

WILLIAM SHAKESPEARE

HAMLET, DÁN KIRÁLYFI

Fordította: ARANY JÁNOS

SZEMÉLYEK

CLAUDIUS, Dánia királya

HAMLET, az előbbi király fia, a mostaninak unokaöccse

HORATIO, Hamlet barátja

POLONIUS, főkamrás

LAERTES, fia

VOLTIMAND,

CORNELIUS,

ROSENCRANTZ,

GUILDENSTERN,

| udvarfiak

OSRICK, udvaronc

MÁS UDVARONC

PAP

MARCELLUS,

BERNARDO, tisztek

FRANCISCO, katona

RAJNÁLD, Polonius embere

Egy SZÁZADOS

KÖVETEK

Hamlet atyja SZELLEME

FORTINBRAS, norvég királyfi

Két SÍRÁSÓ

GERTRUD, dán királyné, Hamlet anyja

OPHELIA, Polonius leánya

Urak, úrnők, tisztek, katonák, színészek, hajósok; híradók és kíséret

Szín: Helsingör

Első felvonás

1. szín

*Helsingör. Emelt tér a kastély előtt.
Francisco őrt áll. Bernardo jó szembe.*

BERNARDO

Ki az?

FRANCISCO

Nem úgy: *te* állj s felelj: ki vagy?

BERNARDO

Sokáig éljen a király!

FRANCISCO

Bernardo?

BERNARDO

Az vagyok.

FRANCISCO

Órádra pontosan jössz.

BERNARDO

Most veré
Az éjfelet: menj, Francisco, fekünni.

FRANCISCO

Köszönöm, hogy felváltasz. Kemény hideg van,
S nem jól vagyok.

BERNARDO

Nyugodtan öröködél?

FRANCISCO

Egér se moccan.

BERNARDO

No, jó éjszakát.
Ha Marcellust, Horatiót találsz,
Őrtársimat: mondd, hogy siessenek.
Horatio és Marcellus jönnek.

FRANCISCO

Úgy tetszik, hallom is már. - Állj! Ki az?

HORATIO

Honnak baráti.

MARCELLUS

S dán alattvalók.

FRANCISCO

Jó éjszakát.

MARCELLUS

Isten veled, becsületes vitéz:
Ki váltta fel?

FRANCISCO

Bernardo van helyettem.

Jó éjt.

Francisco el.

MARCELLUS

Hahó! Bernardo!

BERNARDO

Nos? Ki az?

Horatio, nemde?

HORATIO

Teste, lelke az.

BERNARDO

Hozott Isten, Horatio; téged is,
Jó Marcellus.

HORATIO

No, hát ma-éjjel is járt az *izé*?

BERNARDO

Semmit se láttam.

MARCELLUS

Horatio azt mondja, képzelődünk,
És nem fog rajta hit, ez általunk
Két ízbe látott rémlátvány felől:
Én hát magammal hívtam őt, virassza
Velünk ez éjnek perceit;
S ha jó megint a tünemény, legyen
Szemünk tanúja, és szólítsa meg.

HORATIO

Aj, aj! sosem jó.

BERNARDO

Ülj le hát elébb;
Hadd ostromoljuk ismét a füled,
Mely e csodának úgy el van falazva,
Amit mi kétszer láttunk.

HORATIO

Jó, leülök.
Bernardo mondja el, miképp esett.

BERNARDO

Mult éjszaka,
Midőn ama csillag, mely a saroktól
Nyugotra ég, a mennynek épp azon
Részén világolt, Marcellus meg én,
Az óra egyet ütven -

MARCELLUS

Csitt! szó se több: ahol jó már megint!
Szellem jó.

BERNARDO

Alakra épen a megholt király.

MARCELLUS

Te tudsz latinul: szólítsd meg Horatio.

BERNARDO

Nem a király? Nézd csak, Horatio.

HORATIO

Egy ízig: átver félelem, csodálat.

BERNARDO

Szót várna.

MARCELLUS

Tégy kérdést, Horatio.

HORATIO

Mi vagy te, mely az éjfelet bitorlod,
Együtt ama szép, harcias idommal;
Amelyben egykor elhunyt Dánia
Fölsége járt? Az égre kényszerítlek:
Szólj!

MARCELLUS

Lám, neheztel.

BERNARDO

És halad tovább.

Szellem el.

MARCELLUS

Elment, felelni kedve nincs.

BERNARDO

No hát? Horatio! sápadsz, remegsz.
Nem több-e hát, mint pusztá képzelet?
Mit vélsz felőle?

HORATIO

Az Isten látja, nem hinném soha
Érzéki és hű vallomása nélkül
Saját szememnek.

MARCELLUS

Ugyebár hasonlít?

HORATIO

Mint te, magadhoz.
Még harcmez is e volt királyomon,
Midőn a büszke norvégit legyőzte;
S bosszús vitában ily zord képe volt,
Midőn a szánas lengyelt a jegen
Megverte. Különös.

MARCELLUS

Két ízbe már, s pont e halotti órán,
Járt őrhelyünk előtt ily harcilag.

HORATIO

Mi részben árt sajátlag, nem tudom;
De általános véleményem az,
Hogy ez honunkra nagy csapást jelent.

MARCELLUS

Üljünk le; s aki tudja, mondja meg,
Mért e szoros, e pontos őrvigázat,
Gyötörni éjjel az alattvalót?
Mért öntik e réz álgyukat naponta,
S veszik külföldön a sok harci szert;
Mért a hajóácsok nagy fogdosása,
Kiknél vasárnap, köznap egyre mén?
Mi készül, hogy ez izzadó sietség
Munkába fog mind éjet, mind napot?
Ki fejtí ezt meg?

HORATIO

Én megmondhatom;
Legalább ez a hír. Az elhunyt királyt,
Kinek képmása feltűnt az elébb,
Tudjátok, a norvégi Fortinbras,
Izgatva büszke verseny viszketegtől,
Párbajra készte: ám hős Hamletünk
(Mert így becsülte az ösmert világrész)
Megölte Fortinbrast; pecsétes alku,
Törvény- s lovagszokással szentesült,
Levén közöttük, mely szerint amaz
Éltével együtt minden birtokát,
Mely pör alatt volt, a győzőre hagyja;
S mellyel fölérőt szintén lekötött
A mi királyunk. Most, ha győz vala
Fortinbras, ő öröklí e vagyont;
És így viszontag az övé, csere-
Kötésök egy kitűzött pontja által,
Hamletre szállt. No most, az ifjú Fortinbras,
Tapasztalatlan harcvággal tele,

Norvégia szélein, itt és amott,
Egy csőcselék, elszánt hadat toborza,
Mely, puszta étiért, kész nyaktörő
Nagy vállalatra; és ez nem kisebb
(Hisz kormányunk előtt már nem titok),
Mint visszavenni tőlünk fegyver által
Az apja elvesztette földeket.
Ez indítója mind e készülletnek,
Úgy sejtem én, ez őrségünk oka,
S az országos hú-hónak kútfeje.

BERNARDO

Nem más, csupán ez, én is úgy hiszem:
S jól összevág, hogy e csodás alak
Fegyverbe' jár itt; oly hasonlatos
Ama királyhoz, akiért e harc.

HORATIO

Egy porszem ő, az ész szemét zavarni.
Így Róma fönt-virágzó napjain,
A leghatalmasb Julius bukása
Előtt kevéssel, gazdátlan maradt
Sok sír, s belőle a leples halott
Makogva, nyíva járt mind útcaszerte;
Tűzfarku csillag, vérharmat, homály
A napban; és a nyirkos égitest,
Mely Neptun országán uralkodik,
Kórrá fogyott, majd mint a végnapon.
S ím, zord jövők hasonló gyászjelét,
Mintegy a balsors száguldó futárit,
S előbeszédét ránk törő gonosznak
Tüntet föl együtt a menny s föld; hazánk
Éghajlatán és honosink előtt.

Szellem visszajő.

De halkan! ím! ehol jó már megint!
Útját szelem, ha megront is. Megállj,
Káprázat! -
Ha van beszélni hangod, vagy szavad:
Felelj!
Ha képes ember tenni jót veled,
Mi néked enyhes, nékem üdvhozó:
Felelj!
Ha tán belátsz honod sorsába, mely
Előre tudva elkerülhető:
Ó, hát felelj!
S ha életedben zsarlott kincseket
Raktál halomra mélyen föld alatt,
Miér' ti holtak visszajárni szoktok:

Kakasszó.

MARCELLUS

Ne üssek hozzá a lándzsámmal?

HORATIO

Üss,

Ha nem akar megállni.

BERNARDO

Itt van!

HORATIO

Itt van!

Szellem el.

MARCELLUS

Elment!

Megbántjuk, amily fönséges, midőn
Erőszak látszatával fenyegetjük;
Mert sérthetetlen, mint a levegő,
S hiú ütésink vásott gúny neki.

BERNARDO

Szólt volna már, hogy a kakas kiálta.

HORATIO

S hogy felriadt! mint bűn sujtotta lény
A rettentő hívásra. Úgy beszélnek,
Hogy a kakas, a reggel harsonája,
Metsző, hegyes torkával fölveri
A napnak istenét; s az ő jelére,
Ha tűz-, ha vízben, földön vagy egen
Csatangol a bolygó lélek, siet
Mesgyéi közzé; s hogy van benn' igaz,
Arról ez a jelen tárgy is bizonyosság.

MARCELLUS

Aztán csak elmúlt a kakas szavára.
Mondják, valahányszor az idő közelg,
Melyben Urunk születését innepeljük;
Egész éjjel zeng e hajnal-madár;
S hogy akkor egy se mér mozdulni szellem;
Az éj ártalmatlan; planéta nem ver,
Tündér nem ígéz, nem bűvöl boszorkány,
Oly üdvös, oly szentelt azon idő.

HORATIO

Hallottam én is, hiszek is belőle.
De ím, a reggel, öltve bíborát,
Ott járdal a domb harmatján, keletre:
Menjünk, letelt az ór; s azt mondom én,
Tudassuk mindez éji látomást
Az ifjú Hamlettel; mert, a fejem rá!
Hogy e nekünk oly néma szellem ő-

Hozzá beszélni fog. Rálesztek, úgye,
Hogy értesítsük, mint a szeretet
Kivánja, s illik hű tisztünk szerint?

MARCELLUS

Rá, rá; közöljük; én tudom, ma reggel
Legalkalmasban hol találni őt.

Elmennek.

2. szín

Ugyanott. Trónterem.

*Király, Királyné, Hamlet, Polonius, Laertes, Voltimand,
Cornelius, urak és kísérők jönnek.*

KIRÁLY

Bár Hamlet, édes testvérünk, halála
Emléke még új, és úgy illenek,
Hogy gyászba' hordjuk szívünket, s egész
Országunk egy bús homlokká boruljon:
De annyiban már a természet
Győzött az ész, hogy míg bölcs fájdalommal
Siratjuk őt, megemlékszünk magunkról.
Azért ángyunkat egykor, most királynénk',
E harcos állam trónja özvegyét,
Mintegy kopár örömmel - a szemünk
Mosolygva egyik, a másik könyezve,
Kéjjel koporsók, gyással nász között,
Egyensúlyozva bánatot s gyönyört -
Nőül vevők; nem ellenkezve bölcs
Tanácsitokkal, melyeket nekünk.
Szabadon adátok ez iránt; köszönjük. -
Már most, az ifjú Fortinbras, miképp
Tudjátok is, nem adva ránk sokat,
Vagy oly hiszemben, hogy bátyánk halála
Miatt ez ország összevissza van,
Kalandos álmakkal szövetkezék,
S követséggel sem általt háborítani,
Az atyja elvesztette földeket
Kiadni kérvén, melyek jog szerint
Bátyámra szálltak. Ennyit róla. Most
Magunkra térve, s hogy mért e gyűlés:
Igy áll az ügy: mi a norvég királynak,
Az ifjú Fortinbras bátyjának - aki
Mint ágybafekvő és erőtlen agg,
Aligha sejti öccse szándokát -
Írtunk, ne hagyja többre menni ezt,
Holott csak úgyis népéből telik
Újjonc, csapatszám s minden, ami kell.

Most hát, jó Voltimand, Cornelius,
Ti lesztek üdvözlésem átvivői
Az agg királyhoz; nem szabván nagyobb
Kört számotokra, mint itt írva van.
Jó utat; és a gyorsaság legyen
Legjobb ajánlat hűségtek felől.

CORNELIUS és VOLTIMAND

Most, mint egyébkor, tettünk szólni fog.

KIRÁLY

Nem kétkedünk; jó utat, híveim.

Voltimand és Cornelius el.

Nos hát, Laertes, mondd, mi jóba' jársz?
Kérésed volna: szólj, mi az, Laertes?
A dán király előtt okos beszéd
Nem vész hiába; mit kérnél, Laertes,
Hogy kérve lenne s nem megadva is?
A szívvel a fő nem közelb rokon,
A száj iránt kéz nem szolgálatosb,
Mint e királyi-szék atyád iránt.
Mit kérsz, Laertes?

LAERTES

Fölséges királyom
Kegyét, s szabadságot; hogy Francia-
Országba visszatérhessek, ki onnan
Koronázásra vágytam volt haza;
Hűség jeléül. Most, végezve tisztem,
Frankhonba szállnak vágyaim, s hajolva
Fogadnák a kegyes bocsánatot.

KIRÁLY

S atyád ereszt? Mit szól Polonius?

POLONIUS

Igen, királyom; zaklatásival
A lassú engedélyt kicsikará,
S én szándokát nehéz jóváhagyással
Pecsételém; már most bocsássa, kérem.

KIRÁLY

Éld hát, Laertes szép világodat;
Sajátod a kor s kéj: élvezd örömmel. -
De hát te, Hamlet, jó öcsém s fiam -

HAMLET

félre.

Több mint rokonság, s nem éppen rokonszenv.

KIRÁLY

Még rajtad egyre felhők csüngenek?

HAMLET

Dehogy; nagyon is bánt a nap, uram.

KIRÁLYNÉ

Jó Hamlet, ezt az éjszint dobd le már,
S a dán királyra vess nyájasb szemet.
Nehéz pillád ne süsd alá örökké,
Keresve mintegy a por közt atyádat.
Tudod, közös, hogy meghal, aki él,
S természet útján szebb valóra kél.

HAMLET

Igen, asszonyom, közös.

KIRÁLYNÉ

Ha az: miért

Látszik tehát előtted annyira
Különösnek?

HAMLET

Látszik, asszonyom! az is
Valóban; látszik-ot nem ismerek.
Nem e sötétszín köntös, jó anyám,
Sem a szokott gyászöltözet, sem az
Erőltetett mell zúgó sóhaja,
Nem a szemekben duzzadó patak,
A csüggedő tartásu arc, meg a
Bú többi módja, színe és alakja
Jelölhet engem voltaképp: ezek,
Valóban, látszanak, mert játszhatók;
Az enyém belül van, és nem látja szem,
Csak dísze és boglára gyászmezem.

KIRÁLY

Szép tóled, és ajánlja szíved, Hamlet;
Leróni mind e gyász-adót atyádnak.
De lásd, atyád is vesztett egy atyát,
A vesztő újra mást meg mást; s az élő
Siratta egykorig fiúi tiszte
Szerint. De így megátalkodni a
Bánatban: ez vétkes nyakaskodás,
Nem férfias bú; Isten elleni
Rugódozás, mely gyarló szívet és
Nem béketűrő elmét árul el,
És bárdolatlan, együgyű eszet.
Mert ami, tudjuk, meg kell hogy legyen,
És oly közös, mint érzékink alá
Eső akármi: mért izgága daccal
Szívünkre venni? Fúj! Ez bűn az ég,
Bűn a halott, bűn a természet ellen,
Fonák az észnek, melynél az atyák
Halála közhely, s szüntelen kiáltja;

Az első hullától a *ma* kimúltig,
Hogy: »így kell lenni.« Vágd földhöz tehát,
Kérünk, e gyáva bút, s tekints atyádul;
Mert a világgal éreztetni kell,
Hogy trónusunkhoz legközelebb te állsz;
S mi nem kevésbé gyöngéden fogunk
Szeretni, mint legjobb nemző atya
Édes fiát. Mi célod illeti,
Hogy Wittenbergbe visszamenj tanulni,
Ez óhajtásunk ellen van nagyon:
Tégy is le, kérlek, erről, és maradj
Nyájas szemünk előtt, szíves körünkben,
Mint első udvaronc, öcsénk s fiunk.

KIRÁLYNÉ

Ne hagyj hiába kérni jó anyádat:
Maradj, ne menj Wittenbergába, Hamlet.

HAMLET

Úgy engedelmes lések, asszonyom.

KIRÁLY

Ez már fiúi szép válasz: maradj
S légy a mi másunk. - Asszonyom, jerünk;
Hamlet szelíd és kész megegyezése
Mosoly gyanánt ül szívemen; minek
Öröme ma ne csengjen billikom,
Hogy a felhőknek ágyú meg ne mondja;
Az ég is a királyi áldomást,
A földi dörgést zengje vissza. Jertek.

Harsonák.

Király, Királyné, urak stb. Polonius és Laertes el.

HAMLET

Ó, hogy nem olvad, nem hígul s enyész
Harmattá e nagyon, nagyon merő hús!
Vagy mért szegezte az Örökkévaló
Az öngyilkosság ellen kánonát?
Ó Isten, Isten! mily unott, üres,
Nyomasztó nékem e világi üzlet!
Phi! rút világ! gyomos kert, mely tenyész,
Hogy magva hulljon; dudva és üszög
Kövér tanyája. Ó, megérni ezt!
Két-hónapos halott! - nem, annyi sincs még,
S egy oly király, kihez e mostani:
Hyperion mellett szatír; ki úgy
Élt-halt anyámér, hogy kímélte még a
Fúvó szelektül is. Ég és pokol!
Eszembe kelle jutni? Szenvedéllyel
Csüggött anyám is férjén, mintha vágyát
Növelte volna tápja: s ímhol egy

Hó múlva már - de jobb feledni ezt.
Gyarlóság, asszony a neved! - Csak egy
Rövid hó: még cipője sem szakadt el,
Melyben atyám testét kísérte ki,
Niobe módra könnyé válva; - s ím
(Ó, Isten! egy barom, egy oktalan
Tovább gyászolna) ím, ő, éppen ő,
Atyám öccsével egybekél, ki úgy
Sem húz atyámra, mint én Herculesre.
Egy hó alatt - még tettetett könyének
Kisírt szeméből el se tűnt sava,
S ő újra házas. Ó, gonosz hamarság;
Vérnátszi ágyba így sietnie!
Ez jóra nem visz, nem vihet soha;
De törj meg, szívem, mert nem szólhat a száj.

Horatio, Bernardo és Marcellus jőnek.

HORATIO

Üdv, jó királyfi.

HAMLET

Örvendek látásodon:

Horatio, - vagy tévedek?

HORATIO

De az,

Szegény s örökké hú szolgád, uram.

HAMLET

Nem úgy: »barátom«; váltsunk ily nevet,
S mi hoz Wittenbergből haza, Horatio? -
Marcellus, nemde?

MARCELLUS

Jó uram -

HAMLET

Örvendve látlak; jó estét. - No de
Igazán, mi hoz Wittenbergből haza?

HORATIO

Korhelykedési hajlam, jó uram.

HAMLET

Rossz emberedtől nem túrném el ezt;
Magad se tégy fülelen erőszakot,
Hogy elhited ez önvádat velem.
Korhely te nem vagy, én tudom. De hát
Mi dolgod Helsingörben? Na, ne félj,
Majd megtanítunk inni emberül.

HORATIO

Atyád végtisztességét látni jöttem.

HAMLET

Kérlek, tanuló-pajtásom, ne csúfolj;
Inkább anyám nászára, gondolom.

HORATIO

Igazán, uram, az is meglett hamar.

HAMLET

Gazdálkodás, Horatio, gazdálkodás!
Torról maradt hidegsültből kiállt
A nászi asztal. Ó, Horatio,
Inkább halálos ellenségemet
A mennybe' láttam volna, mint megérjem
Azt a napot. - Atyám - ni, mintha látnám
Atyámat.

HORATIO

Hol, uram?

HAMLET

Lelkem szemében.

HORATIO

Én láttam egyszer: oly derék király volt.

HAMLET

Ő volt az ember, vedd akármi részben,
Mását e földön nem látok soha.

HORATIO

Ugy tartom, a múlt éjjel láttam is.

HAMLET

Láttad? Kit?

HORATIO

A királyt, uram, atyádat.

HAMLET

Atyámat, a királyt!

HORATIO

Enyhítse kissé
Füled figyelme az álmélkodást,
Míg elbeszélem a csodát, mire
Tanúm e két úr is.

HAMLET

Az Istenért!

Halljam tehát.

HORATIO

Egymás utáni két
Éjjel, hogy őrson álltak ez urak,
Marcellus és Bernard, mélységes éjfél
Halotti csendjén, ez történt velök.
Tetőtül talpig ércbe öltözött

Alak, hasonló idvezült atyádhoz,
Termett eléjük, s méltóságosan,
Lassan tovább ment; háromszor haladt el
Ijedve káprázó szemeik előtt,
Csak mint pálcája hossza; míg ezek,
Kocsonyává fagyva szinte félsz miatt,
Némán álltak, nem merve szólni hozzá.
Rémes titokban ezt közlik velem,
Én harmad éjjel őrt állok velök;
S ahogy leírták, pontban, az időt,
A tárgy alakját, minden szó igaz lesz,
A tünemény jó. Ismerém atyádat:
A két kezem nem egyformább.

HAMLET

De hol

Esett ez?

MARCELLUS

A teren, hol őrködénk.

HAMLET

Hozzá se szóltatok?

HORATIO

Szólottam én,
De nem felelt; egy ízbe' mintha már
Fejét emelte s úgy tett volna, mint
Ki szólni készül: ám az éjkakas
Harsányt kiálta, s ennek hallatára
Csak elhanyatlott és nagy-hirtelen
Eltűnt szemünk elől.

HAMLET

Megfoghatatlan.

HORATIO

De mint hogy élek, oly való, uram;
S veled közölni tisztünknek hívök.

HAMLET

Igazán, urak, nagy szög fejemben ez.
Őrködtök-é ma?

MIND

Őrködünk, uram.

HAMLET

Páncélosan volt?

MIND

Úgy, uram.

HAMLET

Tetőtül

Talpig?

MIND

Fejtől bokáig úgy, uram.

HAMLET

Akkor nem is láttatok arcát?

HORATIO

Tisztán, uram! rostélya nyitva volt.

HAMLET

No! és mogorva volt?

HORATIO

Ábrázatán

Inkább bú, mint harag.

HAMLET

Halvány? piros?

HORATIO

Fölötte halvány.

HAMLET

És szemét reátok

Szegezte?

HORATIO

Mindig.

HAMLET

Hogy nem voltam ott!

HORATIO

Szörnyen leverte voln' fenségedet.

HAMLET

Lehet, lehet. Soká időzött?

HORATIO

Míg halkán százig olvas valaki.

MARCELLUS és BERNARDO

Tovább, tovább.

HORATIO

Az én láttomra, nem.

HAMLET

Szakálla szürkés, nemde?

HORATIO

Aminőnek

Éltébe' láttam: oly ezüst-deres

HAMLET

Ma éjjel én is őrt állok: talán

Eljő megint.

HORATIO

El, én kezeskedem.

HAMLET

Ha hős atyám alakját vészi föl,
Meggzólítom, ha mindjárt a pokol
Tátong reám s parancsol hallgatást.
Kérlek, ha eddig e látvány titok,
Tartsátok azt tovább is rejtve még;
S akármilyen történet ez éjjel,
Vegyétek észre bár, de nyelvre ne.
Jóságtok díja meglesz. Járjatok
Békével. Úgy éjfél előtt, az őrön
Találkozunk.

MIND

Tisztünk fönségedé.

HAMLET

Barátságatok, s viszont. Most áldjon Isten.

Horatio, Marcellus és Bernardo el.

Atyám árnyéka fegyverben! Gonosz,
Rút cselekedő: bár éj volna már!
Csitt, lélek, addig. Rút csiny nem marad,
Borítsa bár egész föld, föld alatt.

El.

3. szín

Szoba Polonius házában.

Laertes és Ophelia jönnek.

LAERTES

Poggyászsom a hajón; Isten veled:
Aztán, ha kedvező szél lesz; hugom,
S indul hajó: ne szunnyadj ám, hanem
Halljak felőled.

OPHELIA

Kétkednél azon?

LAERTES

Mi nézi Hamlet bíbelő kezét:
Vedd azt divatnak s játszi vér gyanánt;
Vedd ibolyának az ifjú tavasztól.
- Korán nyit, elhull, kedves; de mulékony,
Illatja, színe pillanatnyi élv -
Ne többnek.

OPHELIA

Ó, ne?

LAERTES

Mondom; annyinak.

Mert nem csupán idomra és tömegben
Nő a természet; e templommal együtt
Az elme, lélek belszolgálata
Szintén öregbül. Most talán szeret;
Tán ronda célzat még nem szennyezi
Szándéka értékét; de óvakodjál:
Amily nagy ő, szándéka nem övé,
Mert születése rabja maga is.
Nem kérhet ő, mint közsorsú személy,
Leányt magának; mert egész haza
Jólléte, üdve, lépésén forog.
Azért e lépésnek határt ama
Test szavazatja s engedélye szab,
Amelynek ő feje. Ha hát szeret;
Mint mondja, illő hinned józanul:
Amennyiben saját állása, rangja
Be hagyja tettel a szót váltani:
Azaz, míg Dánia is mellé szavaz.
Vedd fontolóra hát, mily csorba éri
Becsületed, ha túl-bízó fülekkel
Dalára hallgatsz, vagy szívet veszítsz,
Vagy szenvedélye zaklatásinak,
Melyen nem úr, szűz kincsed megnyitod.
Vigyázz, Ophelia, szép hugom, vigyázz;
Állj tartalékban vonzalmad megett,
Vágyak s veszély lőtávolán kívül.
A legszemérmesb lányka is pazar,
Kecseit habár a holdnak fölfedi.
Erény se ment a rágalmas fulánktól,
Üszög senyveszti a tavasz szülöttit
Gyakran előbb, mint bimbajok fesel;
S az ifjúság harmatdús hajnalán
A mételyes kór legjárványosabb.
Óvd hát magad, legbiztosb a vigyázat;
Az ifjú, ha más nincs, magára lázad.

OPHELIA

Megtartom e szép lecke bényomásit
Őrül szivemnek. De, jó bácsikám,
Magad se tégy úgy, mint rossz pap, nekem
Az égbe tüskés, zord ösvényt mutatván,
Míg ő szeles, hiú kéjenc gyanánt
Az élvek rózsás útjain halad,
Feledve, mit papolt.

LAERTES

Attól ne félj.

De késem is már; - itt jó az atyám.

Polonius jó.

Két üdv, az áldást kétszer venni el;
Másod bucsúra alkalom mosolyg.

POLONIUS

Még itt, Laertes? Ejh! siess, siess.
A szél vitorlád vállán ül; hajóra!
Várnak. Ne, még ez, - áldásom veled;

Kezét Laertes fejére teszi.

S elmédbe védj jól e néhány szabályt.
A gondolatnak nyelve sose keljen
Nálad, se tette ferde gondolat.
Légy nyájas ámbár, de ne köznapi;
Kémlelve rostáld meg barátodat,
Aztán szorítsd lelkedhez ércsapoccsal;
De minden első jöttment cimborá
Üdvözlésén ne koptasd tenyered.
Kerüld a patvart; de, ha benne vagy,
Végezd, hogy ellened másszor kerüljön,
Füled mindenki bírja, szód kevés;
Ítéletet hallj bárkitől, ne mondj.
Öltözz, miképp erszényedtől telik,
Drágán, ne torzul; gazdagon, ne cifrán,
Mert a ruha jellemzi emberét,
S a franciák közt a jobb rangbeli
Legválasztékosabb főmester ebben.
Kölcsönt ne végy, ne adj: mert a hitel
Elveszti önmagát, el a barátot;
Viszont, adósság a gazdálkodás
Hegytompítja. Mindenek fölött
Légy hű magadhoz: így, mint napra éj,
Következik, hogy ál máshoz se léssz.
Isten veled: áldásom benned ezt
Érlelje meg majd.

LAERTES

Én alázatos
Bucsút veszek hát, jó uram.

POLONIUS

Menj, az idő hí; várnak a cselédid.

LAERTES

Élj boldogul, Ophelia;
Eszedbe jusson, mit mondtam.

OPHELIA

Bezárva
Elmémben őrzöm, s kulcsa nálad áll.

LAERTES

Élj boldogul.

Laertes el.

POLONIUS

Mi az? Mit mondott ő, Ophelia?

OPHELIA

Könyörgök, Hamlet úrról ejte szót.

POLONIUS

Igen! Jó, hogy eszembe jut.
Úgy hallom, ő gyakran bizalmas órát
Áldoz neked mostanság, s hogy te is
Nagyon szabad s kész voltál elfogadni.
Ha így van (és ezt így sugák nekem,
Intés gyanánt, be), meg kell mondanom:
Nem érted oly tisztán magad, miképp
Lányomhoz illik, és becsületedhez.
Mennyire vagytok? Mondd ki a valót.

OPHELIA

Több ízben árult már vonzalmat el
Írántam mostanság, uram.

POLONIUS

Mit! Vonzalom! Gyermekleány beszéd,
Járatlané az ily veszélyes ügyben.
S hiszed, amit *áru*? vagy minek hivod.

OPHELIA

Én nem tudom, mit gondoljak, uram.

POLONIUS

No, megtanítlak: gondold, csecsemő vagy,
Mínthogy valódi árunak vevéd
A semmi-áru. Több árt szabj magadnak,
Különben (hogy ne törjük e szegény szó
Nyakát tovább) elárulsz engem is.

OPHELIA

Atyám, szerelmét úgy ajánlta, mint
Becsület és szokás.

POLONIUS

Az! az! szokás, jól mondod; ejh, eredj.

OPHELIA

És szentesíté ajka vallomását
Az ég majd minden fogadásival.

POLONIUS

Lép a rigónak; úgy, igen. Tudom,
Ha lángol a vér, mily pazérul ad
A nyelvnek a sziv ilyen fogadást.
E fényt, leányom - több világa, mint
Melegje, és kialszik, míg rakod -

Tűznek ne vedd ám. Légy jövőre szűzi
Jelenléteddel kissé fukarabb;
Szabd múlatásid értékét magasbra,
Mint hogy parancsra állj. Hamletre nézve:
Higgy benne annyit: ő ifjú, s nagyobb
Körben csaponghat, mint neked lehet.
Rövideden, ne bízz, Ophelia,
Fogadásiban, mert mind alkusz-fogás,
Nem oly színű, mint a burok mutatja,
Csak vétkes üzlet szóvivője mind,
Bár színre jámbor, istenes kötés,
Rászedni jobban. Egy szó mint ezer,
Nyiltan kimondva, én nem akarom,
Hogy többet oly olcsó perced legyen,
Hogy Hamlet úrral szót válts vagy beszélj.
Légy rajta, kérlek; most járj útadon.

OPHELIA

Szót fogadok, uram.

Mind el.

4. szín

Az emelt tér.

Hamlet, Horatio és Marcellus jönnek.

HAMLET

A lég erősen mar; bizony hideg van.

HORATIO

Csípős, kegyetlen éles levegő.

HAMLET

Hány óra most?

HORATIO

Tizenkettő felé.

MARCELLUS

De már elverte.

HORATIO

El?

No nem hallám: így hát közelg a szellem
Szokott sétái rendes ideje.

Kívülről harsonák és üdvlövés.

Mi ez, uram?

HAMLET

Ma éjjel fent van s dőzsöl a király,
Nagy dáridóján bősztánc tántorog;
S amint leönti Rajna kortyait,

Az üst-dob és rézkürtök így riadnak
Reá dicső tust.

HORATIO

Hát ez a szokás?

HAMLET

Ez ám bizony:
De szerintem - ámbár én honos vagyok
S belészülettem - oly szokás, melyet
Megtörni tisztessé, mint megtartani.
E kába lagzi, mind kelet- s nyugatra,
Más nemzeteknél csúnya hírbe hoz:
Iszákos a nevünk s utána disznó
Cím is ragad még; s e szokás, valóban,
Bár tetteink megütnék a tökélyt,
Jó hírnevünk savát, ízét veszi.
Mint egyes ember - gyakran megesik -
Természet ütven rá csúf bélyeget
Születésekor (miben pedig nem ok:
Mintákhöz a természet kötve nincs);
Vagy szerfölötti vér-vegyület által,
Mely romboló az ész bástyáinak;
Vagy csak szokásból, mely túl-erjedőleg
Elsavanyítja a tetszetős modort:
Ily ember is, mondám, ez egy hibáért
- Viselje bár, mint természet jegyét,
Vagy vakszerencse foltját, és különben
Erénye lenne tiszta, mint az üdv,
S oly végtelen, mint embertől telik -
Ez egy hibáért a közvéleményben
Süllyedni, veszni tér: a cseppnyi rossz
Eloltja benne a nemesb valót,
Önnön gyalázatára.

Szellem jó.

HORATIO

Ni, uram, jó!

HAMLET

Ó, irgalomnak minden angyali
S ti égi szolgák, most őrizzetek!
Légy üdvezült lény - kárhozott manó,
Hozd ég fuvalmát, vagy pokol lehét,
Gonosz legyen bár célod, vagy kegyes:
De oly kérdéses alakban jelensz meg,
Hogy szólnom kell veled. Idézlek, Hamlet,
Király, atyám, fejedelmi dán: felelj!
Ne hagyj tudatlanságban szétrepednem,
Ó, mondd, miérthogy szentelt csontjaid
Elszaggaták viaszpóláikat?

Miérthogy a sír, melybe csöndesen
Láttunk betéve, megnyitá nehéz
Márvány inyét, hogy így kivessen újra?
Szólj, mit jelent ez, hogy te, holt tetem,
Egész acélban így feljársz a hold
Fakó fényére, borzasztván az éjt?
S mi, természet bohói, annyira
Megrázkódunk sok rémes gondolattól,
Mely túlhaladja értelmünk körét?
Szólj, mit jelent ez? mért van? mit tegyünk?

A Szellem int Hamletnek.

HORATIO

Int, hogy kövessed, mintha közleni
Akarna fontos valamit veled,
Csupán magaddal.

MARCELLUS

Ím, mily nyájasan
Lendíti karját félrebb hely felé:
De mégse menj.

HORATIO

Ne, semmi szín alatt.

HAMLET

Itt nem beszél: tehát megyek vele.

HORATIO

Ne tedd, uram!

HAMLET

De mit félnék, ugyan?
Egy tű-fokát nem ér az életem;
S a lelkem - abban ő mi kárt tehet,
Mely halhatatlan lény, mint ő maga?
Lám, egyre int karjával: - én megyek.

HORATIO

De hátha kísért: a folyamba csal,
Vagy borzadályos sziklacsúcsra, mely
Tengerbe bókol, talpánál kiebb?
S ott más iszonytatóbb alakra válva,
Eszétől fosztja meg fönségedet,
És örületbe ránt? Gondold meg ezt;
Kétségbeejtő már a hely maga,
Bősz képzetet szül attól minden agy,
Látván a tengert oly sok ölnyire
S hallván alatta zúgni.

HAMLET

Egyre int:
Csak menj! követlek.

MARCELLUS

De nem méssz, uram!

HAMLET

Bocsássatok.

HORATIO

Fogadj szót: nem hagyunk.

HAMLET

Sorsom kiált, és minden kis inat
E testben oly rugós keményre edz,
Mint a neméai oroslán idegje.

Szellem int.

Mindegyre int. - Le a kezét, urak -

Kitépvé magát.

Mert Isten engem! szellemet csinállok
Abból, ki nem bocsát. Félrébb, ha mondom!
Csak menj! követlek.

Szellem és Hamlet el.

HORATIO

A képzelődés böszültté teszi.

MARCELLUS

Kövessük! nem jó így magára hagyni.

HORATIO

Utána hát. Mi lesz ebből, öcsém?

MARCELLUS

Rohadt az államgépben valami.

HORATIO

Ég hozza jóra.

MARCELLUS

Menjünk hát, kövessük.

Elmennek.

5. szín

*Az emelt térnek egy félrébb eső része.
Szellem és Hamlet jönnek.*

HAMLET

Hová vezetsz? szólj! nem megyek tovább.

SZELLEM

Figyelj.

HAMLET

Fogok.

SZELLEM

Az én órám közel,
Hogy visszatérjek gyötrő kénköves
Lángok közé.

HAMLET

Ó, jaj, szegény szellem!

SZELLEM

Ne szánj; figyelmezz arra komolyan
Amit beszélek.

HAMLET

Szólj, meghallani
Köteles vagyok.

SZELLEM

Az, megbosszulni is,
Ha meghallottad.

HAMLET

Mit?

SZELLEM

Én atyádnak szelleme vagyok;
Kárhozva, éjjel bolygnom egy korig,
S nappal bezárva lenni láng között,
Míg földi létem undok bűne mind
Kiég s letisztul. Csak ne voln' tilos,
Börtönlakom titkát elmondani:
Olyat fedeznék föl, hogy legkisebb
Szavára lelked hánytorogna fel,
Mefagyna ifju véred, s két szemed,
Köréből, mint csillag szökellne ki,
Szétválna fűrtbe kondorult hajad
S élére állna minden szál külön,
Mint túske-állat zörgő tollai:
De ily örök jelentés nem való
Hús-vér füleknek. - Ó, figyelj, figyelj! -
Ha szeretted édes atyádat valaha -

HAMLET

Ó, Isten!

SZELLEM

Bosszúld meg rút, erőszakos halálát.

HAMLET

Erőszakos?

SZELLEM

Rút és erőszakos - nincs rá egyéb szó,
De szörnyű rút, s természet elleni.

HAMLET

Ó, hadd tudom hát, s oly gyors szárnyakon,
Mint a fohász s szerelmi gondolat,
Szálljak bosszúmra.

SZELLEM

Képesnek talállak.
Butább is volnál, mint a buja gyom,
Mely Léthe partján lustán gyökerez,
Ha erre meg nem indulnál. Figyelj hát.
Kertemben alvám - így adják elő -
S megmart a kígyó: ily koholt mesével
Dugák be csúfra Dánország fülét
Vesztem felől; de tudd meg, lelkes ifjú,
Amely kígyó atyád halálra marta,
Most koronáját viseli.

HAMLET

Nagybátyám! Ó, az én próféta lelkem!

SZELLEM

Az, a parázna, vérnószó barom;
Ki bűvös ésszel, csáb ajándokokkal
(Ó, átkos ész, ajándék, melyek így
Szédíteni bírtok!) megnyeré gyalázatos
Kéjére színleg feddhetlen királyném
Kedvét. Ó, Hamlet, ez volt a bukás!
Tőlem, kinek szerelme oly nemes volt,
Hogy még karóltva járt a mátkai
Szent fogadással; egy cudarhoz esni,
Kit, hozzám mérve, koldusan hagyott
Már a természet is.
De, míg a szűz erény nem tántorul,
Bár égi képben izza bujaság:
Ellenben a kéj, bárha fényes angyal
A társa, égi ággyal eltelik
S ganajba duszkal.
De halkán! érzem a hajnal lehelését;
Rövid legyünk. Amint kertemben alvám
- Ez volt szokásom minden délután -
Meglopta bátyád ezt a biztos órát,
Üvegben átkos csalmatok levével,
S fülhézagomba önté e nedű
Bélpoklos csöppjeit, melynek hatása
A vérnek oly halálos ellene,
Hogy gyorsan átfut, mint a kéneső,
A testbe' minden ösvényt és kaput,
S mint tejbe csöppent oltó a tejet,
Megoltja, összerántja hirtelen
A híg, az ép vért: így történt velem:
Egyszerre undok ótvar kérgező,

Csömörletes héjjal, Lázár gyanánt;
Szép síma testemet.
Így lettem én el, hajh! testvérem által,
Éltem, királyném, koronám nekül;
Levágva épen bűneim virágján,
Nem gyónva, kenve, nem áldozva meg,
Nem vetve számot, sőt számolni küldve
Minden hamisságimmal fejemen:
Irtóztató! irtóztató! irtóztató! -
Ha van belőlem benned vér, ne tórd ezt;
Ne engedd Dánia királyi ágyát
Vérbujaságnak átkos fekhelyül.
De, bárhogyan látsz e boszú művéhez,
Elméd maradjon tiszta, és ne törjön
Anyádra lelked: bízd az égre őt
S mind a tövisre, mely keblében él
Az csípje, szúrja. Most Isten veled;
A fénybogár jelenti, hogy virrad,
Halványodik hatástalan tüze.
Isten veled, Hamlet! Eszedbe jussak.

El.

HAMLET

Ó, ég minden lakói! Föld! S mi még?
A poklot is mondjam? Csitt, csitt, szivem.
Ne váljatok tüstént vénné, inak!
De tartsatok merőn. Eszembe juss?
Igen, szegény szellem, míg e zavart
Golyóban székel az emlékezet.
Eszembe juss?
Igen, letörlök emlékezetem
Lapjáról minden léha jegyzetet,
Könyvek tanácsit, képet, benyomást,
Mit vizsga ifjú-kor másolt reá;
És csak parancsod éljen egyedül
Agyam könyvében, nem vegyülve más
Alábbvalókkal; úgy van, esküszöm.
Ó, jaj! rémséges asszony!
Ó, gaz - mosolygó, átkozott gazember!
Hol a tárcám - leírom, hadd irom le
Hogy ember úgy mosolyghat s gaz lehet;
Legalább a dán király bizonyly az.

Ír.

No, bátya, itt vagy. Most a jelszavam:
És az: »Isten veled! Eszedbe jussak.«
Esküm van arra már.

HORATIO

Künn.

Uram! uram!

MARCELLUS

Künn.

Hamlet királyfi!

HORATIO

Künn.

Óvja őt az ég!

MARCELLUS

Künn.

Úgy adja Isten!

HORATIO

Künn.

Ha hó! Uram! Fönséges úr! hahó!

HAMLET

Hahó! csak erre, szolgám, erre! erre!

Horatio és Marcellus jőnek.

MARCELLUS

Nos, hercegem?

HORATIO

Mi újság, jó uram?

HAMLET

Ó, rendkívüli!

HORATIO

Mondd el, jó uram.

HAMLET

Nem, mert tovább adnátok.

HORATIO

Én, uram?

Nem én, az égre!

MARCELLUS

Én se, hercegem.

HAMLET

Mit szólatok hát: emberelme csak
Fel bírja-é gondolni ezt? - Hanem
Hallgatni fogtok?

HORATIO és MARCELLUS

Esküszünk, uram.

HAMLET

Nincs oly gazember széles Dániában¹ -
Ki megrögzött cinkos ne volna.

HORATIO

Ezt
Tudtunkra adni, nincs szükség, uram,
Sírból jövő szellemre.

HAMLET

No, igaz;
Igazatok van; így hát, gondolom,
Minden további formáság nélkül
Rázzunk kezét, s váljunk el, uraim.
Ti, merre dolgotok hí s kedvetek,
Mert dolga, kedve van mindenkinek,
Amilyen, olyan; én, szegény fejem,
Lássátok, én megyek könyörgeni.

HORATIO

Ez csak hiú, zavart beszéd, uram.

HAMLET

Sajnálom, hogyha sért; bizony, szivemből,
Bizony!

HORATIO

Nincs benne sértés, jó uram.

HAMLET

Szent-Patrik-ügye, van! Horatio,
Még sok. Mi ezt a látványt illeti:
Becsületes kisértet, mondhatom;
Köztünk mi történt, ezt ha tudni vágytok,
Barátim, e vágyat nyomjátok el;
S most, mint barátok, iskolás, vitézi
Bajtársak, egy hitvány kérést nekem
Megtesztek, ügye?

HORATIO

Meg, uram; mi az?

HAMLET

Amit ez éjjel láttatok, soha
Ki nem beszélni.

HORATIO és MARCELLUS

Nem, nem, jó uram.

HAMLET

De hát esküdjetek.

HORATIO

Hitem reá,

¹ „Mint a király”, akarja mondani, de hirtelen másra csapja beszédét. - Arany János jegyzete.

Hogy én nem.

MARCELLUS

Én se, jó uram; hitem rá.

HAMLET

Kardomra!

MARCELLUS

Már megesküvének, uram.

HAMLET

De a kardomra kell! kardomra kell!

SZELLEM

Alant.

EsküdjeteK.

HAMLET

Ha, ha! te mondod, hé? ott vagy, te jópénz?

- Halljátok e fickót a pincelyukban? -

Lássunk a hithez.

HORATIO

Tedd fel hát, uram.

HAMLET

Ki nem beszélni, amit láttatok, soha,

Kardomra esküszteK.

SZELLEM

Alant.

EsküdjeteK.

HAMLET

Hic et ubique? Úgy váltsunk helyet.

Jerünk idebb, urak.

Szablyámra ismét a kezeket,

S hogy a hallottról nem szóltok soha,

Kardomra esküszteK.

SZELLEM

Alant.

EsküdjeteK.

HAMLET

Jól mondád, vén vakand! oly gyorsan áskálsz?

Derék egy árkász! Másuvá, barátim.

HORATIO

Ó, boldog Isten!

De mindez oly csudás, oly idegen.

HAMLET

Hát üdvözöld, mint idegent szokás.

Több dolgok vannak földön és egen,

Horatio, mintsem bölcselmetek
Álmodni képes. De jerünk tovább:
Itt, mint elébb: az Isten úgy segéljen,
Bármily fonákul viselem magam
- Minthogy talán, úgy látom, ildomos lesz
Ezentúl furcsa álcát öltennem -
Hogy, látva engem ilyenkor, soha
Nem fontok *így* kart, nem ráztok fejet,
Se kétesen ily szót nem ejtetek:
»Jó, jó, mi tudjuk;« vagy: »ha mi akarnók;«
Vagy: »szólhatnánk mi;« vagy: »lehetne csak!«
Vagy bármi oly kétértelmű jelet,
Hogy dolgaimban tudtok valamit.
Ezt hogy nem tészitek: az Isten úgy
Legyen irgalmas, kegyelmes legnagyobb
Szükségeitekben. Most esküdjetek.

SZELLEMEK

Alant.

Esküdjetek.

HAMLET

Nyugodj, felháborult szellem, nyugodj!
Most hát, egész szivemmel, jó urak,
Magamat ajánlom, s ha mi oly szegény egy
Embertől, aminő Hamlet, telik,
Szives barátságát hogy megmutassa:
Isten segélyivel, meglesz. Jerünk;
De, kérlek, ujjotok mindég az ajkon. -
Kizökkent az idő; - ó, kárhozat!
Hogy én születtem helyre tolni azt.
No, jertek együtt.

Mind el.

Második felvonás

1. szín

*Szoba Polonius házában.
Polonius és Rajnáld jönnek.*

POLONIUS

Add által e pénzt, jó Rajnáld, neki,
S ez irományokat.

RAJNÁLD

Meglesz, uram.

POLONIUS

És szörnyü bölcsen téssz, Rajnáld, ha addig
Felé se mégy, míg a viseletét
Ki nem nyomoztad.

RAJNÁLD

Volt is szándokom.

POLONIUS

Derék; derék. No lásd, öcsém, elébb is
Tudd meg, ki van dán Párisban lakó;
Hogyan, ki és mi módon, hol, mi körben,
Mi lábon élnek: és ha ily kerülő,
Ügyes kérdések által rájövél,
Hogy ismerik fiam: mehetsz odább,
Anélkül, hogy sajátlag kérdenéd.
Tégy úgy, mikéntha ismernéd, de távol;
»Apját, családját - mondjad - ismerem,
Kissé magát is« - érted ezt?

RAJNÁLD

Igen,

Uram, nagyon jól.

POLONIUS

»Egy kissé magát is«,
Mondhat'd: »de jól nem; és ha az, kire
Én célozok: nagyon szilaj legény,
Ez s ez hibája« - kenj aztán reá
Csínyet, ami tetszik; ám, érts szót: ne olyast,
Mi böcstelenség, attul óvakodj;
De, hé, csak olyan hetyke, vad, szokott
Kirúgást, ami együtt jár az ifju
Szabad étellel.

RAJNÁLD

Mint a játék, uram,

POLONIUS

No, vagy ivás, vívás, szitok, civódás,
Bujálkodás: - eddig bátran mehetsz.

RAJNÁLD

Ez böcstelenség lenne rá, uram.

POLONIUS

Nem a bizony! csak ízet jól megadd.
S nehogy másféle botrányt költs reá,
Csak, hogy magának nem mindég ura;
Mást nem akarnék; s oly csinján leheld
Rá e hibákat, hogy mint a szabadság
Szeplői, a láng-elme kitoró
Villámi, s a szilaj vér féktelen
Rohamja tűnjenek csupán elő,
Mi mindennel köz.

RAJNÁLD

Úgyde, jó uram -

POLONIUS

Hogy mért csináld ezt?

RAJNÁLD

Igen, azt szeretném

Megtudni.

POLONIUS

Hát, fiú, ez az *én* cselem;
S úgy gondolom, hogy a fortély talál.
Ha majd fiamra ily apró hibát kensz,
Mint műre kis szenny, munka közt, ragad,
Figyelj,
Az embered, kiből szót lesni célod,
Ha bármelyikben a mondott bünök
Közül fiam talált léledzeni,
Tódítja, meglásd, mint következik:
»Jaj, édes úr« - »barátom« - vagy: »kegyed« -
Vagy ami cím, vagy szójárás divat
Nép- s tájszerűleg -

RAJNÁLD

Jó; uram, tudom.

POLONIUS

Aztán, öcsém, elkezd, hogy - izé -
Mit akartam mondani? - No lám, biz' Isten.
Akartam én valamit mondani -
Hol is hagyám el?

RAJNÁLD

Tódítja majd, amint következik:
»Barátom!« »édes úr« - vagy más ilyen.

POLONIUS

»Amint következik« - igen, tudom:
Tódítja: »ismerem azt az urat;
Tegnap; vagy a minap, vagy ekkor, akkor,
Ezzel meg azzal láttam; s akkor éppen
- Jól mondja - játszott, vagy megittasult;
Labdán kocódott; vagy tán, e s ama
Jóféle házba láttam térni be,«
- Bordélyba, persze, - s így tovább. -
No, ládd-e most már:
Cseled csalétke a való csukáját
Mefogja, s így az ildom és az ész
Mintegy csavarral, rézsut eszközökkel,
És görbe úton lel ki egyenest:
Igy tapogasd te is ki a fiam,
Tanácsaim szerint. Érted? nem érted?

RAJNÁLD

Igen, uram

POLONIUS

Járj békével tehát.

Isten veled.

RAJNÁLD

Ó, jó uram.

POLONIUS

Példát magadról véve, lesd ki őt.

RAJNÁLD

Bizonyyal úgy fogom:

POLONIUS

S mondd, a zenét se hanyagolja el.

RAJNÁLD

Jól van, uram, jól.

El.

Ophelia jő.

POLONIUS

Hordozzon Isten! - Nos, Ophelia, mi baj?

OPHELIA

Jaj, hogy megijedék, atyám!

POLONIUS

Mitől, az Istenért!

OPHELIA

Amint szobámban varrok az elébb,
Lord Hamlet - a mellénye tárva-nyitva,
Csupasz fővel, szennyes harisnya lábán,
Az is kötetlen csüng bokáira,
Sápadtan mint az ünge, térdvacogva,
S oly szájalomra méltó egy alak,
Mintha pokolból futna egyenest
Szörnyűt beszélni - csak élembe áll.

POLONIUS

Őrült, miattad?

OPHELIA

Nem tudom, atyám,
De félek, az lesz.

POLONIUS

Mit szólt?

OPHELIA

Megfogá
Csuklón felül kezem, s tartá erősen,
Majd hátralépve kar-hosszányira
S másik kezét *így* téve homloka
Fölé, vizsgálni kezdé arcomat,
Mintha levonné. Így állott soká;
Utóbb - megrázva kissé a karom
S fejét háromszor *így* himbálva meg -
Olyan keservest és nagyot sohajt,
Hogy összeroskad, úgy tetszett, alakja,
S ott végzi létét. Ekkor elbocsát,
S vállán keresztül fordítván fejét;
Csak mintha szem nélkül is tudna járni;
Mert most segélyök nélkül ki-talált
S mindvégig rám süté világukat.

POLONIUS

Jer csak velem, jer: viszlek a királyhoz.
Valóban, ez szerelmi önkívűllét,
Amely erővel önvesztébe tör
S kétségb' esett szándékra ösztönöz,
Mint bármi szenvedély az ég alatt,
Mely ostorozza létünk. Bánom is, -
Illetted-é zokszóval közelebb? Mi?

OPHELIA

Nem én, atyám, csak, mint parancsolád,
Elútasítám levelit, s magát
El nem fogadtam.

POLONIUS

Ez őritette meg. Bánom, bizony,
Hogy óvatosb, eszéyesb nem valék
Íránta. Félttem, csak játékot űz
S vesztetre munkál. Átkozott gyanúm!
De, Isten engem! oly saját hibája
Koromnak, messze vinni a gyanút,
Amily közös, hogy ildom nincs elég
Az ifjú népnél. Menjünk a királyhoz:
Hadd tudja meg; takarni több a gond,
Mint a harag fölfedni e viszonyt:

Mindketten el.

2. szín

Szoba a kastélyban.

Király, Királyné, Rosencrantz, Guildenstern és kíséret jönnek.

KIRÁLY

Üdv, Rosencrantz, Guildenstern, édesim!
Azonfölül, hogy látni vágytalak,
Szükség okozta gyors hívástokat,
Rátok szorulván. Hallátok bizony;
Hamlet hogyan ki van cserélve: ki, -
Mert nem hasonlít ahhoz, ami volt,
Se a kül-ember most, se a bel-ember.
Mi hozta így magán kívül, egyéb
Mint atyja elvesztése, nem birom
Álmodni se. Kérlek hát bennetek,
Hogy véle nővén kis kor óta fel,
S kedélyre, korra mindig társai,
Toldjátok udvarunknál mulatástok
Még egy kevéssel; hogy pajtásilag
Kéjekbe vonva, s alkalom szerint,
Lessétek el, mi bántja titkon úgy,
Mit, tudva, tán megorvosolhatunk.

KIRÁLYNÉ

Jó ifjak, ő gyakorta emleget;
Nincs ember, élve, kettő, akihez
Jobban tapadna. Hogyha tetszenék
Írántunk ennyi jóval lennetek,
S nálunk időzni egy kissé tovább
És támogatni lelkünk óhaját:
Oly köszönet vár mulatástokért,
Minőt királyi hála követel.

ROSENCRANTZ

Fölségtek, a csekély lényünk felett
Uralkodó hatalma által, inkább
Parancsol, ön magas tetszéseként,
Mint kérve kérjen.

GULDENSTERN

És mi tesszük azt;
Szolgálatunkat, ím, mély bókolattal
Hajtjuk, magunkkal együtt, lábaikhoz,
Parancsra készen.

KIRÁLY

Köszönet, Rosencrantz és nemes Guildenstern.

KIRÁLYNÉ

Köszönet, Guildenstern és nemes Rosencrantz.
Most szóljatok be, kérlek, oly igen
Elváltozott fiamhoz. Valaki
Menjen, vezesse Hamletemhez őket.

GULDENSTERN

Ég adja, hogy jelenlétünk, fogásink,
Kedvére és hasznára légyenek.

KIRÁLYNÉ

Úgy adja Isten.

*Rosencrantz, Guildenstern, s néhány kísérő el.
Polonius jó.*

POLONIUS

Királyom, a követség jóra járt,
Norvégiából vígan tért haza.

KIRÁLY

No lám, te mindig jó hir atyja voltál.

POLONIUS

Az, ügye? fölség. Hidd el, jó uram,
Egy lelkem, egy hitem van, s mindenik
Az Istené s kegyes királyomé:
De úgy hiszem (vagy hát ez agyvelő
Nem jár oly bizton a titkok nyomán,
Mint szokta eddig), hogy kikémlelém,
Hamlet királyfi mért örüle meg.

KIRÁLY

Ha! szólj tehát; óhajtom hallani.

POLONIUS

Elébb bocsásd be a követeket;
Az én hirem legyen majd csemege.

KIRÁLY

Tégy oly kegyet velök, magad vezesd bé.

Polonius el.

Azt mondja, édes Gertrud, megtalálta
Fiad rosszkedve minden kút-fejét.

KIRÁLYNÉ

Félek, hogy az nem más, mint a *derék*:
Atyja halála, s gyors nászunk reá.

Polonius visszajő, vele Voltimand és Cornelius.

KIRÁLY

No, majd kilessük. - Jó napot, barátim.
Nos, Voltimand, mivel bocsáta vissza
Testvérünk, a norvég király?

VOLTIMAND

Szépen köszöntet s jót kíván viszont.
Első szavunkra félben hagyatá
Az öccse hadszedését; mert elébb
Azt gondolá, hogy a polákra készül;
De majd belátta, hogy felséged ellen
Tör voltaképp: s megbosszankodva rajt'
- Hogy gyöngé karja, kórja és kora
Igy rászédettek - eltiltó parancsot
Küld öccse ellen: az jön, szónak áll,
Pirongatást kap, és elvégre is
Bátyjának felfogadja, hogy soha
Fölséged ellen fegyvert nem ragad.
Ősz bátyja erre megörülve, évpénzt,
Háromezer tallért rendel neki,
S megbízza, hogy most már az így szedett
Hadát vezesse menten a polákra;
Kérvén - miképp itt bővebben kifejti -
Fölségedet, hogy birtokin hadát
Engedje átvonulni békésen,
Oly óvatosság s rendszabály szerint
Mint meg van írva.

KIRÁLY

Tetszik ez nekünk.

Elolvasandjuk alkalmasb időben,
S választ írunk, meghányva ez ügyet.
Köszönjük addig is hű fáradástok.
De most pihenni; majd estére vígan
Megünnepeljük az »Isten-hozottat«.

Voltimand és Cornelius el.

POLONIUS

Igy hát szerencsés véget ért ez ügy.
Uram! királyném! fejtegetni azt,
Mi a fölség, mi a jobbágyi tiszt,
Nap mért nap, s éj az éj, idő idő:

Nap-, éj-, s időpazarlás volna csak.
Azért, rövidség lévén lelke minden
Okos beszédnek, a szóár pedig
Csak teste rajta és kül cifraság:
Rövid leszek. Nemes fiad megőrült:
Azt mondom, örült; mert »örült«, mi az?
Hanemha örült lenni s nem egyéb.
De hagyjuk ezt.

KIRÁLYNÉ

Több tartalom! kevésb
Mesterkedéssel.

POLONIUS

Esküszöm, királyné,
Egyáltalában nem mesterkedem.
Hogy örült, az való; s való, hogy az kár;
S kár, hogy való: bolondos egy figura.
De hagyjuk abba, nem mesterkedem.
Ő hát bolond, ez áll; most hátra van
Nyomoznunk e következés okát,
Vagy inkább e kivetkezés okát.
Mert e kivetkezett következés
Okból ered, ez áll; s ebből foly ez:
Figyelmet kérek.
Van nékem egy lányom; van, mert enyém;
Ki engedelmes tisztként, ihol,
Ezt adta nékem. Most ítéljetek.
- »A menyeeinek, lelke bálványának, a szépséges Ophéliának« -
Rút szó, silány szó; »szépséges« silány szó.
De hallga csak tovább. Ím:
- »gyönyörűség fehér keblébe ím e sorokat« stb.

KIRÁLYNÉ

S ezt Hamlet írta néki?

POLONIUS

Türelem,
Felséges asszony; én igaz leszek.
»Kételd, a nap hogy forgandó,
Kételd, csillagtűz ragyog;
A valót, hogy igazmondó:
Csak ne azt, hogy hű vagyok.
Ó, édes Opheliám! rosszul megy nekem ez a verselés; nem tudom
én mértékre szedni sóhajimat: de hogy téged, ó, legjobb! Legjobban
szeretlek, azt hidd el. Isten veled.
Tied örökre, kedves drága hölgy, míg csak e gépezet az övé leend,
Hamlet.«

Ezt engedelmes lányom megmutatta,
Mi több - idő, hely, alkalom szerint
Ahogy történtek - esdeklésit is
Mind bésugá nekem.

KIRÁLY

S hogyan fogadta
Szerelmét a leány?

POLONIUS

Fölséges úr,
Minek tart engem?

KIRÁLY

Egy becsületes
Hű emberemnek.

POLONIUS

Azt óhajtom is
Megbizonyítani. De mit vélne rólam,
Ha, látva nőni e forró szerelmet
(Mert észrevettem, annyit mondhatok,
Mielőtt leányom szólt) mit vélne rólam,
Vagy őfelsége itten a királyné,
Ha tárca lettem volna, vagy fiók;
Vagy azt mondom: »szivem! ne láss, ne hallj«;
Vagy báméskodva nézem e szerelmet:
Mit vélne rólam úgy fölségeitek?
Nem én! dologhoz láttam egyenest,
S az ifjú hölgyet így fogám elő:
»Hamlet, királyfi: csillagod fölött jár,
Ez nem szabad«; és meghagyám neki,
Látogatásit ne fogadja el,
Se hírnökét, se semmi zálogát.
És jó tanácsom nála megfogant;
Hamlet pedig - rövid szóval kimondva -
Elébb komor lón, éte elveszett,
Majd álma is; majd bágyadás fogá el,
Majd bamba hóbort, s fokról fokra így
Az örülése, melyben most dühöng
És mi siratjuk.

KIRÁLY

Mit gondolsz; ez a baj?

KIRÁLYNÉ

Az meglehet, nagyon valószínű.

POLONIUS

Szeretném tudni, volt-e oly idő,
Hogy én azt mondtam: »így van; felelek«
S másképp ütött ki?

KIRÁLY

Nem; tudtomra nem.

POLONIUS

Vágják el ettől ezt, ha ez nem így van.
Ha engem a körülmény útasít,
Én megtalálom a rejtett valót,
Habár a föld központja rejtené.

KIRÁLY

Hogyan tehetnék egy kísérletet?

POLONIUS

Tudjuk, el-eljár itt a folyosón
Négy óra hosszat is.

KIRÁLYNÉ

Való, szokása.

POLONIUS

Ilyenkor egyszer a leányom én
Hozzá ereszttem; s a kárpit megőli
Bátran kilessük a találkozást.
Ha nem szerelmes, ha nem amiatt
Veszté eszét: ne államférfiú
Legyek, hanem pór és hajtsak lovat.

KIRÁLY

Jó, megkísértjük.
Hamlet olvasva jó.

KIRÁLYNÉ

Szegény amott jó s olvas komoran.

POLONIUS

El hát! könyörgök, mind a ketten el.
Legott hozzáfogok; - ó, kérem, el!
A Király, Királyné és a kísérlet távoznak.
Hogy van az én főséges uram, Hamlet?

HAMLET

Jól, hál' Isten.

POLONIUS

Ismer főséged engem?

HAMLET

Derekasan: maga halkufár.

POLONIUS

Nem én, uram.

HAMLET

No, pedig szeretném, ha efféle becsületes ember volna.

POLONIUS

Becsületes, uram?

HAMLET

Az hát, uram; becsületes lenni, ahogy most jár a világ,
annyi, mint egynek kétezerből lenni kiszemelve.

POLONIUS

Nagyon is igaz, fönséges úr.

HAMLET

Mert ha a nap kukacot költ ki a döglött kutyában,
mivel az oly kedves, csókolnivaló dög - Van leánya?

POLONIUS

Igenis van, uram.

HAMLET

Ne engedje napon járni; a fogékonyság nagy áldás, de
nehogy a leánya fogékony találjon lenni. Barátom, vigyázz.

POLONIUS

Hogy értsem ezt?

Félre.

Mindig a leányomra céloz; de
hiszen meg sem ismert először; halkufárnak mondott. Odavan,
nagyon oda van már; hanem, igazán, magam is sok kint állottam ki
fiatal koromban a szerelem miatt; majd így jártam én is. - Mi az,
mit olvas, fönséges úr?

HAMLET

Szó, szó, szó.

POLONIUS

De a veleje?

HAMLET

Kinek a veleje?

POLONIUS

No, annak, amit olvas fönséged.

HAMLET

Rágalom, uram; mert ni, mit mond itt a csúfolódó gaz kópé:
hogy öreg embernek ősz a szakálla, ráncos az orcája;
szeméből sűrű gyanta szivárogo és szilvafa-enyő; amellet
bőséges észfogyatéka és erősen gyenge ágyéka van; mely
dolgokat, uram, bár magam is rettentően és roppantul
meghiszek, mégis úgy tartom, nem becsület így papírra
tenni: mert lám maga is, uram, akkor lenne olyan öreg,
mint én, ha visszafelé haladhatna, rák módra.

POLONIUS

Őrültk beszéd, örültk beszéd: de van benne rendszer.
- Nem sétálna odább a légvonathól, fönséges úr?

HAMLET

A sírba?

POLONIUS

No, már az csakugyan kívül esik a légvonaton. -
Mily talpraesettek a feleletei néha! Csudálatos,
hogy gyakran az őrültség eltalálja, mit az értelem
s józan ész nem bírna oly szerencsésen megoldani.
Megyek, itt hagyom, s tüstént módot keresek benne,
hogy találkozzék leányommal. - Fönséges úr, én
legalázatosabb búcsút veszek fönségedtől.

HAMLET

Semmit se vehet el tőlem, uram, amitől oly örömet
megválnék; kivéve az életem, az életem, az életem.

POLONIUS

Isten maradjon fönségeddel.

HAMLET

Unalmas vén bolondjai!

Rosencrantz és Guildenstern jönnek.

POLONIUS

Hamlet királyfit keresik? - itt van.

ROSENCRANTZ

Poloniushoz.

Áldja isten, uram.

Polonius el.

GUILDENSTERN

Fönséges úr!

ROSENCRANTZ

Kegyes jó uram!

HAMLET

Szerelmes drága barátim! Hogy vagy, Guildenstern?

Áh, Rosencrantz! Hogy vagytok, pajtás?

ROSENCRANTZ

Mint földanyánknak sok más köz fia.

GUILDENSTERN

És boldogok, hogy nem túl-boldogok;
Szerencse sipkáján bojt nem vagyunk.

HAMLET

Se talpak a cipőin?

ROSENCRANTZ

Az se, fönség.

HAMLET

Úgy hát valahol az öle körül tanyáztok, azaz
kegyei kellő közepén?

GUILDENSTERN

Bizony, csak úgy evickélünk mi.

HAMLET

A szerencse titkos részein? Ó, igaz: hiszen rima.
Mi újság?

ROSENCRANTZ

Semmi, uram; csak hogy a világ becsületessé vált.

HAMLET

Úgy hát közel az ítélet napja; de újságod nem való.
No, hadd kérdjelek ki apróra, mit vétettetek, jó barátim,
a sorsnak, hogy ide küld benneteket, börtönbe?

GUILDENSTERN

Börtönbe, fenséges úr?

HAMLET

Dánia börtön.

ROSENCRANTZ

Úgy az egész világ is az.

HAMLET

De még milyen! mennyi rekesz, őrhely és dutyi van benne!
s Dánia egyik legcudarabb.

ROSENCRANTZ

Mi nem úgy gondolkozunk, fönység.

HAMLET

Nektek hát nem az; mert nincs a világon se jó, se rossz;
gondolkodás teszi azzá. Nekem börtön.

ROSENCRANTZ

Úgy fenséged nagyravágyása teszi azzá; szűk a szellemének.

HAMLET

Ó boldog Isten! Egy csigahéjban ellaknám s végtelen
birodalom királyának vélném magamat, csak ne volnának
rossz álmaim.

GUILDENSTERN

Ez álmok éppen a nagyravágyás: mert a nagyravágyónak egész
lénye csupán egy álom árnyéka.

HAMLET

Hisz az álom maga is pusztá árnyék.

ROSENCRANTZ

Úgy van, de én a nagyravágyást oly könnyű, oly légies
természetűnek tartom, hogy még az árnyéknak is árnyéka.

HAMLET

E szerint a koldus, test; ellenben a fejedelmek, a mi ágaskodó hőseink, csupán a koldus árnyékai. - De nem mennék az udvarhoz? mert engem ugye, nem tudok okoskodni.

ROSENCRANTZ és GULDENSTERN

Fenséged szolgálatára leszünk.

HAMLET

Világért se! Hogy elegyítnék többi cselédim közé? mert, megvallva becsülettel az igazat, rettentő gaz nép ügyel rám. De, hogy a barátság tört útján maradjunk, mi hoz titeket Helsingörbe?

ROSENCRANTZ

Hogy fenségedet meglátogassuk; egyéb ok semmi.

HAMLET

Amily koldus vagyok, még köszönet is szűkön telik tőlem; de azért köszönöm, noha, édes barátim, az én köszönetem nem ér egy poltrát. De hát nem hivattak ide? Magatok jószántából jöttetek? Önkényti látogatás ez? Na, na, bánjatok velem emberségesen; igen, igen, na: mondjátok.

GULDENSTERN

Mit mondjunk, uram?

HAMLET

Ej na, akármit. Csak egyenesen. Hivattak; szemetekből látszik a vallomás, melyet tartózkodástok nem bír elleplezni: én tudom, a király s királyné hívatott ide.

ROSENCRANTZ

Mi célból, uram?

HAMLET

Azt tőletek kell megtudnom. Azért kényszerítek pajtáságunk jogaira, ifjúkorunk összehangzó kedvtelésire, mindenkor híven őrzött barátságunkra s mind, ami ezeknél drágábbat egy nálamnál jobb szónok felhordhatna: legyetek őszinte, egyenes irántam: hivattak vagy nem?

ROSENCRANTZ

Mit mondasz te?

HAMLET

Ahá, rajtatok a fél szemem. - Ha szerettek, csak ki vele!

GULDENSTERN

Uram, hivattak.

HAMLET

Megmondom én, miért; így az én hozzávetésem elejét veszi a ti vallomástoknak, és titoktartástok a király és királyné iránt egy pehely szálát sem vedli. Én egy idő óta (bár nem tudom, miért) elvesztettem minden kedvemmet s felhagytam minden szokott gyakorlatimmal; és, igazán, oly nehéz hangulatba estem, hogy ez a gyönyörű alkotmány, a föld, nekem csak egy kopár hegyfok; ez a dicső mennyezet, a lég, ez a felettem függő kiterjedt erősség, ez arany tüzekkel kirakott felséges boltozat, no, lássátok, mindez előttem nem egyéb, mint undok és dögletes párák összeverődése. S mily remekmű az ember! Mily nemes az értelme! Mily határtalanok tehetségei! Alakja, mozdulata mily kifejező és bámulatos! Működésre mily hasonló angyalhoz! belátásra mily hasonló egy istenséghez! a világ ékessége! az élő állatok mintaképe! És mégis, mi nekem ez a csipetnyi por? Én nem gyönyörködöm az emberben, nem - az asszonyban se, hiába mosolygasz.

ROSENCRANTZ

Eszembe sem jutott, fenséges úr.

HAMLET

Minek neveltél hát, mikor azt mondtam, hogy nem gyönyörködöm az emberben?

ROSENCRANTZ

Elgondolám, fenséges úr, hogy, ha nem gyönyörködik az emberben, mily vékony pártolás vár fönségednél a színészekre; találkoztunk velök az úton, s ide igyekeznek, felajánlani szolgálatukat.

HAMLET

No, amelyik a királyt játssza, szívesen fogadom: őfelségének kész adófizetője leszek; a kalandor lovag hadd forgassa kardját és pajzsát; a szerelmes nem fog ingyen sóhajtozni; a vígszemély lejátszhatja szerepét békével; a bohóc hadd nevettesse meg azt is, kinek tüdeje viszket a száradástól; s a nőszemély mondja ki bátran, ami lelkén fekszik; habár a jámbus megsántul is belé. Miféle színészek?

ROSENCRANTZ

Éppen azok, kiknek játékában fenséged annyira szokott gyönyörködni: a városi tragédiaíjászok.

HAMLET

Hogy esik tehát, hogy vándorolnak? Állandó telepök jobb volt, mind dicsőségre, mind haszonra.

ROSENCRANTZ

Azt hiszem, a minapi újítás okozta elzüllésöket.

HAMLET

Becsülik még őket úgy, mint mikor én a városban laktam?
Van annyi közönségök?

ROSENCRANTZ

Dehogy van!

HAMLET

Mi lehet az oka? Rozsdásodnak?

ROSENCRANTZ

Nem, iparkodásuk a szokott lépésben halad; de ott van, uram, egy kotlóalja gyermek, apró torongy, kik túlsikoltják a szavalást, amiért rettenetesen megtapsolják őket. Ezek vannak most divatban, s a közönséges színházakat (mert így nevezik már) úgy lecsepülik, hogy sokan, kardviselő férfiak, félve a lúdtolltól, alig mernek odajárni.

HAMLET

Ugyan! s gyermekek? ki tartja őket? ki fizeti számláikat? Nem akarják tovább üzni mesterségüket, csak míg énekelni tudnak? Nem mondják-e majd, ha közönséges színésszé nőnek (ami pedig valószínű, hacsak jobb módjok nincs), hogy íróik kárt tettek nekik, midőn saját örökségök ellen kiabáltatták?

ROSENCRANTZ

Volt is bizony sok hű-hó mind a két részen; a nemzet pedig nem vétkelli egymásra uszítani őket: volt oly idő, hogy pénzt sem adtak a darabért hacsak költő és színész üstökre nem ment benne az ellenféllel.

HAMLET

Lehetséges?

GULDENSTERN

Ó, de mennyi fejtörésbe került ez!

HAMLET

S a gyermekhad lett a bírósabb?

ROSENCRANTZ

Az lett, főséges úr; elbírnák azok Herculest is, földgolyóstul.²

HAMLET

Nem csuda; mert ihol, a nagybátyám Dánia királya; s most az, ki száját vonogatta rá atyám élteben, húsz, negyven, ötven, száz aranyat megád egy-egy arcképéért kicsiben. Szentugyise! van ebben valami természetes, csak rá bírna jöni a philosophia.

² Arany János jegyzete: *Célzás a londoni Globe-színházra, amelyen a földgolyót vállain emelő Hercules (Atlas) szobra díszlett.*

Kívülről harsonaszó.

GULDENSTERN

Itt vannak a színészek.

HAMLET

Urak, üdvözlöm Helsingörben. Fogjunk kezét. Hamar hát; az üdvözlésnek e járuléka divat és szertartás: hadd teljesítsem ez udvariasságot, nehogy kiereszkedésem a színészekkel (ami pedig kívülről szépen fog mutatni, mondhatom) inkább hasonlítson társalgáshoz, mint a veletek való. Üdvözöllek hát: de az én nagybátya-apám és nagynéne-anyám csatlakoznak.

GULDENSTERN

Miben, kegyelmes úr?

HAMLET

Én csak fölszéllel vagyok bolond; de ha délről fú, én is megismerem a sólymot a gémtől.

Polonius jő.

POLONIUS

Minden jót, uraim!

HAMLET

Lassan.

Halld csak, Guildenstern; - meg te is; - így, mindenik fülemre egy hallgatódzó: - az a nagy baba, kit amott látok, nem nőtt ám még ki a pólyából.

ROSENCRANTZ

Talán másodszor is belénőtt; mert, úgy mondják, öreg ember második gyermek.

HAMLET

Megjósolom, azért jő, hogy a színészekről újságoljon; csak várjatok. -

Fenn.

Igaza van, uram; hétfőn reggel; akkor volt, csakugyan.

POLONIUS

Főséges úr, újságot mondok.

HAMLET

De uram, én mondok újságot önnek.

»Hogy Roscius volt Rómában színész« -

POLONIUS

Színészek jöttek, fenséges úr.

HAMLET

Terefere!

POLONIUS

Becsületemre -

HAMLET

»Minden színész számaron járt« -

POLONIUS

A legjobb játékosok a világon: mindegy nekik:
tragédia, komédia, történeti, pásztori, víg-pásztori,
historico-pásztori, tragico-historico, tragico-comico-historico-pásztori
mű; helyegység vagy korlátlan színváltozás.
Seneca nem elég nehéz, Plautus nem elég
könnyű nekik. Szereptudásra vagy rögtönzésre páratlanok.

HAMLET

»Ó, Jeftha, Izrael bírāja« - minő kincsed vala neked!

POLONIUS

Miféle kincse volt, fenséges úr?

HAMLET

Hát -
»Egy szép leánya, több se volt
És azt szerette rendkívül.«

POLONIUS

Mindig, a leányomra!

HAMLET

Igaz-e, vén Jeftha?

POLONIUS

Ha engem nevez Jefthának fenséged, nekem van egy leányom,
igaz, szeretem is rendkívül.

HAMLET

No, nem a következők.

POLONIUS

Mi következik hát, uram?

HAMLET

Nos -
»Isten amint, sors szerint« -
aztán, tudja:
»És úgy leve, mint eleve« -
a kegyes ének első szakasza megmondja a többit, mert
lássa, itt jönnek az én időtöltéseim.

Négy vagy öt színész jó.

Hozta Isten, színész uramék; üdvözlöm mindnyájatokat.
- Örvendek, hogy egészségben látlak. - Isten hozta,
édes barátim. - Édes öregem, beh megrojtosodott a
képed, mióta nem láttalak: tán csak nem velem birkózni
hozod azt a barkót Dániába? - Nini, az én kisasszony
szeretóm! Asszonyunkra mondom! asszonyságod közelebb
van az éghez, mint mikor utoljára láttam, egy egész
cipősarknyival. Kérje az Istent, hogy hangja, mint
forgalomból kiment arany, meg ne repedjen a karikán

belül. Uraim, üdvözlöm mindnyájokat. Tegyük úgy, mint francia solymász: amint megpillantjuk, eresszük rá: most mindjárt szavaljunk egyet. Nosza, egy kis ízelítő ügyességtekből: egy indulatos szavalást! Halljuk!

ELSŐ SZÍNÉSZ

Mit szavaljunk, fenséges úr?

HAMLET

Hallottam én valaha tőled egyet, - hanem azt sohase adták elő; vagy ha elő, nem többször egyszernél, mert a darab, emlékszem, ahogy sem tetszett a tömegnek; a nagy közönségnek kaviár volt az; de azért (véleményem s azoké szerint, kiknek ítélete ily tárgyakban messzebb hallatszott az enyimnél) derék egy darab volt; jól osztva be színre s épp annyi szerénységgel, mint művészettel víve ki. Jut eszembe, valaki azt mondta rá, hogy nincs fűszer az egyes sorokban, ami megadná az ízt, se semmi olyan a nyelvben, mi a szerző ékesgetési szándékára mutatna: de becsületes modornak nevezte azt, mely éppoly egészséges, mint kedves, százszorta inkább szép, mint finom. Egy helyet szerettem különösen benne: Aeneas mondja Didónak; abból is kivált azt, mikor Priam megölését beszéli el. Ha emlékszel rá elevenen, kezd annál a sornál, hogy - hadd lám, hadd lám csak -

»A durva Pyrrhus, mint hyrcáni vad« -
nem úgy van; Pyrrhuson kezdődik, tudom.

»A durva Pyrrhus - ő, kin fekete
Harcmez, sötét mint célja, volt - hasonló
Az éjhez, melyet a végzetszerű
Lóban görnyedve tölte - most a rém-
Sötét cimerszint ádázzabra fente.
Tetőtül talpig most merő piros,
Csíkozva iszonyún atyák, anyák,
Fiak, leányok vérivel. A vér
Rásúl s tapad az utcák pörzs-hevétől,
Amely kegyetlen s átkozott világgal
Az aljason legyilkoltakra süt.
Lángtól, haragtól felpörkölve így;
S a ráaludt vértől így bévakoltan,
Kárbunkulus szemmel, az ördögi
Pyrrhus vigyázza Priam déd-apát« -

Most folytasd te.

POLONIUS

Engem ugye, főséges úr, jó szavalás; jó hangsúllyal és kellő mérséklettel.

ELSŐ SZÍNÉSZ

»S ím rátalál, amint üres csapást
Mér a görög felé; jó régi kardja

Elpártol és dacot hány a parancsnak:
Hová hull, ott marad. Ily nem-egyenlőn,
Pyrrhus Priamra tör: sujt mérgesen,
De már süvöltő kardjának szelére
Ledül a gyenge ősz. Akkor, miként-
Ha érze né holt Ilium e csapást,
Lángzó tetővel talpához borul,
S egy szörnyű roppanás rabbá teszi
Pyrrhus fülét: mert íme kardja, mely
Tisztos Priamnak éppen száll vala
Tejszín fejére, a légben akadt,
És Pyrrhus áll, mint zsarnok-kép a vásznon,
S mintegy közömbös, cél, szándék iránt,
Vesztteg marad.

De mint gyakorta vész előtt az ég
Elcsöndesül, a felhő meg se mozzan,
Némák a zord szelek s alatt e gömb,
Mint a halál; egyszerre vad dőrej
Hasít eget: úgy Pyrrhus, e szünetre,
Felkölt bosszúja tette fölveri.
S nem hullt soha csekélyebb irgalommal
Márs fegyverére, mit öröknek edz,
Cyclopsi pőröly, mint Pyrrhus vasa
Lezúg Priamra most. -
Piha, ringyó Szerencse! Istenek,
Ti mind, ti mind! vegyétek el hatalmát,
Törjétek össze talpát, külleit
S az ég-oromrul a kerék-agyat
Hömpölygessétek a poklokra le!«

POLONIUS

Nagyon hosszú.

HAMLET

Eredj borbélyhoz a szakálladdal. - Te csak
folytasd, kérlek; ennek bohózat kell, vagy
trágár adoma, különben elalszik. - Folytasd;
térj át Hecubára.

ELSŐ SZÍNÉSZ

»De hajh! ki látná a bóbás királynét -«

HAMLET

Bóbás királynét?

POLONIUS

Az jól van; bóbás királyné jól van.

ELSŐ SZÍNÉSZ

»Rohanni pusztá lábbal fel s alá,
Ijesztve oltó könnyel a tüzet,
Rongy a fején, hol másszor diadém;
Palástul vézna, elszült csípein

Ijedt zavarban felkapott lepel -
Ki látta volna, hogy méregbe mártott
Nyelvvél ne szidná a pártos szerencsét!
Az istenek ha látták voln' magok,
Midőn szemébe tűnt Pyrrhus gonosz
Játéka, férjét hogy aprítja fel:
A jaj-sikoltás, melybe most kitört
(Ha földi ügy hat rájuk legkevésbé),
Könnyet facsar az ég izzó szeméből
S az istenekből könyörületet.«

POLONIUS

Ni, ni! Ha el nem változott a színe; s tele
nincs a szeme könnyel! - Hagyd el, kérlek.

HAMLET

Jól van; majd elmondatom veled másszor a többit.
- Édes úr, nem lenne szíves a színészeknek jó
szállást adni? De hallja, jól kell aztán velök
bánni; mert ők a kor foglalatjai és rövid krónikái;
s inkább írjanak halála után rosszat a fejfájára,
mint ők rosszat mondjanak felőle, míg él.

POLONIUS

Érdemök szerint fogok bánni velök, fönséges úr.

HAMLET

Veszethordtát, ember, sokkal jobban kell! Bánj
mindenkivel érdeme szerint: melyikünk kerül el
a mogyorópálcát? Bánjon velök saját embersége és
méltósága szerint; minél kisebb az ő érdemök, annál
nagyobb érdem a szívessége. Hívja be őket.

POLONIUS

Jerünk hát, urak.

Polonius s némely színészek el.

HAMLET

Utána, barátim; holnap előadásunk lesz. Hallod-e,
öreg barátom! tudjátok a *Gonzago megöletését*?

ELSŐ SZÍNÉSZ

Tudjuk, fenséges úr.

HAMLET

Holnap este azt játsszuk el. Szükség esetére ugye meg
tudnál tanulni egy tíz-húsz sorból álló mondókát, amit
én csinálnék s beleszúrnék? nemde?

ELSŐ SZÍNÉSZ

Meg, fenséges úr.

HAMLET

Nagyon jól van. Eredj hát amaz úr után te is; de aztán
hé, csúfot ne üzzetek ám belőle.

Színész el.

Édes jó barátim,

Guildenstern- és Rosencrantz-hoz.

én már estig elhagylak: de csak mint otthon, Helsingörben!

ROSENCRANTZ

Kegyess jó uram!

Rosencrantz és Guildenstern el.

HAMLET

Ugy; hordjon Isten: - Most magam vagyok

Ó, mily gazember s pór rab vagyok én!

Nem szörnyőség az, hogy lám, e színész,

Csak költeményben, álom-indulatban

Egy eszmeképhez úgy hozzátöri

Lelkét, hogy arca elsápad belé,

Könny ül szemében, rémület vonásin,

A hangja megtörik, s egész valója

Kiséri képzetét? S mind semmiért!

Egy Hecubáért!

Mi néki Hecuba, s ő Hecubának;

Hogy megsirassa? Mit nem tenne még,

Ha szenvedélyre volna oly oka,

Mint van nekem? Könnyárba fojtaná

A színpadot, s irtóztató beszéddel

Repsztené meg a nézők fülét,

Hogy a vétkes megőrüljön belé,

Képedjen az igaz, s a közönyös

Zavarba essék; elkábítaná

Magát a szem s fül érzetét. De én,

Lágyszívü, bárgyu gaz, bujkálok egyre,

Álomszusikként, nem lendítve semmit;

Még szólni sem merek - nem, oly királyért

Kinek sajátján s drága életén

Gonosz rablás esett. Hah! gyáva volnék?

Ki mond pimasznak? zúzza bé agyam?

Tépi szakállam, s dobja a szemembe?

Fricskázza orrom? s mondja, hogy hazug

A májam, a tudóm? Ki teszi meg? Hah!

Biz' Isten, elnyelem. Nincs abba' mód,

Hogy én galambepéjü ne legyek,

Vagy zsarnokság alatt elkeseredni

Epém legyen; különben már azóta

A lég minden keselyűt hízlalom

E szkláv dögével. Véres, buja gaz!

Lelketlen, álnok, fajtalan gazember!

Ó, bosszu!

Ki állja? Mily számár vagyok! Hiszen

Szép az, valóban, és nagy hősiség,

Hogy én, a drága meggyilkolt fia,
Kit ég s pokol bosszúra ösztönöz,
Szavakkal hűtöm a szám, mint lotyó,
És szitkozódok, mint egy nőcseléd
Vagy szobasurló.
Phí, fõrtelem! fuj! - Törd magad, te agy! -
Hallottam én, hogy nagy gonosztevõt
Szinházban a csupán költött darab
Úgy meghatott lelkéig, hogy legottan
Önként feladta bûnös tetteit;
Mert, nyelve nincs bár, a gyilkos merény
A legcsodásabb szerven tud beszélni.
Most, e színészek által, az atyám
Megõléséhez hasonlót játszatok
Bátyám elõtt: lesem minden vonását;
Lelkébe nyúlok az elevenig;
S ha rezzen is: tudom, hogy mit tegyek.
A látott szellem ördög is lehet,
Mert az is ölthet oly tetszõs hüvelyt,
S tán gyõngeségem, mélakórom által
- Mert ily kedélyre nagy hatalma van -
A kárhozatba dönt. Nincs rá bizonyosság
Ennél különb; de tór lesz e darab,
Hol a király, ha bûnös, fennakad.

El.

Harmadik felvonás

1. szín

*Szoba a kastélyban.
Király, Királyné, Polonius, Ophelia,
Rosencrantz és Guildenstern jönnek.*

KIRÁLY

Hát semmi úton nem birtok eléje
Kerülni, mért ölté fel e zavart,
Roncsolva durván csendes napjait
Bomlott s veszélyes dőresége által?

ROSENCRANTZ

Bevallja: érzi ő, hogy háborog;
De hogy miért, nem mondja semmi áron.

GUILDENSTERN

Nem is találtuk könnyűnek kilesni:
Őrült ravaszként résen áll, mihelyt
Valódi hogyléte felől akarnánk
Belőle csalni bármi vallomást.

KIRÁLYNÉ

Jól fogadott-e?

ROSENCRANTZ

Mint kész udvaronc.

GUILDENSTERN

De nagy erőtetéssel hajlamin.

ROSENCRANTZ

Szóban fukar volt; de ha kérdezőnk,
Felelni bőkezű.

KIRÁLYNÉ

Élvekbe nem
Vonátok egy kicsit?

ROSENCRANTZ

Fenséges asszony,
Történt, hogy útban egy csapat színészt
Értünk utól, s említők ezt neki;
Minek hallása némi látható
Öröme gyújtá. Itt vannak, az udvar
Körül, s parancsuk is van, gondolom,
Hogy még ma este játsszanak előtte.

POLONIUS

Való biz' az; s fölkéri általam
Fölségteket, nézzék s hallják meg azt
A nem-tudom-mit.

KIRÁLY

Kész szívvvel; s nagyon
Örvendek ily irányán.
Csak ösztönözni kell őt, jó urak,
S unszolni kedvét ily gyönyörre folyvást.

ROSENCRANTZ

Tesszük, királyom.
Rosencrantz és Guildenstern el.

KIRÁLY

Menj, Gertrud, te is;
Mert titkon érte küldénk Hamletért,
Hogy itt találja, csak mintegy esetleg,
Opheliát; az atyja és magam
Elrejtözünk, s így látatlan, de látva,
Bizton bíráljuk e találkozást,
S magaviseletéből hozzátetünk:
Szerelmi bú-e vagy nem, amitől
Rájött e szenvedés.

KIRÁLYNÉ

Szót fogadok.
Ophelia, rád nézve azt óhajtom,
Szépséged lett legyen a boldog ok,
Hogy Hamlet ily zavart; remélem, így
Erényed a jó útba viheti,
Mindkettőtök becsületére.

OPHELIA

Vajha
Úgy légyen, asszonyom!
Királyné el.

POLONIUS

Járkálj te, lyányom, itt. - Fölség; ha tetszik,
Elbúhatunk. -
Opheliához.

Te meg olvass e könyvből:
Leplezze a színlett foglalkozás,
Mért vagy magadban. - Nem hiába mondják
Sok példa van rá - hogy ájtatos arccal,
Kegyes gyakorlattal, becúkorozzuk
Magát az ördögöt.

KIRÁLY

Félre.

Nagyon igaz:
Mint sebzi váddal lelkem e beszéd!
A festett rima-kép nem undokabb
Ahhoz képest, mivel kenik-fenik,
Mint szörnyü tettem szépítő szavamhoz.
Ó, mily nehéz kő!

POLONIUS

Hallom lépteit:
Vonuljunk hátra, felséges uram.

*Király és Polonius el.
Hamlet jó.*

HAMLET

Lenni vagy nem lenni: az itt a kérdés.
Akkor nemesb-e a lélek, ha tűri
Balsorsa minden nyűgét s nyilait;
Vagy ha kiszáll tenger fájdalomja ellen,
S fegyvert ragadva véget vet neki?
Meghalni - elszunnyadni - semmi több;
S egy álom által elvégezni mind
A szív keservét, a test eredendő,
Természetes rázkódtatásait:
Oly cél, minőt óhajthat a kegyes.
Meghalni - elszunnyadni - és alunni!
Talán álmodni: ez a bökkenő;
Mert hogy mi álmok jönnek a halálban,
Ha majd leráztuk mind e földi bajt,
Ez visszadöbbszent. E meggondolás az,
Mi a nyomort oly hosszan élteti:
Mert ki viselné a kor gúny-csapását,
Zsarnok bosszúját, gógös ember dölyfét,
Útált szerelme kínját, pör-halasztást,
A hivatalnak packázásait,
S mind a rugást, mellyel méltatlanok
Bántalmazzák a tűrő érdemet:
Ha nyugalomba küldhetné magát
Egy puszta törrel? - Ki hordaná e terheket,
Izzadva, nyögve élte fáradalmin,
Ha rettegésünk egy halál utáni
Valamitől - a nem ismert tartomány,
Melyből nem tér meg utazó - le nem
Lohasztja kedvünk, inkább túrni a
Jelen gonoszt, mint ismeretlenek
Felé sietni? - Ekképp az öntudat
Belőlünk mind gyávát csinál,
S az elszántság természetes színét

A gondolat halványra betegíti;
Ily kétkedés által sok nagyszerű,
Fontos merény kifordul medriből
S elveszti »tett« nevét. - De csöndesen!
A szép Ophelia jó. - Szép hölgy, imádba
Legyenek foglalva minden bűneim.

OPHELIA

Kegyelmes úr, hogy van, mióta nem
Láttam fönségedet?

HAMLET

Köszönöm alássan; jól, jól, jól.

OPHELIA

Uram, néhány emléke itt maradt,
Már rég óhajtám visszaküldeni,
Kérem, fogadja el.

HAMLET

Nem, nem. Nem adtam egyet is soha.

OPHELIA

Fönséges úr, hisz tudja, hogy adott;
S hozzá illatnak édes szavakat:
Vedd vissza, mert illatjok elapadt;
Nemes szívnek szegény a dús ajándék,
Ha az adóban nincs a régi szándék.
Itt van, fönséges úr.

HAMLET

Ha! ha! becsületes vagy?

OPHELIA

Uram!

HAMLET

Szép vagy?

OPHELIA

Hogyan, fönséges úr?

HAMLET

Mert ha becsületes vagy, szép is: nehogy szóba
álljon becsületed szépségeddel.

OPHELIA

Lehet-e a szépség, uram, jobb társaságban mint a
becsülettel?

HAMLET

Lehet bizony; mert a szépség ereje hamarabb
elváltoztatja a becsületet abból ami, kerítővé,
mintsem a becsület hatalma a szépséget magához
hasonlóvá tehetné. Ez valaha paradox volt, de a
mai kor bebizonyítja. Én egykor szerettelek.

OPHELIA

Valóban, fenség, úgy hitette el velem.

HAMLET

Ne hittél volna nekem; mert hiába oltja be az erény
e mi vén törzsünket, megérik rajtunk a vad íz. Én
nem szerettelek.

OPHELIA

Annál inkább csalódtam.

HAMLET

Eredj kolostorba; minek szaporítanál bűnösöket! Én
meglehetős becsületes vagyok: mégis oly dolgokkal
vádolhatnám magamat, hogy jobb lett volna, ha anyám
világra sem szül. Igen büszke vagyok, bosszúálló,
nagyravágyó; egy intésemre több vétek áll készen, mint
amennyi gondolatom van, hogy beleférjen, képzeletem,
hogy alakítsa, vagy időm, hogy elkövessem benne. Ily
fickók, mint én, mit is mászkáljanak ég s föld között!
Cinkos gazemberek vagyunk mindnyájan: egynek se higgy
közülünk. Menj Isten hírével, kolostorba. Hol az apád?

OPHELIA

Otthon, uram.

HAMLET

Rá kell csukni az ajtót, hogy ne játssza a bolondot
máshol, mint saját házában. Isten veled.

OPHELIA

Ó, könyörülj rajta, mennybéli jóság!

HAMLET

Ha férjhez mégy, ím, ez átkot adom jegyajándékul:
légy bár oly szűz, mint a jég, oly tiszta, mint a hó:
ne menekülhess a rágalom elől. Vonulj kolostorba menj;
Isten veled. Vagy, ha okvetlen férjhez kell menned,
menj bolondhoz, mert okos ember úgy is tudja bizony,
miféle csudát szoktatok csinálni belőle. Zárdába hát;
eredj, hamar pedig. Isten veled.

OPHELIA

Ó, ég hatalma, állítsd helyre őt!

HAMLET

Hallottam hírét, festjük is magunkat, no bizony.
Isten megáldott egy arccal, csináltok egy másikat;
lebegtek, tipegtek, selypegtek; Isten teremtéseinek
gúnyneveket adtok, s kacérságból tudatlannak mutatkoztok.
Eredj! jóllaktam már veled; az örített meg. Nem kell több
házasság, mondom; aki már házas, egy hiján, hadd éljen;
a többi maradjon úgy, amint van. Zárdába; menj!

Hamlet el.

OPHELIA

Ó, mely dicső ész bomla össze itten!
Udvarfi, hős, tudós, szeme, kardja, nyelve;
E szép hazánk reménye és virága,
Az ízlés tükre, minta egy szoborhoz,
Figyelme tárgya minden figyelőnek,
Oda van, ím, oda!
S én legnyomorúbb minden bús hölgy között,
Ki szívtam zengő vallomási mézét,
Most e nemes, fölséges ész, miképp
Szelíd harangot, félrevert látom;
Nyílt ifjúsága páratlan vonásit
Őrültk rajongás által dúlva szét.
Ó, jaj nekem,
Hogy amit láttam, láttam; és viszont,
Hogy amit látok, látom az iszonyt!

A Király és Polonius jőnek.

KIRÁLY

Szerelem! nem arra tart e szenvedély!
Se a beszéd, bár egy kissé laza,
Nem volt bolondság. Van valami lelkén,
Amin kotolva ül e mélakór,
S minek kikölte és felpattanása
Veszélybe dönthet. Azt, hogy megelőzzem,
Gyors eltökéléssel így gondolám:
Menjen sietve Angliába Hamlet,
Meggérni az elmulasztott adót:
Talán a tenger, a kultartományok
Sokféle tarka tárgya kiveri
Ezt a szívébe rögzött valamit,
Melyhez tapadt elméje kiragadjja
Önnönmagából. Mit mondasz reá?

POLONIUS

Jó lesz; de mégis azt hiszem, hogy e baj
Első csirája és eredete
Szerelmi bánat. - Nos, Ophelia!
Nem kell, hogy elmondd, Hamlet mit beszélt,
Hallottuk azt mind. - Felséged magas
Tetszésitől függ, de én azt javaslom:
Királyné anyja most játék után
Hivassa bé őt, és négy szem között,
Szép szóval bírja rá, ha felfödöznél
E bú okát; fogja röviden őt;
Én meg, ha tetszik, hallgatózzam ott,
Hogy mit beszélnek. Ha nem boldogul:
Ám menjen Angliába Hamlet, vagy hová
Elcsukni jónak látja bölcseséged.

KIRÁLY

Úgy légyen; én is amellet vagyok:
Őrizve járjanak örült nagyok.

El mind.

2. szín

Terem ugyanott.

Hamlet és néhány színész jő.

HAMLET

Szavald a beszédet, kérlek, amint én ejtém előtted: lebegve a nyelven; mert ha oly teli szájjal mondod, mint sok színész, akár a város dobosa kiálná ki verseimet. Ne is fűrészd nagyon a levegőt kezedd, így; hanem jártasd egészen finomul: mert a szenvedély valódi zuhataga, szélvésze, s mondhatnám forgószele közepett is bizonyos mérsékletre kell törekedned és szert tenned, mi annak simaságot adjon. Ó, a lelkem facsarodik belé, ha egy tagbaszakadt, parókás fejű fickót hallok, hogyan tépi foszlánnyá, csupa rongyokká, a szenvedélyt, csakhogy a földszint állók³ füleit megrepessze, kiknek legnagyobb részét semmi egyéb nem érdekli, mint kimagyarázhatatlan némajáték és zaj. Én az ilyen fickót megcsapatnám, amiért a dühöncöt is túlozza és heródesebb Heródesnél. Kerüld azt, kérlek.

ELSŐ SZÍNÉSZ

Bízra rám, főséges úr.

HAMLET

Csakhogy aztán fölötte jámbor se légy, hanem menj saját ép érzésed vezérlete után. Illeszd a cselekvényt a szóhoz, a szót a cselekvényhez, különösen figyelve arra, hogy a természet szerénységét által ne hágd: mert minden olyas túlzott dolog távol esik a színjáték céljától, melynek föladata most és eleitől fogva az volt és az marad, hogy tükröt tartson mintegy a természetnek; hogy felmutassa az erénynek önábrázatát, a gúnynak önnön képét, és maga az idő, a század testének tulajdon alakját és lenyomatát. No már, ha ezt túlozza valaki, vagy innen marad, bár az avatlant megnevelteti, a hozzáértőt csak bosszanthatja; pedig ez egynek ítélete, azt meg kell adnod, többet nyom egy egész színház másokénál. Ó, vannak színészek, én is láttam játszani - s hallottam dicsérve másoktól,

³ Arany János jegyzete: „Shakespeare idejében a legolcsóbb hely a színházban.”

nagyon pedig - kik, Isten bűnül ne vegye, se keresztény, se pogány, se általában ember hangejtését, taghordozását nem bírva követni; úgy megdölyfösködtek, úgy megordítottak, hogy azt gondolám, a természet valamely napszámosa csinált embereket, de nem csinálta jól, oly veszettül utánozták az emberi nemet.

ELSŐ SZÍNÉSZ

Remélem, hogy mi azt a modort már meglehetősen levetkeztük.

HAMLET

Vessétek le egészen! No meg, aki köztetek a bohócot játssza, ne mondjon többet, mint írva van neki; mert vannak azok közt is, kik magok nevetnek, hogy egy csapat bárgyú néző utánok nevéssen; ha szinte a darabnak éppen valamely fontos mozzanata forog is fent. Ez gyalázatosság, és igen nyomorú becsvágyra mutat a bohóc részéről, ki e fogással él. Menjetek, készüljete.

Színészek el.

Polonius, Rosencrantz és Guildenstern jönnek.

Nos, uraim? eljön a király megnézni a darabot?

POLONIUS

El, a királyné is, mindjárt pedig.

HAMLET

Mondd a színészeknek, siessenek.

Polonius el.

S önök, mindketten, úgye szívesek
Lesznek segíteni a siettetésben?

KETTEN

Megyünk, fönséges úr.

Rosencrantz és Guildenstern el.

HAMLET

Hol vagy, Horatio?

Horatio jó.

HORATIO

Itt, kedves úr,
Szolgálatára.

HAMLET

Halld, Horatio:
Te éppen olyan férfi vagy, minővel
Szerettem, hogy közöm volt valaha.

HORATIO

Ó, kedves úr -

HAMLET

Nem hízelgek, ne hidd;
Mi boldogulást várhatnék tetőled,
Kinek mid sincs, jó kedveden kívül,
Mely táplál és ruház? Mért hízelegni
Egy ily szegénynek? - Nem; a cukrozott nyelv
Ám nyalja a sületlen fényüzést,
Görbessze hajlós térde kapcsait,
Hol a farkcsóválás hasznot terem.
Hallgass ide.
Mióta választásim asszonya
Én drága lelkem, s emberek között
Különbséget bir tenni: tégedet
Pecsételt el magának; mert te, bár
Szenvedve mindent, úgy től, mint aki
Semmit se szenved; férfi vagy, ki a
Sors öklözését vagy jutalmait,
Egyképp fogadtad; s áldott az, kinek
Vérével úgy vegyült ítélete,
Hogy nem merő síp a sors ujja közt,
Oly hangot adni, milyent billeget.
Férfit nekem, ki szenvedélye rabja
Nem lett soha! s én szívem közepén,
Szívem szívében hordom azt, miképp
Most tégedet. De már kissé sok is. -
Ma színjáték lesz a király előtt,
S egy jelenet közel jár ahhoz, amint
Atyám halálát elmondtam neked;
Kérlek, ha majd ez a rész fölkerül,
Csak mintha enlelkem tolmácsa volnál,
Lesd a királyt jól: ha rejtett büne
Ott egy beszédre lyukból ki nem ugrik:
A kárhozatnak lelke volt, amit
Láttunk együtt, s képzelmem oly sötét,
Mint Vulcán pörölye. Jól megfigyeld;
Mert én arcába kapcsolom szemem;
S majd összevessük a látszat felől
Kettőnk ítéletét.

HORATIO

Jó lesz, uram;
Ha meglop engem a játék alatt,
S rá nem sütöm: fizetem a lopást.

HAMLET

Már jönnek: bárgyunak kell látszanom.
Foglalj helyet.

*Dán induló. Harsonák.
Király, Királyné, Polonius, Ophelia,
Rosencrantz, Guildenstern és mások jönnek.*

KIRÁLY

Hogy van Hamlet öcsénk?

HAMLET

Felségesen, mákugyse! a kaméleon kosztján:
levegőt eszem, ígéret töltelékkel. Kappant
se hizlálnak így.

KIRÁLY

Semmi közöm e felelettel, Hamlet; ez nem az
én mondásom.

HAMLET

Nem ám, de az enyém se már. - Uram, ön játszott
egyszer az egyetemen, mondja?

POLONIUS

Igen, bizony, fönség; s jó színésznek tartottak.

HAMLET

S mi volt a szerepe?

POLONIUS

Julius Caesar; megöltek a Capitoliumon; Brutus ölt meg.

HAMLET

Na ugyan brutális szerep volt tőle: megölni egy
ily capitális borjút. - Készen a játszó?

ROSENCRANTZ

Igenis, fönséges úr; engedelmet várják.

KIRÁLYNÉ

Jer ide, édes Hamlet; ülj mellém.

HAMLET

Nem, kedves anyám, itt vonzóbb érc van.

POLONIUS

Ahá! tetszik látni?

HAMLET

Kisasszony, ölébe fekhetem?

Ophelia lábaihoz dőlve.

OPHELIA

Nem, uram.

HAMLET

Azaz, ölébe hajthatom a fejem?

OPHELIA

Igen, uram.

HAMLET

Azt gondolja, pórias értelemben vettem?

OPHELIA

Semmit se gondolok, uram.

HAMLET

Mily szép gondolat, egy szép leány lába közt fekünni!

OPHELIA

Tessék?

HAMLET

Semmit se mondtam.

OPHELIA

Jókedve van, fönséges úr.

HAMLET

Kinek? Nekem?

OPHELIA

Igenis.

HAMLET

Ó, boldog Isten! hisz én vagyok a világ első bohóca.
Ki tehet arról, ha jó kedve van; hisz látja, mily
vidor az anyám is, pedig az apám most halt meg,
csak két órája.

OPHELIA

Dehogy: kétszer két hónapja is van már, fönség.

HAMLET

Oly régen? Gyászolja hát az ördög! Én coboly köntöst
csináltatok. Uramfia, két hónapja s még el sincs
felejtve! Úgy hát megérjük, hogy valamely nagy
embert fél évvel is túlél az emlékezete; csakhogy,
Mária ugyse! templomot építsen ám, különben eszébe
sem jut senkinek; úgy jár, mint a fa ló, melynek
sírverse így hangzik: »Mer' ó! mer' ó! már a fa
ló el van feledve.«

Hoboják. A némajáték föllép.

Jó egy Király és egy Királyné, igen nyájaskodva.
A Királyné megöleli férjét, letérdel és fogadkozik.
A Király fölemeli, vállára hajtja fejét; aztán egy
virágpamplagra fekszik. A Királyné látva, hogy
elszunnyadt, távozik. Most jó egy cinkos, koronáját
leveszi, megcsókolja, s mérget töltve a király fülébe,
elmege. A Királyné visszatér, s halva látván férjét,
szenvédélyes mozdulatokba tör ki. A mérgező, két vagy
három néma személlyel, ismét megjelenik, s bánkódni
látszik a Királynéval. A holttestet elviszik. A
mérgező ajándékkal udvarol a Királynénak; az eleinte
útálatot, nem-akarást fejez ki; de végre elfogadja
szerelmét.

OPHELIA

Mit jelent ez, fönséges úr?

HAMLET

E biz alattomos hókuszpókus: gonoszt jelent.

OPHELIA

Talán a darab velejét mutatja a némajáték?

HAMLET

Mindjárt megtudjuk eme fickóktól: mert a színészen nem áll a szó; kibeszél az mindent.

OPHELIA

Elmondják, mit jelent e némajáték?

HAMLET

El ám, s minden néma játékot, amit velök játszanék; csak ne szégyelljen velök játszani, ők bizony nem szégyellik elmondani, mit jelent.

OPHELIA

Be hamis, be hamis. Én a darabra figyelek.

PROLÓGUS

»Magunk imé, s tragédiánk
Fölségtek elé borulánk:
Kérjük, figyeljen tűrve ránk.«

HAMLET

Prológus ez, vagy gyűrűbe vésett jelige?

OPHELIA

Rövid biz az, fönség.

HAMLET

Mint a nő szerelme.

Jön a színpadi Király és Királyné.

SZÍNÉSZ KIRÁLY

Már Phoebus ím harmincadszor kerül
Neptun sós árja s a földgömb körül;
S harminc-tizenkét hold kölcsön világa
Tizenkét harmincszor tűnt a világra;
Hogy viszonyos szent frigy kapcsol velem:
Kezünket Hymen, szívünk szerelem.

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

Még egyszer annyi holdat és napot
Érjünk, mielőtt szerelmünk elapad.
De jaj! felséged máris oly beteg
- Ép volta eltűnt, kedve csüggeteg -
Hogy félve-féltem. De bár féltsem én,
Uram, ne hagyjon téged a remény;
Arányt tart nőben féltés, szerelem:
Vagy semmi, vagy mindkettő szertelen.
No már, szerelmem jól tudod, minő:
Félelmem azzal egy arányba' nő,

Nagy szeretet fél, apró kételyen:
S hol a félsz nagy, nagy ott a szerelem.

SZÍNÉSZ KIRÁLY

Itt hagylak, édes, nem soká pedig:
Szerves erőm már lanyhán működik;
Te élj, szeretve és tisztelve, még
E szép világban; s tán egy oly derék
Férj oldalán -

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

Ne a többit! ne, ó;
Ily szerelem szívemnek áruló!
Másod férjemmel átkozott legyek;
Máshoz csak az mén, ki megölt egyet.

HAMLET

Félre.

Üröm, üröm.

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

A második nász indító oka
Szennyes haszonvágy, szerelem soha;
Másodszor öltem meg holt férjemet,
Ha második férj csokol engemet.

SZÍNÉSZ KIRÁLY

Most, elhiszem, úgy érzed, mint beszélsz;
De fogadásunk gyakran füstbe vész.
Föltételünk emlékezésnek rabja:
Vérmes szülött, de már számlálva napja;
Míg éretlen gyümölcs, fáján tapad;
Ha megpuhul: rázatlan leszakad.
De kell; szükség felednünk e rovást,
Az ily magunkra felrótt tartozást:
Mert amit így fogad a szenvedély,
A szenvedéllyel oda lesz a cél.
Erős bú, vagy öröm, feltétele
Fogantát magával rontja le:
Mert hol öröm s bú van legfőbb fokon,
Az sír, ez örvend minden kis okon.
Nem örök e világ; az sem csoda,
Ha sorsunkkal a szeretet oda:
Mert hogy melyik vezérli, vitapont:
Szerelem-é a sorsot, vagy viszont?
Nagy férfi buktán, lásd, kegyence fut;
Szegény kapós lesz, amint polcra jut:
Igy, a szeretet sorsunk' követi;
Ki nem szorul barátira, lesz neki;
S ki álbarátot szükségben kísért,
Ellent csinálni biztos útra tért. -

De, visszatérve honnan indulék:
Sors, akarat oly ellensarki vég,
Hogy terveink legtöbbször füstbe mennek;
Miénk a szándok, nem sükere ennek.
Te sem mégy máshoz, most úgy gondolod:
De elhal eszméd, ha férjed halott.

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

Ne adjon tápot a föld, fényt az ég!
Élvét, nyugalját éj s nap vonja még!
Kétségre váljon remény, bízalom!
Börtön magánya légyen vigaszom!
Dúljon gyönyör-sápasztó baleset,
Ha mire vágytam, minden kedveset!
Szenvedjek *itt s ott* öröklétü kint:
Ha, egyszer özvegy, nő leszek megint!

HAMLET

Ha most ezt megszegné!

SZÍNÉSZ KIRÁLY

Nagy eskü ez. De lelkem oly alélt:
Menj, hadd csalom meg ezt a hosszú délt
Álommal, édes.

Elalszik.

SZÍNÉSZ KIRÁLYNÉ

Ringasson az álom;
Ármány soha kettőnk közé ne szálljon.

El.

HAMLET

Asszonyom, hogy tetszik a darab?

KIRÁLYNÉ

A hölgy mintha nagyon is fogadkoznék.

HAMLET

Ó, de szavát tartja ám!

KIRÁLY

Hallottad a meséjét? Nincs benne valami bántó?

HAMLET

Nincs, nincs; hiszen csak tréfálnak, tréfából
mérgeződnek; semmi bántó a világon.

KIRÁLY

Hogy is hívják a darabot?

HAMLET

Az egérfogó. Hogy miért úgy? Képletesen. A darab
egy Viennában történt gyilkosságot ábrázol; Gonzago
neve a fejedelemnek; nője Baptista. Mindjárt meglátják.
Gonosz egy darab, az igaz; de hát aztán? Felséged

lelkiösmerete tiszta, a miénk is; minket hát nem
érdekel: kinek nem inge, ne vegye magára.

Lucianus jó.

Ez valami Lucianus, a király öccse.

OPHELIA

Fenséged nagyon jó kórus.

HAMLET

Igen jó tolmács tudnék lenni ön és szerelme közt,
csak már látnám a szökdelő bábokat.

OPHELIA

Csapkod, uram, csapkod.

HAMLET

Bezzeg jajgatna ám belé, míg el tudná venni az
ostorom csapóját.

OPHELIA

Mindegyre jobb - s rosszabb.

HAMLET

Arra esküsznek férjeikkel is - Kezdj belé már, gyilkos;
ne vágj oly veszett pofákat, hanem kezd el. Hadd lám:
»A károgó holló bosszút üvölt« -

LUCIANUS

Szándok sötét, kéz kész, biztos szerem,
Idő szolgál, s egy lélek sincs jelen.
Te, szörny-itallá főtt éjféli gyom,
Melyet Hekate hármas átka nyom,
Varázserőd, ádáz tulajdonod
Ez ép élten most kell bitorlanod.

Mérgét az alvó fülébe önti.

HAMLET

Kertjében mérgezi meg, a birtokáért. Neve, mondom,
Gonzago; igaz, meglelt történet, meg is van írva
választékos olasz nyelven. Mindjárt meglátják, hogyan
nyeri el a gyilkos Gonzago nője szerelmét.

OPHELIA

A király föláll.

HAMLET

Mit! megijedt, vak tűztől?

KIRÁLYNÉ

Hogy van, felséges férjem?

POLONIUS

Félbe kell hagyni a darabot.

KIRÁLY

Világot ide! Menjünk.

MIND

Világot! Világot!

Mind el, Hamleten és Horation kívül.

HAMLET

Ám sírjon a nyíl verte vad:

Ép gimnek tréfaság;

Mert ki vigyáz, ki meg szunyad:

Igy foly le a világ.

Nos, barátom (ha másképp szerencsém hátat fordítana),
ez meg egy toll-erdő, meg egy pár vidékies szalagcsokor
kivágott cipőimen, nem bejuttatna engem akármely
színészcsapatba, vagy hogy?

HORATIO

Fél jutalom-játékra.

HAMLET

Egészre, ha mondom.

Mert hát, tudod, hű Dámonom,

Ez ország, bírta bár

Hajdan Jupiter: bírja most

Egy, egy füles - pityke.

HORATIO

Rímelhetett volna, fönség.

HAMLET

Ó, édes Horatióm! Most már tízezer forintot mernék
tenni a szellem szavára. Vetted észre?

HORATIO

Nagyon jól, fenséges úr.

HAMLET

Mikor a mérgezés következett -

HORATIO

Nagyon jól megjegyeztem.

HAMLET

Ha, ha! - Te, valami zenét! Fuvolákat ide, hé!

Mert hát, ha a király nem szereti

Komédiánkat - hát nem kell neki.

Rosencrantz és Guildenstern jönnek.

Zenét, hé!

GUILDENSTERN

Fönséges úr, engedjen egy szót.

HAMLET

Akár egész históriát, uram.

GUILDENSTERN

Fönséges úr, a király -

HAMLET

Nos, mi lelte?

GULDENSTERN

Egész magánkívül lett szobájában.

HAMLET

Italtól, uram?

GULDENSTERN

Nem, fönség, inkább az epétől.

HAMLET

Ön bölcsessége dúsabbnak mutatkoznék, ha ezt az orvosának jelentené: mert ha én adnék tisztítót neki, az még inkább epesárba ejtené.

GULDENSTERN

Édes jó uram, ejtse valahogy rendesebben szavait, ne tegyen oly vad szokelléseket tárgyamtól.

HAMLET

Szelíd vagyok, uram; - beszéljen.

GULDENSTERN

Anyja, a királyné, a legnagyobb lelki aggodalomban küldött fenségéhez.

HAMLET

Örvendek, hogy szerencsém van.

GULDENSTERN

Nem úgy, fenséges úr; ez az udvariasság nincs helyén. Ha fönséged méltóztatik ép feleletet adni, úgy végzem anyja parancsát; ha nem, úgy fönséged bocsánata s az én visszatértem leend vége küldetésemnek.

HAMLET

Uram, azt nem tehetem.

GULDENSTERN

Mit, fönség?

HAMLET

Hogy önnek ép feleletet adjak. Elmém beteg; de oly válasszal, aminő telik tőlem, parancsoljon ön vagy inkább, mint mondá, az anyám. Erről hát ne többet, hanem a tárgyra. Az anyám, mondá ön -

ROSENCRANTZ

Igen, ezt izeni. Fönséged magaviselete ófelségét megdöbbsenté s bámulatba ejté.

HAMLET

Ó, csodálatos fiú, ki egy anyát így megdöbbsenthet! De semmi következmény sincs anyám bámulatának sarkában, ugye? Tudassa.

ROSENCRANTZ

Mielőtt fenséged lefekünnék; beszélni kíván velem magánszobájában.

HAMLET

Engedelmeskedni fogunk, még ha tízszer anyánk volna is. Van még valami ügyök velem?

ROSENCRANTZ

Fönséges úr, engem egykor szeretett.

HAMLET

Most is; esküszöm e csenőkre és lopókra!

ROSENCRANTZ

Édes jó uram, mi hát oka e levertségnek? Önkényt zárja be saját szabadsága kapuját, ha bűja közlését megtagadja barátjától.

HAMLET

Előmozdítás kellene, uram.

ROSENCRANTZ

Hogy lehet az, mikor maga a király szavát adta, hogy örökössé teszi Dániában?

HAMLET

Jaj uram, de »míg a fű megnő« - a közmondás egy kissé kopott.

Fuvolát hoznak.

Ó, a fuvola! Hadd lám - csak hogy szabaduljak tőletek.
- Mért akartok ti kerülgetve szelet fogni tőlem, mintha hálóba akarnátok terelni?

GULDENSTERN

Ó, kegyelmes úr; ha kötelességem túlbuzgó, szeretetem is udvariatlan.

HAMLET

Ezt nem értem világosan. Nem játszanál egyet e sípon?

GULDENSTERN

Nem tudok, fenség.

HAMLET

De ha kérlek.

GULDENSTERN

Higgye el, nem tudok.

HAMLET

Esedezem.

GULDENSTERN

Egy billentést sem tudok, fenséges úr.

HAMLET

Hisz az oly könnyű, mint hazudni: kormányozd e szellentyűket ujjaiddal s hüvelykoddal; száddal lehelj belé; s a legremekebb zenét fogja beszélni. Látod, ezek a billentyűi.

GULDENSTERN

De én éppen azokat nem bírom harmónia zengedezésre vezényelni; nincs hozzá ügyességem.

HAMLET

No lám, mily becstelen eszközzé akartok ti tenni engem. Játszani akarnátok rajtam; ismerni billentyűimet; kitépni rejtelmem szívét, hanglétrám minden hangját kitapogatni a legalsótól a legfelsőig; pedig e kis eszközben zene rejlik, felséges szózat, mégsem bírjátok szavát venni. A keservét! azt hiszitek, könnyebb énrajtam játszani, mint egy rossz sípon? Gondoljatok bármi hangszernek: rám tehetitek a nyeret, de nem bírtok játszani rajtam.

Polonius jó.

Isten áldja, uraim.

POLONIUS

Uram, a királyné beszélni akar fönségeddel, mindjárt pedig.

HAMLET

Látja-e azt a felhőt? Majdnem olyan, mint egy teve.

POLONIUS

Isten engem, valóságos teve alakú.

HAMLET

Nekem úgy tetszik, menyéthez hasonlít.

POLONIUS

A háta olyan, mint a menyétnek.

HAMLET

Vagy inkább cethalforma?

POLONIUS

Nagyon hasonló a cethalhoz.

HAMLET

No hát, mondja anyámnak, megyek tüstint. - Csak addig tesztek engem bolonddá, ameddig kedvem tartja. - Megyek tüstint.

POLONIUS

Mondom.

El.

HAMLET

»Tüstint« szót könnyű mondani. - Hagyjatok egyedül, barátim.

Rosencrantz, Guildenstern és Horatio el.

Most van az éjnek rémjáró szaka,
Minden sír ásít, s maga a pokol
Dögvést lehell ki. Most hő vért meginnám,
S oly szörnyű tettet bírnék elkövetni,
Hogy a napfény reszketve nézne rá.
De csitt! anyámhoz. - Ó, szív! el ne nyomd
Természeted, s ne hadd, hogy e kebelbe
A Néro lelke szálljon valaha:
Legyek kegyetlen, ne vértagadó.
Dobjon szavam tört, ne rántson kezem.
Nyelv s szándok ebben kétszínű legyen:
Hogy, bármi zokon ejtsem a beszédet,
Tettel ne nyomjon lelkem rá pecsétet.

El.

3. szín

Terem, ugyanott.

Király, Rosencrantz és Guildenstern jőnek.

KIRÁLY

Nem szeretem bolondságát; se oly
Bizton nem állunk, hogy bitangra hagyjuk.
Készüljete hát: mindjárt kiadom
A megbizót, el, Angliába véle!
E hon határa nem tűr oly veszélyes
Kockáztatást, minővel fenyeget
Hóbortja minden órán.

GULDENSTERN

Készülünk.

Szent, istenes gond az, megtartani
Épségben annyi sok, sok lelket, amely
Fölséged által él s táplálkozik.

ROSENCRANTZ

Egyes magánélet is köteles;
Az ész hatalma- s minden fegyverével,
Megóvni ártalomtul önmagát;
De sokkal inkább egy olyan lehellet,
Melynek javától ezrek élte függ.
Fölség lehányta nem egyes halál:
Mint örvény rántja bé egész körét;
Hegycsúcson álló roppant nagy kerék az;
Melynek magas küllőin sok ezer
Kisebb tárgy bécsapolva s kötve van;

Ha egyszer indul: minden függelék,
Apró kíséret, zúgva követi
A mély bukásba. Ha király sóhajt,
Mindég az összes nép nyög arra jajt.

KIRÁLY

Övedzzetek hát e gyors útra, kérlek;
Mert láncra verjük ezt a rettegést:
Nagyon szabad lábon jár.

ROSENCRANTZ és GULDENSTERN

Sietünk.

Rosencrantz és Guildenstern el. Polonius jó.

POLONIUS

Most indul éppen anyjához, uram.
Én elvonulok a kárpit mögé
S kihallgatom. Tudom, megfeddi jól,
De mint fölséged mondta (s bölcs a mondás),
Kell más tanú is, az anyán kívül
- Mert részrehajlók természet szerint -
Hogy lesse a szót, így alkalmilag.
Jó éjt, királyom! bár tisztelkedem még
Fekvés előtt, s közlöm, ha mit tudok.

KIRÁLY

Köszönöm, kedves úr.

Polonius el.

Ó, rút az én bünöm, s az égre bűzlik!
Az eredendő átok ül azon:
Vérgyilkolás! - Könyörögni nem tudok;
S bár lenne hozzá kedv, mint akarat van,
Vétkem legyőzi a hév szándokot;
És mint kinek két sürgős dolga van,
Itt állva veszteg, hogy melyikbe fogjak,
Mindkettőt elhagyom. Mit! volna bár
Ez átkozott kéz kétszer ennyi vastag
A bátya-vértől: nincs elég eső
Az üdv egében, hogy fehérre mossa,
Mint a fehér hó? Mért van irgalom,
Ha nem, hogy a bünt rontsa meg csupán?
S mi az imádság két malasztja, mint
Felfogni a bukót, és a bukottnak
Kegyelmet nyerni? Föl tehát, szemem!
A vétek elmúlt. Ó! de mily könyörgés
Szolgál javamra helyzetem szerint?
»Bocsásd meg undok gyilkosságomat!« -
Az nem lehet; hisz most is birtokomban
Mindaz, miért a vétket elkövettem:
Koronám, saját dicsvágyam, és királyném.

Nyerhet malasztot, ki bünhöz tapad?
Mert e veszett világban aranyos
Kezü gonoszság félretol jogot,
S a vétek árán gyakran megveszi
Magát a törvényt: de nem úgy van ott fenn:
Ott nincs kibúvó; a tény ott igaz
Mivoltaként áll, s arra kényszerít,
Hogy szemtül-szembe állva bűneinkkel,
Valljuk be nyilván: És most? mi marad?
Kisértsd meg, a bünbánat mit tehet:
Mit nem tehet az? Ó, de mit tehet
Annak, ki bűnét bánni képtelen?
Ó, szörnyű helyzet! Ó, szív, fekete,
Mint a halál! S te, ó, lépen ragadt
Lélek, kit a verdés jobban lenyűgöz!
Ó, égi kar, segélj! Próbát teszek:
Hajolj, merő térd; és te szív, acél
Idegzetteddel, lágyulj oly puhára,
Mint a ma-szült csecsemő inai.
Még minden jóra válhat.

Letérdel.

Hamlet jó.

HAMLET

Most megtehetném, top! imádkozik.
És, most teszem meg: - akkor mennybe mén.
Igy állok én bosszút? - Megfontolandó.
Atyámat egy gazember megöli,
S én, ez apának egyetlen fia,
Azt a gazembert mennyországba küldöm.
Hisz ez díj, jutalom, nem bosszúállás.
Ő az atyámat hízottan, kenyér
Elégségében ölte meg, midőn
Virágzott bűne, mint nyiló tavasz;
S ki tudja, Istennél egyéb, hogy áll
A számadása most? de emberi
Körülmények s gondolkozás szerint
Súlyos lehet. S én bosszút álltam-e
Ha rajt' ütök, midőn tisztálja lelkét,
Midőn ama nagy útra kész, megért?
Nem.
Be, kard; tanulj te szörnyűbb markolást.
Majd részegen ha alszik, vagy dühöng,
Vagy vérparázna ágyán kéjeleg,
Kockázik, esküdöz, s olyat csinál,
Min üdvösség zamatja semmi sincs:
Akkor bököm le, hogy két sarka égre
Kapáljon, s lelke légyen kárhozott,
S mint a pokol, hová megy, fekete.

De vár anyám; - te díjad megkapod:
E gyógyszer nyújtja csak beteg napod.

El.

A Király fölkel és előbbre jő.

KIRÁLY

Fölszárnyal a szó, eszme lenn marad:
Szó eszme nélkül mennybe sose hat.

El.

4. szín

Szoba ugyanott.

Királyné és Polonius jő.

POLONIUS

Mindjárt jön. Aztán rakja meg, királyném:
Nincs mód kiállni, mondja, csínjait;
Most is csupán felséged állt közöttte
S a nagy harag közt. Én itt hallgatódom;
Csak kérem, bánjon kereken vele.

HAMLET

Künn.

Anyám, anyám, anyám!

KIRÁLYNÉ

Csak bízza rám: ne féltsen engemet.
Vonuljon vissza; hallom lépteit.

Polonius elrejtezik.

Hamlet jő.

HAMLET

Nos hát, anyám, mi tetszik?

KIRÁLYNÉ

Hamlet, nagyon megsértetted atyádat.

HAMLET

Anyám, nagyon megsértetted atyámat.

KIRÁLYNÉ

Jer, jer; nyelved hiú szót viszonz.

HAMLET

Menj, menj; kötözködő nyelved gonosz.

KIRÁLYNÉ

Mi volt ez, Hamlet?

HAMLET

Mi baj, édesem?

KIRÁLYNÉ

Feledtél?

HAMLET

Nem, a szent keresztre! nem:

Ön a királyné, férje öccse' nője;

De - bár ne volna az - anyám is ön.

KIRÁLYNÉ

Ha így van, küldöm, aki bír veled.

HAMLET

Jer, jer, ne moccanj; ülj le csöndesen:

Tapot se innen, míg tükrömbe nem nézsz,

Mely megmutatja szíved bensejét.

KIRÁLYNÉ

Mit akarsz velem? csak nem akarsz megölni?

Segítség!

POLONIUS

A kárpit megett.

Hó! segítség! hej! segítség!

HAMLET

Hahó! patkány?

Kardot ránt.

Meghalt; itt egy arany rá!

Meghalt.

Átszúr a kárpiton.

POLONIUS

A kárpit megett.

Végem van. Ó -

KIRÁLYNÉ

Jaj! mit tevé!

HAMLET

Hát tudom én, mit. A király?...

Főlemeli a kárpitot s előhúzza Poloniust.

KIRÁLYNÉ

Ó, mily hebehurgya, véres munka ez!

HAMLET

Véres biz' ez, s majd oly gonosz, anyám, mint

Megölni egy királyt, s öccsével élni.

KIRÁLYNÉ

Királyt, megölni?

HAMLET

Azt mondám, igen -

Poloniusra.

Szegény izgága vén bolond, nyugodj.
Különbnek véltelek; magad kerested:
Veszélyes, ládd-e, a túl-buzgalom. -
Ne törd kezed. Pisz! ülj le csöndesen,
Én hadd töröm a szíved; mert fogom,
Ha törhető anyagból van csinálva;
Ha átkos megszokás úgy meg nem edzé,
Hogy minden érzés ellen bástya lett.

KIRÁLYNÉ

Mit tettem én, hogy nyelved ily gorombán
Mer rám zajongni?

HAMLET

Oly tettet, mitől
Lehámlik a kegy, az illem pirul;
Képmutató lesz az erény; lehull az
Ártatlan szerelem szép homlokáról
A rózsza, és pokolvar váltja föl;
Mitől olyan lesz a nász-fogadás,
Mint kockajátszók hazug esküi.
Oly tettet, ó! mely ama testi frigynek
Kitépi lelkét, szó-árrá teszi
A hit malasztját. Az ég arca lángol,
Sőt e szilárd föld, e vegyes tömeg,
Bús képpel, mint majd ítélet-napon,
Belébetegszik.

KIRÁLYNÉ

Hajh! miféle tett az,
Mely már a címlapon így mennydörög?

HAMLET

Tekints e képre, s e másokra itt,
Két férfi-testvér hű ábráira.
Nézd, mennyi fönség ül e homlokon:
Hypérjon fürtök; homlok Jupiter
Sajátja; szem Mársé, mely fenyeget
S parancsol egyben; állás Mercuré.
Most száll le, egy égcsókoló tetőre;
Oly összetétel és idom, valóban,
Hogy minden isten, úgy látszik, pecsétet
Nyomott reája, biztosítani
Egy *férfit* a világnak. Ez vala
Férjed; tekintsd már a következőt.
Im, férjed ez; mint üszögös kalász
Az ép testvért rohasztva. Van szemed?
Elhagyhatád e szép hegylegelőt,
Hogy e mocsáron hízz? Hah! van szemed?
Szerelmed nem okolhadd; hisz korodban

A hejehujja vér szelíd, hunyász,
S hallgat az észre; de micsoda ész az,
Mely ettül erre száll! Érzésed, az van,
Mert hogy mozognál másképp: ámde béna
Érzék az; ilyet örült sem hibáz,
Igy elmehábor sem tevé soha
Rabbá az érzést, hogy választani
Épen ne tudjon, ily különbözőkben.
Mi ördög volt hát a szem-bekötödsdi,
Mely rászédett? Szem érzés nélkül, érzet
Látás nélkül, vagy fül, szem kéz ne'kül,
Szaglás minden ne'kül, vagy bármi hú
Érzéked egy-egy kóros része, így
El nem tompulhatott.
Fuj! nem pirulsz el? Pártütő pokol,
Ha így lázongsz egy tisztos anyanő
Csontjában, akkor a láng ifjuság
Erénye, öntüzeben olvadó
Viasz legyen; ne mondják, hogy gyalázat,
Midőn az ifjú hév ösztön kirúg,
Ha már a csupa fagy ily lánggal ég
S az ész a vágnak kerítője lesz!

KIRÁLYNÉ

Ó, Hamlet! ne beszélj.
Lelkem mélyébe fordítod szemem,
Hol több olyan folt árnya látszik, amely
Soha ki nem mén.

HAMLET

Hah! egy zsíros ágy
Nehéz szagú verítékében élni;
Bűzben rohadva mézeskedni ott
A szurtos almon -

KIRÁLYNÉ

Ó, ne mondd tovább!
Fülemben mint tőr hatnak szavaid;
Ne többet, édes Hamlet.

HAMLET

Egy gyilkos, egy gaz;
Egy szkláv, ki első férjed tizedének
Még huszadrésze sincs; egy váz király!
Ország, uralkodás zsebtolvaja,
Ki polcról lopta el a koronát,
Úgy dugta zsebre.

KIRÁLYNÉ

Ó, ne többet.
Szellem jó.

HAMLET

Egy kapca-, rongykirály. -
Mennybéli őrzők! lengjete körül
Védszárnyatokkal. Mit kívánsz, kegyes alak?

KIRÁLYNÉ

Haj! örült csakugyan.

HAMLET

Dorgálni jössz-e késkedő fiad,
Ki múlni hágy időt és szenvedélyt
S nem hajtja végre rettentő parancsod?
Ó, szólj!

SZELLEM

Eszedbe jusson. Csak azért
Jövék, hogy edzzem tompult szándokod.
De nézd, anyádon mily rémület ül,
Ó, lépj közéje s vivó lelke közzé:
Minél gyöngébb a test, a képzelet
Annál erősbben működik.
Szólj néki, Hamlet.

HAMLET

Hogy van, asszonyom?

KIRÁLYNÉ

Ó, jaj! *te* hogy vagy?
Ki puszta ürbe függeszted szemed,
S beszédbe állsz a test nélküli léggel?
Kiül szemedben szellemed vadul,
S mint riadókor alvó katonák,
Fekvő hajad, bár tengő élte van csak,
Mind élre szökken. Ó, édes fiam!
Öntsd lángoló agyrémeid hevére
Hús béketűrést. Mit népsz oly merőn?

HAMLET

Őt, őt! Ni, mily halványan rám-mered!
Alakja, sorsa együtt, a kövekbe
Érzést papolna. - ó, ne nézz reám,
Nehogy siralmas arcod eltereljen
Ádáz művemtől; és hogy színtelenné
Ne váljon tettem: könnyé, vér helyett.

KIRÁLYNÉ

Kinek beszéled ezt?

HAMLET

Nem látsz te semmit?

KIRÁLYNÉ

Semmit; pedig jól mindent, ami ott van.

HAMLET

Nem is hallottál semmit?

KIRÁLYNÉ

Semmit én

Kettőnk szaván kívül.

HAMLET

No, nézz oda!

Nézd, hogy lopózik el! - Atyám az, amint
E földön élt, járt. Nézd, ahol megyen:
Most, most suhan az ajtón kifelé!

Szellem el.

KIRÁLYNÉ

Hiú koholmány ez hevült agyadtól,
Anyagtalan teremtés, aminőben
Nagy mester a rajongás.

HAMLET

Mit, rajongás!

Erem, mint a tiéd, ütenyre vér
S éppoly zenét mond, mint az. Nem bolondság,
Amit beszéltem: tégy próbát velem,
S én szórul-szóra elmondom megint,
Holott az örült ész ugrálna szerte.
Anyám, az Isten szent szerelmiért!
Ne áltasd lelked a csalóka írral,
Hogy örülségem - nem bünöd - beszél;
Csak béhegeszti hámmal a fekélyt,
Míg láthatatlan terjed a fene,
S mindent aláás. Gyónj meg Istenednek;
Bánd meg a múltat; a jövőt kerüld,
S többé ne trágyázd a gyomot, hogy annál
Bujábbra nőjön. És bocsásd meg ezt az
Erényem; mert e szűkkeblű idők
Zsírjában az erénynek kell magának
A vétket megkövetni, sőt hajolva
Esengni, hagyjon tenni jót vele.

KIRÁLYNÉ

Kettéhasítád szívemet, fiam.

HAMLET

Ó, hát hajítsd el a rosszabb felét
S kezdj a maradttal tisztább életet.
Jó éjt; - de bátyám ágyához ne menj:
Mutass erényt, ha nincs is. A szokás -
E szörny, ez ördög, mely öntudatát
Elnyeli tetteinknek - angyal ebben:
Hogy a szép s jó foglalkozásra is
Oly mezt, ruhát ad, mely tággá viselve

Ráillik éppen. Türtözzél ma éjjel;
S a holnap-éji megtartózkodás
Könnyebb leend; még könnyebb azután;
Mert képes a természet bélyegét
Kicserélni mintegy a szokás, lebírní
Az ördögöt, vagy csuda hatalommal
Kidobni. Még egyszer, jó éjszakát!
S ha áldva lenni óhajtasz, anyám,
Úgy kérlek, áldj meg. - Ezt a jó urat

Poloniusra.

Sajnálom; de ha így tetszett az égnek
- Büntetve őt velem, s engem vele -
Hogy én legyek szolgája, ostora.
Eltakarítom, és kezem miatti
Halálaért felelni én fogok.
Jó éjszakát megint.
Kegyes szándék kegyetlenségre hajt,
Rossz kezdetnek rosszabb lesz vége majd.
Egy szót még, asszonyom.

KIRÁLYNÉ

De mit tegyek?

HAMLET

Ezt semmi áron ne, amire kérlek:
Hadd csaljon ágyba a pöffedt király,
Csipdesse arcod, hívjon mucijának,
S egy-két bűdös csókért, vagy mert fene
Ujjával ott babirkál nyakadon,
Tálalj ki mindent: hogy hisz voltaképp
Én örült sem vagyok, csak tettetésből.
Jó lenne ezt tudtára adni; mert
Hiszen melyik szép, józan, bölcs királyné
Tagadna ilyen drága titkot el
Egy béka, egy dög, egy furkó előtt?
Sőt, bár az ész titoktartást javall,
A háztetön függő kosárt akaszd le,
Röpítsd belőle szét a madarat,
Próbára bűjj belé, az egyszeri
Majomként, s törd ki onnan a nyakad.

KIRÁLYNÉ

Elhidd, ha szó lehelletből leszen,
S lehellet életből: nincs éltem arra,
Hogy kilehelljem a mondottakat.

HAMLET

Most Angliába kell mennem, tudod.

KIRÁLYNÉ

Jaj, azt feledtem; úgy határozzák.

HAMLET

Kész a pecsétetes irat, s két tanuló-
Társam viendi, kikben úgy bizom,
Mint viperában; útam ők seperjék;
Levén vezérim a gazságra. Hagyján!
Hisz oly derék a tűzmestert saját
Aknája által vetni föl; s ügyetlen
Volnék, ha nálok egy öllel alább
Nem ások és a holdba nem röpítem.
Ó, oly derék az, ha két oldalon
Igy összevág két csel, egy vonalon.
Ez ember itt terhemre van: berántom
A lusta bendőt a mellékszobába.
Jó éjt, anyám. - Ez a tanácsos úr -
Éltében oly gaz, locska, balgatag -
Lám, most komoly, titkot tart, hallgatag:
Gyerünk, barátom! most már *végbe* viszlek,
Jó éjt, anyám.

Külön el. Hamlet bevonszolja Poloniust.

Negyedik felvonás

1. szín

Király, Királyné, Rosencrantz, Guildenstern jőnek.

KIRÁLY

Van e sok mély fohászban tartalom:
Fordítsátok le; meg kell értenünk.
Hol a fiad?

KIRÁLYNÉ

Hagyjátok e helyet kissé nekünk.
Rosencrantz és Guildenstern el.
Ah jó uram, mit láttam én az éjjel!

KIRÁLY

Mit, Gertrud? Hogy van Hamlet?

KIRÁLYNÉ

Háborog,

Mint tenger és szél, ha versengenek,
Melyik hatalmasb. Amint bős rohamban
Hall egy kevés neszt a kárpit mögött,
Kardot ragad: »Patkány! patkány!« kiált,
S vad képzetében a jó öreg embert
Látatlanból leszúrja.

KIRÁLY

Ó, sulyos tett!
Velünk is úgy tesz, ha mi ott vagyunk.
E nagy szabadság folyvást fenyeget,
Tenmagad, engem, és mindenki mást.
Haj! hogy felelni ez erőszakért?
Minket okolnak majd: vigyázatunk
Mért nem szorítá fékre, láb alól,
Ez őrzöngő fiút; de úgy szerettük,
Hogy meg nem értők az ildom szavát,
Sőt rejtegetve, mint csúf kórt a kóros,
Hogy meg ne tudják, még tápláltuk azt
Élet-veszéllyel is. Aztán hová ment?

KIRÁLYNÉ

Rejtektebe vonni a holt tetemet;
Amely fölött még örültsége is,
Mint aljas ércek közt a nemesebb fém,
Tisztán ragyog: siratja, kit megölt.

KIRÁLY

Ó, Gertrud! Jer velem.
Mihelyt az ormon tetszik egy sugár,
Hajóra küldjük. E szilaj merényt,
Fönség, ügyesség által, már nekünk kell
Palástolgatni és kimenteni.
Ha! Guildenstern!

Rosencrantz és Guildenstern jönnek.

Két jó barát, segítetek tovább is.
Őrült fiunk Poloniust megölte
S anyja szobájából kivonszolá:
Kutassátok fel, s a holt tetemet
Elcsalva tőle szép szóval, vigyétek
A kápolnába. Járjatok serényen.

Rosencrantz és Guildenstern el.

Jer, hívjuk össze legbölcsebb barátink;
Tudassuk e szilaj tettet velök,
S hogy mit teendünk; így a rágalom
- Mely suttogása mérges nyilait
Világ sarkáig oly bizton lövi,
Mint célhoz ágyu a golyót - talán
Nevünk elvétele, a sebezhetetlen
Léget találja. - Ó, jer hát, jere!
Lelkem zavarral és búval tele.

Elmennek.

2. szín

*Más szoba ugyanott.
Hamlet jó.*

HAMLET

Eltéve bizton.

ROSENCRANTZ és GULDENSTERN

Künn.

Hamlet! Hamlet úr!

HAMLET

De csitt! - Mi zaj? ki szólít? Íme, jönnek.

Rosencrantz és Guildenstern jönnek.

ROSENCRANTZ

Fenséges úr, mit tőn a holttetemmel?

HAMLET

Porral vegyítém, amellyel rokon.

ROSENCRANTZ

Hát mondja, hol van; hogy kivéve onnan,
Vigyük a kápolnába.

HAMLET

Ne hidd azt.

ROSENCRANTZ

Ne higgyem, mit?

HAMLET

Hogy én a te titkod meg tudom őrzeni, s a magamét nem.
Aztán meg, egy szivacs kérdésére mit is válaszoljon egy
királyfi?

ROSENCRANTZ

Engem szivacsnak néz, föntség?

HAMLET

Annak hát; ki a királytól pártfogást, jutalmakat és
tekintélyt szí magába. De az efféle tisztek utoljára
tesznek legjobb szolgálatot a királynak; mint majom,
tartja őket egy ideig a pofazacskóban; elébb
nyalja-falja, hogy végre elnyelje; ha rászorul, amit
összeböngésztetek, fogja, kifacsar, és ti, szivacsok,
ismét szárazon vagytok.

ROSENCRANTZ

Nem értem, fönstéges úr.

HAMLET

Örvendek rajta. Fortélyos beszéd alszik a bolondos
fülben.

ROSENCRANTZ

Uram, meg kell mondania, hol a test; s jöjjön velünk
a királyhoz.

HAMLET

A test a királynál van, de a király nincs a testnél.
A király afféle izé -

GULDENSTERN

Mizé, uram?

HAMLET

Semmizé. Vezessetek hozzá. Bújj' be, róka, mind utána!

3. szín

*Más szoba ugyanott.
Király jó kísérettel.*

KIRÁLY

Utána küldtem, s a testet nyomozni.
Minő veszély, hogy ez ember szabad!

De szigorú törvényt nem láthatunk rá,
Mert a zavargó népség kedveli,
Amely nem ésszel, csak szemmel szeret;
S ilyenkor a bűn ostorát tekintik,
Soha nem a bűnt. Ezt, hogy elsimítsuk,
E rögtön útja régi terv gyanánt
Legyen kiadva; mert kétségb'esett
Nyavalyán kétségb'esett gyógyszer segít.

Rosencrantz jó.

Vagy éppen semmi. - Nos, mi történt?

ROSENCRANTZ

Hová rejté el a hullát, uram;
Nincs mód kitudni tőle.

KIRÁLY

S hol van ő?

ROSENCRANTZ

Künn őrzi társam, és parancsra vár.

KIRÁLY

Hozzák előmbe.

ROSENCRANTZ

Ha! Guildenstern! hadd jöjjön a királyfi.

Hamlet és Guildenstern jőnek.

KIRÁLY

No, Hamlet, hát? hol van Polonius?

HAMLET

Vacsorán.

KIRÁLY

Vacsorán? Hol?

HAMLET

Nem ahol ő eszik, hanem ahol őt eszik: az
államféregnek bizonyos gyülekezete éppen nekiesett.
Mert hát életrendünk egyedüli hatalmassága a féreg:
mi minden egyéb teremtményt meghizlalunk, hogy
magunkat hizlalhassuk; magunkat pedig a pondrónak
hizlaljuk. A kövér király meg a sovány koldus, csak
más-más fogat étel: két tál egy asztalon; s azzal
vége.

KIRÁLY

Haj, haj!

HAMLET

Azoney ember halászhat a féreggel, mely
egy királyból evett; s ehetik a halból, mely
ama férgen hízott.

KIRÁLY

Mit akarsz ezzel mondani?

HAMLET

Semmit, csak megmutatni, hogyan tehet egy király
körülat a koldus bendőjén által.

KIRÁLY

Hol van Polonius?

HAMLET

Az égben: akár nézesse meg; ha ott nem lelik,
keresse önmaga a másik helyen. De, igazán, ha
ez egy hóban rá nem akad, csak szimatolja, mikor
a lépcsőn felfelé jó a csarnokba.

KIRÁLY

Némely kísérőkhöz.

Keressétek ott.

HAMLET

Megvár, míg odaértek.

Kísérők el.

KIRÁLY

Hamlet, tulajdon biztosságodért -
Mely drága nekünk, mint fájdalmas az,
Amit cselekvél - tetted számkiúz
Hév gyorsasággal: készülj fel tehát.
A gálya készen, a szél kedvező,
Kiséreted vár, s minden készülő
Ver Angliába!

HAMLET

Angliába?

KIRÁLY

Úgy van.

HAMLET

Jó.

KIRÁLY

A bizony; ha tudnád céljaim.

HAMLET

Látok egy cherubot, aki látja őket. - No, de
jerünk Angliába. Isten veled, édes anyám!

KIRÁLY

Hát szerető atyád, Hamlet?

HAMLET

Anyám, mondom. Apa és anya férj és nő; férj és nő
egy test; és így: anyám. Jerünk Angliába!

El.

KIRÁLY

Nyomába rögtön; csaljátok hajóra
Tüstént; ma éjjel induljon nekem.
El, a pecsétlés megvan, és egyéb
Ez ügyre tartozó: siessetek.

Rosencrantz és Guildenstern el.

Angol király, ha tartasz valamit
Barátságomra (és tarthatsz pedig,
Mert most is érzed nagy hatalmomat,
Mert sebhelyed még most is új, vörös
A dán fegyvertől, és félelmed önkint
Adót fizet nekünk), nem langyosan
Veszed kegyúri meghagyásomat,
Mely a levélben kérve sürgeti
Hamlet halálát. Tedd meg, Anglia;
Mert mint aszúkór dül véremlében az:
Légy orvosom te. Míg az téve nincs,
Kedvet nekem nem hoz szerencse, kincs.

El.

4. szín

Térség Dániában.

Fortinbras jó haddal.

FORTINBRAS

Menj, százados, köszönts a dán királyt
Nevemben, és mondd: engedelme folytán,
Igényli országán az átkelést
Fortinbras. A gyűlőhelyet tudod.
Ha őfelsége szólni vágy velünk,
Személyesen is hódolunk. Tudasd ezt.

SZÁZADOS

Fogom, királyfi.

FORTINBRAS

Most előre, bízvást.

Fortinbras és hada el.

Hamlet, Rosencrantz, Guildenstern stb. jönnek.

HAMLET

Uram, ki népe ez?

SZÁZADOS

Norvégiából jönnek, uram.

HAMLET

S mi céllal, kérem?

SZÁZADOS

Lengyelország bizonyos része ellen.

HAMLET

Ki a vezérök?

SZÁZADOS

Az ősz norvég király kisöccse, Fortinbras.

HAMLET

Egész országot megy hódítani,
Vagy csak határszélt?

SZÁZADOS

Nagyítás nélkül s igazán kimondva,
Mi egy oly talpalat földért megyünk,
Melynek mi haszna sincs, csak a neve.
Öt aranyért, ötért nem bérlem ki;
Többet nem is kap, ha zálogba vetné,
A lengyel érte, sem Norvégia.

HAMLET

Ugy hát a lengyel csak nem ví azért?

SZÁZADOS

Dehogynem; már meg is szállotta haddal.

HAMLET

Kétezer lélek s húszezer arany
Nem dönti el e szalmaszálnyi kérdést.
Ez mind a béke s nagy vagyon fekélye:
Belül fakad fel s nem látszik kívül,
Mért hal az ember. Köszönöm, uram.

SZÁZADOS

Isten velünk, uram.

El.

ROSENCRANTZ

Fenséges úr, ha tetszik, mehetünk.

HAMLET

Mindjárt elérlek, csak haladjatok.

Rosencrantz és Guildenstern el.

HAMLET

Hogy vádol engem minden alkalom,
S ösztönzi lusta bosszúm! Mi az ember,
Ha drága idején vett fő java
Alvás, evés csak? Nem több, mint barom.
Bizonynal, aki ez előre-hátra
Tekintő okos ésszel alkotott,
E képességet, ezt az isteni
Értelmet nem adá, hogy semmi-haszna
Belénk zápujjon. Már, vagy állati

Feledség bennem, vagy a szerfölött
Aggódó gyáva szőrszál-hasgatás
- Oly gond, miben, ha négyfelé hasítnók,
Egy rész az ildom, hárma gyávaság -
Én nem tudom, mért élek mondogatva:
»Ez a teendő!« bár ok, akarat,
Erő, eszköz, mind kész, hogy megtegyem.
Példák, nagyok mint a föld, intenek;
Tanúbizonyság e tengernyi had
S vezére a gyöngéd, kényes királyfi,
Kinek becsvágytól duzzadó erélye
A vak jövőre nyelvet öltöget,
Kitéve azt, mi nem biztos, halandó,
Sorsnak, halálnak, vésznek, kárnak, egy
Üres tojásért. Az valódi nagy,
Ki fel nem indul, ha nagy oka nincs;
De szalmaszálért is küzd nagyszerűen,
Midőn becsület, ami fennforog.
S hogy állok én, kinek atyám megölve,
Anyám gyalázva; ész, vér egyaránt
Fölingerelve, s én elaltatom,
S nézem pirúlva húszezer fiú
Közel halálát, kik egy ál dicsőség
Káprázatáért a kész sírba mennek,
Úgy mint az ágyba; vínak egy rögéért,
Melyen a küzdők száma el se fér,
Mely sírhalomnak is kevés, befödni
Az elhullottakat. - Ó, vért kívánj
Hát, gondolat! vagy értéked silány.

El.

5. szín

Szoba a kastélyban.

Királyné és Horatio jönnek.

KIRÁLYNÉ

Nem akarok beszélni a leánnyal.

HORATIO

Erővel jönne; rendkívül zavart;
Nem szánni állapotját nem lehet.

KIRÁLYNÉ

Mit akar?

HORATIO

Atyjáról beszél sokat;
Azt hallja, úgymond, hamis a világ;
És erre hm-get, és mellét veri;

Egy szalmaszál is bántja, kétesen,
Csak félig-érthetőn mond valamit;
Beszéde semmi, de alaktalan
Fordulatokkal sejtelmekre készíti
A hallgatókat, hogy hozzávetőleg
Ön eszméikhez toldják a szavat,
Mely, a szem-, fő-, tagjáratással egybe,
Oly gondolatra bír, hogy itt gyanú
Lehet nagyon rossz, semmi bizonyosság.

KIRÁLYNÉ

Jó lenne szólni véle, mert gonosz,
Találgatást költ a rosszakarókban.
Jöjjön be.

Horatio el.

Kór lelkem - ez a bűn sajátja éppen -
Vész-híradót lát minden semmiségben.
A vétek oly ügyetlen, ha remeg:
Romlástól félve, magát rontja meg.

Horatio visszajő Opheliával.

OPHELIA

Hol a szépséges dán királyi hölgy?

KIRÁLYNÉ

Nos, nos, Ophelia?

OPHELIA

Dalol.

Hogy ismerem én meg
Hív szerelmed mástól?
Pörge kalap-, botja-,
S fűzött sarujáról.

KIRÁLYNÉ

Édes kisasszony, mit jelent e dal?

OPHELIA

Tessék? Nem; kérem, hallgassa csak.

Dalol.

Meghalt, kimúlt ő, asszonyom;
Meghalt, kimúlt bizony!
Fejtül neki zöld-hant gyepágy.
Lábtul egy kő vagyton.

Ó, hó!

KIRÁLYNÉ

No de, Ophelia -

OPHELIA

Kérem, hallja csak.

Dalol.

Oly hófehér a szemfedél -
Király jó.

KIRÁLYNÉ

Ah, nézze, felség!

OPHELIA

Virággal van tele;
Sírjába őt a szeretet
Sírátva nem tette le.

KIRÁLY

Hogy van, szép kisasszony?

OPHELIA

Jól, Isten fizesse meg. Azt mondják, a bagoly egy pék
leánya volt. Uram Isten! Tudjuk, mik vagyunk, de nem
tudjuk ám, mivé lehetünk. Isten áldja meg az ebédjüket.

KIRÁLY

Atyjával tépelődik.

OPHELIA

Kérem, egy szót se erről, de ha kérdik, mit jelent, csak
mondja ezt:

Holnap szent Bálint napja lesz,
Mindjárt reggel korán;
És ablakodnál, párodul,
Ott leszek, én leány.
Kelt a legény, felöltözött,
Ajtót nyitott neki;
Bement a lány, de mint leány
Többé nem jöve ki.

KIRÁLY

Kedves Ophelia!

OPHELIA

Biz' úgy, hen! No, de végzem már, esküdözés nélkül:
Irgalmas ugyse! a legény,
Ó, jaj! szégyen, piha!
Ha hozzáfér, hát megteszi;
Bizisten, rút hiba.
Míg meg nem csaltál, elveszesz,
Nem azt ígérted-e?
Úgy is lett volna, esküszöm:
Ne jöttél volna be!

KIRÁLY

Mióta van így?

OPHELIA

Remélem, minden jóra fordul. Az embernek túrni kell:
de én nem állhatom meg sírás nélkül, ha rá gondolok,
hogyan teszik abba a hideg földbe. Ezt a bátyámnak
meg kell tudni, most hát köszönöm a jó tanácsukat.
Álljon elő a kocsim! Jó éjt, hölgyeim; jó éjt, kedves
asszonyságok; jó éjt, jó éjt!

El.

KIRÁLY

Kövesd nyomon; adj mellé biztos őrt.

Horatio el.

Ó, mindez a mély bánat mérge, mely
Atyja halálán érte. S ládd-e most,
Ó, Gertrud, Gertrud!
A bú ha jó, nem jó mint egyes őrszem:
Egész dandár beront. Először ennek
Atyját megölték; majd fiad fut el
- Önbujdosása vérengző oka; -
A nép zavargó, egészségtelen,
Lázasan gondolkodású és beszédű
A jó Polonius miatt, kit oly
Suttomba eltemetnünk dőreség volt;
Szegény Ophelia magán kívül,
Meválva ép eszétől, mely ha nincs,
Az ember írott kép, avagy barom.
És végre, ami mindezzel fölér,
A bátyja titkon hazaérkezett,
Gyászán evődik, felhőkben borong,
Sugó se kell, fülét megvesztegetni
Dögös beszéddel, atyja vesztiről;
Pedig, ha megszorúl és tárgya nincs,
A fülbesúgó cseppet sem haboz
Saját személyünk is belékeverni.
Ó, Gertrud, ez, mint gyilkoló pokolgép,
Több helyen üt fölösleges halált.

Künn zaj.

KIRÁLYNÉ

Ó, jaj! miféle lárma ez?

Egy Nemes jó.

KIRÁLY

Megállj.

Hol a testőreim? Védjék az ajtót.

Mi baj?

NEMES

Felséges úr, fusson, szaladjon;
Az óceán, ha korlátin kiront,
Nem nyeldes mohóbban a lapályt,
Mint lázadó csoport élén az ifjú
Laertes győzi hű szolgálodat.
A csőcselék urazza - s mintha most
Kezdődne a világ, s feledve volna
A tisztos régiség, bevett szokás,
Az ily szavak törvényes támaszi -
Ordít: »Tegyünk királyt! Éljen Laertes!«
Kéz, füveg és nyelv az égig veri:
»Laertes a király! Éljen Laertes!«
KIRÁLYNÉHogy megcsaholnak a hamis nyomon!
Ó, ál nyom az, ti csalfa dán ebek!

Künn zaj.

KIRÁLY

Betört az ajtó.

Laertes jó fegyveresen. Dánok követik.

LAERTES

Hol a király? - Maradjatok ti künn.

DÁNOK

Nem, hadd megyünk be.

LAERTES

Kérlek, várjatok.

DÁNOK

No hát, no hát.

Visszahúzódnak.

LAERTES

Őrizzétek az ajtót;
Úgy; köszönöm. - Alávaló király,
Add vissza atyámat!

KIRÁLYNÉ

Nyugton, jó Laertes.

LAERTES

A vércsepp, mely nyugodt, fattyúnak ordít,
Atyám' kappannak; és ringyó nevet
Süt hív anyámnak oly szeplőtelen
Szűz homlokára.

KIRÁLY

Mi bajod, Laertes,
Hogy pártütésed ily órjást mutat?
Bocsásd, Gertrud, ne féltsd a mi személyünk:
Oly fenség őrzi abban a királyt,

Hogy, bár felsandalít a pártütés rá,
Tettleg kevésre megy. Mondd csak, Laertes,
Miért dühöngsz így? Jó, Gertrud, ereszd.

LAERTES

Hol az atyám?

KIRÁLY

Meghalt.

KIRÁLYNÉ

Nem általa.

KIRÁLY

Hadd kérdje ki magát.

LAERTES

Meghalt, de hogy?

Szembekötősdit nem játszunk velem!
Pokolba, hűség! eskü, ördögökhöz!
Lélek, kegyesség a gyehenna tűzbe!
A kárhozattal szembeszállok én.
Odajutottam, hogy föl sem veszem
Ezt a világot, sem a másikat.
Hadd jöjjön, ami jó, de az atyámért
Bosszút állok busásan.

KIRÁLY

Nos, mi gátol?

LAERTES

Saját akaratom, nem egy világé;
És eszközimmel úgy gazdálkodom,
Hogy sokra érjen a kevés.

KIRÁLY

Laertes,
Ha bizonyost vágysz tudni, az atyád
Halála hogy lett: úgy van-é megírva
Bosszúdban, hogy vesztőt, nyerőt besöpresz,
Ellent s barátot?

LAERTES

Nem, csak ellenit.

KIRÁLY

Nem akarod hát tudni, kicsodák?

LAERTES

Barátit *ily* tárt karral ölelem,
És, mint az élet-osztó pelikán,
Véremmel szoptatom.

KIRÁLY

Most úgy beszélsz
Mint jó fiú és egy igaz nemes.
Hogy én e tettben ártatlan vagyok,
És bánatodban buzgó részt veszek:
Értelmed azt oly tisztán fogja látni,
Mint a napfényt szemed.

DÁNOK

Künn.

Bocsátni kell!

LAERTES

Mi az? miféle zaj?
Ophelia visszajő.
Ó, szídd fel agyvelőm, nap! sós könnyű,
Marj ki szememből minden lát-erőt!
Istenre! örülséged súly szerint
Meg lesz fizetve, hogy süllyed a mérleg.
Ó, jó hugom, kedves, kedves leány,
Pünkösdi rózsám, szép Ophelia!
Ó, ég! hogy egy ifjú leány esze
Csak oly halandó, mint ősz ember élte!
Gyöngéd a természet szerelme: mindig
Küld valamely becses ajándokot
Annak sírjába, kit szeret.

OPHELIA

Vitték födetlen arccal őt,
S haja-lálom! s haja-nálom!
Sírjába sirtak könny-esőt -

Áldj', Isten, galambom!

LAERTES

Ha ép ésszel bosszúra ösztönöznél,
Nem hatna így meg.

OPHELIA

Te csak azt danold, hogy *Haj alá-alálom, alá,
halálom!* Ni lám, mint rámegy a vers. A csalfa
számtartó az, ki ellopta urasága leányát.

LAERTES

E semmi több, mint a valami.

OPHELIA

Itt egy rozmarinszál, az emlékezetre; kérlek, édes
rózsám, hogy jussak eszedbe; itt meg háromszín ibolya,
ez való a gondolatra.

LAERTES

Értelem, az örültségben: összeillesztve gondolat és emlékezet.

OPHELIA

Nesze, neked ánis meg galambvirág; neked ihol a ruta;
ebből nekem is egy kicsit; vasárnap úgy hívhatjuk,
hogy irgalomfű; ön a rutáját egy kis különbséggel
viselheti. Ne neked százszorszép; adnék violát is,
de mind elhervadt, mikor az atyám meghalt. Azt mondják,
istenesen múlt ki -

Dalol.

Jancsi hívem az én szívem minden öröme -

LAERTES

Bánat, levertség, a pokol maga
Őnála mind kellemre változik.

OPHELIA

Dalol.

Hát már vissza se jő?
Hát már vissza se jő?
Nem, nem; a sírba ment:
Vess ágyat odalent.
Soha nem tér meg ő.
Szakálla hófejér,
Len-fürtök a fején;
Oda van, oda van!
Siratni hasztalan.
Ég, könyörülj lelkén!

És minden keresztyén lelkén, kérem az Istent. Isten velök.

El.

LAERTES

Látják ezt? Ó, Isten!

KIRÁLY

Laertes, szólanom kell bánatoddal,
Vagy tőlem olyat vonsz el, ami jog.
Válaszd, eredj, legértelmesb barátid,
Köztem s közötted hogy ítéljenek.
Akár egyenest, akár mellékesen
Érintsen a vád: országunkat adjuk,
Éltünk, koronánk s mindent, mi mienk,
Elégtétel gyanánt neked; ha nem,
Akkor türelmed kölcsönözd ide,
S mi rajta lészünk, ten-lelkeddel együtt,
Hogy megnyugtassuk azt.

LAERTES

Jól van, legyen.

Halála módja, titkos temetése,
Se kard, se címer hamvain, se zászló,
Főúri pompa, sem nyílt ravatal:
Mindez kiált, égből a földre mintegy,
Hogy érte számot kell vennem.

KIRÁLY

Vegyed.

S hol bünt találsz, a bárd essék oda.
Most, kérlek, jöjj velem.

Elmennek.

6. szín

*Más szoba, ugyanott.
Horatio és egy Szolga jőnek.*

HORATIO

Mik a velem beszélni akarók?

SZOLGA

Hajósok; azt mondják, levelet hoztak.

HORATIO

Hadd jöjjenek be.

Szolga el.

Nem t'om, ki üdvözlne - a világ
Mely résziből? hacsak nem Hamlet úr.

Hajósok jőnek.

ELSŐ HAJÓS

Isten áldja, uram.

HORATIO

Áldjon meg téged is.

ELSŐ HAJÓS

Meg is, uram, ha tetszik ő szent felségének:
Levele van, uram, az a követ küldi, amelyik útban van
Anglia felé; ha kegyelmed a Horatio, amint hallom.

HORATIO

Olvass.

»Horatio, ha soraim átfutod, juttasd az embereket a királyhoz, levelet visznek oda is. Alig valánk tengeren két nap, egy ugyancsak harcias készületű kalózhajó úzóbe vett. Látva, hogy vitorlánk lassú, kénytelenségből nekibátorodánk; én tusa közben átugrottam hajójokra, mely azon percben eltávozott a mienktől, s így én fogva

maradtam, egyedül. Irgalmas tolvajként bántak velem:
de tudták, mit csinálnak, jó váltságdíjt kell fizetnem.
Juttasd a királyhoz leveleimet, magad pedig siess hozzám,
emberhalálból. Oly szót súgok füledbe, hogy megnémulsz
belé; pedig a szó még nagyon léha, súlyos tartalmához
képest. E jó emberek ide vezetnek, hol én vagyok.
Rosencrantz és Guildenstern folytatják útjokat Anglia
felé; rólok is sok beszélni valóm van. Isten veled.
Az, ki tudod már, hogy híved,
Hamlet«

Jertek velem, majd útasítlak én
E levelekkel, annál sürgetőbbben,
Hogy a küldőjéhez vezessetek.
Mind el.

7. szín

*Más szoba ugyanott.
Király és Laertes jőnek.*

KIRÁLY

Üssön peesétet mentségemre most
Tenzíved, és fogadjon el barátul,
Miután meghallád, értelmes fülekkel,
Hogy az, ki jó atyád megölte, éppen
Éltemre tört.

LAERTES

Világos. De miért
Nem láttat ily bűnös, ily főbenjáró
Tettekre törvényt felséged, mikor
Nagysága, bizton-léte, bölcsesége
Ösztönzi, s minden?

KIRÁLY

Ó, két fő okért,
Mik, bár előtted petyhüdtek talán,
Nálam rugósak. Anyja, a királyné,
Él-hal fiáért: ez asszony pedig
(Már üdvöm, átkom - bármelyik legyen)
Úgy összeforrt lelkemmel, életemmel,
Hogy, mint a csillag nem, körén kívül,
Úgy én, kívülte, nem foroghatok.
Más ok, mi gátol a nyílt számvetésben,
Nagy kedvessége a köznép előtt,
Mely, szeretetbe mártva csínyeit,
Mint némely forrás a fából követ,
Hibáiból is mind erényt csinálna;
Úgy, hogy nyilam, könnyű ily nagy viharban,

Mind visszatérne íjához megint,
Nem ahová irányzottam velök.

LAERTES

Így hát derék atyám megölve; húgom
Kétségb'ésésig hajtva iszonyún,
Kinek tökélye - ha visszahatólag
Szabad dicsérem - mint versenyre hívó
Állt a jelenkor csúcsán egyedül.
De üt bosszúm órája még.

KIRÁLY

Ne háborítsa álmod ez; ne véld,
Hogy mi oly lusta kelméből vagyunk,
Hogy rázni hagyjuk a vésznek szakállunk
S tréfára vesszük. Hallj többet rövid nap.
Atyád szerettem, szeretem magam;
S ez, úgy hiszem, elég rá, hogy belásd -
Mi az? mi újság?

Hirnök jó.

HIRNÖK

Hamlettől levél:

Ez a felségedé, ez a királyné
Számára.

KIRÁLY

Hamlettől? Ki hozta?

HIRNÖK

Mondják:

Hajóslegények; én nem láttam őket;
Nekem Claudio adá, neki
Az, ki hozta.

KIRÁLY

Hallgasd meg, Laertes.

Mehetsz.

Hirnök el.

Olvas.

»Hatalmas felség, adom tudtára, hogy ki vagyok téve
országába mezítlen. Holnap fogok engedelmet kérni,
hogy fölséges színe elé járulhassak; midőn is,
bocsánatkérésem után, elő fogom számlálni hirtelen
s még inkább különös visszatértem okait.

Hamlet«

Mi már ez? Visszajött a többi is?

Vagy csak kötődés, melyben semmi sincs?

LAERTES

Övé az írás?

KIRÁLY

Hamleté. »Mezítlen« -
S itt egy utóiratban: »Egyedül«:
Mit mondasz erre?

LAERTES

Az eszem megáll,
Felséges úr. De hadd jöjjön: beteg
Szivem hevül, csak rá gondolva is,
Hogy azt megélem és szemébe vágom:
»Te tetted ezt!«

KIRÁLY

Ha ez így van, Laertes
(S mért volna így? de mért ne volna így?)
Fogadsz-e szót nekem?

LAERTES

Igen, uram,
Föltéve, hogy nem békeszót fogadtatsz.

KIRÁLY

Békét, magaddal. Ha most visszatér
(Mebokrosodva, többé rá nem áll,
Hogy útra menjen), majd feltüzelem
Egy oly merényre, terve kész agyamban,
Melyből egyéb út nincs, mint a bukás.
Halála semmi vádat nem lehell,
Még anyja is kimentí, vak-esetnek
Tartván cselünket.

LAERTES

Én szót fogadok,
Felség, kivált ha úgy fordul, hogy én
Lennék az eszköz.

KIRÁLY

Éppen összevág.
Mióta künn jársz, sokszor emlegettek
- S Hamlet előtt is - oly erényedért,
Miben, szerintök, főképpen ragyogsz;
S meg nem irigylé összes érdemid
Úgy, mint ez egyet, mely pedig közöttük
A legméltatlanabb.

LAERTES

S mi az, uram?

KIRÁLY

Bokréta csak, az ifjúság kalapján.
De kell az is; mert ifjat éppen úgy
Megillet a könnyelmű viselet,
Mint élemlőt a coboly perém,
Mely meleget tart, és kellő tekintélyt.

Egy normann úr volt itten, pár hava
- Láttam, csatán is, franciát: derék
Lóhátasok; - de e norman lovag,
Egész varázslat, hogy forrt a nyereghez,
És oly csudákat tétetett lovával,
Hogy összenőve látszott a nemes
Barommal s megfelezve testeik;
S úgy megtetézte a fogalmamat,
Hogy képzeletben csselfogásait
Utól nem értem:

LAERTES

És norman vala?

KIRÁLY

Norman.

LAERTES

Megesküszöm rá, hogy Lamord.

KIRÁLY

Az, az.

LAERTES

Jól ismerem; valóban ő
A nemzet éke, gyöngye.

KIRÁLY

Rólad ő
Szép vallomást tön: mester-voltodat
Párbaj-tusákon úgy magasztalá,
Kivált a vívó-törrel mit mivelsz,
Hogy felkiálta: látni kéne azt!
Ha lenne, aki mérkőzzék veled;
De nemzetének, esküvé, legelső
Vívói egy mozdulat-, egy fogásnak
Vagy egy tekintetnek, szemben veled,
Nem lennének ura. E vallomás
Fölmérgeté Hamletet, de úgy,
Hogy mind könnyörgve azt kívánta csak,
Bár hazajönnél s megvínál vele.
No, ebből aztán -

LAERTES

Mit aztán, uram?

KIRÁLY

Laertes, kedves volt atyád neked?
Vagy vásznon írott bú az a tiéd:
Arc, melynek szíve nincs?

LAERTES

Mért kérdi felség?

KIRÁLY

Nem, mintha tán vélném, hogy nem szeretted,
De mert tudom, hogy minden szeretet
Amint idővel támad, úgy idő
Mérsékli lángját és hevét, tudom
Tapasztalásból. Mert e lángban is
Él egy lahasztó bél avagy kanóc;
S mindig egyenlő jó nincs semmi se,
Mert a nagyon meggyűlt jóság maga
Saját bővébe fül. Tegyük tehát,
Míg hön akarjuk, amit akarunk;
Mert változékony ez az »akarás«,
És annyi gátja, csüggesztője van,
Amennyi a nyelv, a kéz, vakeset;
A »kell« meg egy pazar sohaj csupán:
Enyhítve, kárt tesz. De az elevenre!
Hamlet jó vissza: mit mernél csinálni,
Hogy tettel inkább légy atyád fia,
Mint pusztá szóval?

LAERTES

Hát nyakát szelem

Oltár előtt is!

KIRÁLY

A gyilkos merényt

Nem szentesíti hely; de a boszúnak
Korlátja nincsen. Ha ezt akarod,
Maradj szobádban veszteg, jó Laertes;
Hamlet vegyen hírt megjöttöd felől;
Mi majd előtte feldicsértetünk;
Kettős zománcba vonjuk hírneved,
Mellyel a norman felruháza; szóval
Egymásra készünk, és fogadkozunk
A fejetekre. Ő, amily unott,
Nagylelkű, nem gyanító semmi cselet,
A török élet nem vizsgálja meg;
Egy kis fogással oly kardot cserélsz,
Mely nem fenetlen, s egy hamis szökéssel
Atyád halálát megfizetteted.

LAERTES

Úgy lesz; de a tört megmártom elébb.
Egy házalótól oly írat vevék,
Olyan halálost, melybe mártva kés,
Hol vért ereszt, nincs oly varázs tapasz,
Bár bírja minden fű-fa erejét
A hold alatt, hogy egy kis karcolásra
Megmentesen a haláltól valakit.
E szerbe mártom én szablyám hegyét;
Hogy gyöngye sértés már halál legyen.

KIRÁLY

No, majd bővebben megfontoljuk ezt;
S hogy vág idő, eszköz, célunkra össze.
Ha elhibáznók, és ha szándokunk
Kilátszanék a rossz játék alól,
Jobb el se kezdjük. Kell hát tartalék
Tervünk mögött, egy, kettő is, mi állja
Ha ez kipukkan. Várj! hadd lám csak - úgy -
Ügyességtekre nagyban fogadunk -
Megvan!
Majd a tusán ha szomjúság epeszt
(Hogy már dühösben szúrtok amiatt)
És ő italt kér: egy pohár leend kész
Ez alkalomra, melyből egy csipet
- Kerülje bár el a mérges döfést -
Tervünket biztosítja. De mi zaj?

Királyné jó.

Nos, jó királyném?

KIRÁLYNÉ

Egy bú a másik sarkában tapod;
Oly gyorsan jönnek. - Húgod vízbe fült,
Laertes.

LAERTES

Vízbe? Ó, hol?

KIRÁLYNÉ

Egy fűzfa hajlik a patak fölé,
Mely szürke lombját visszatükrözi.
Ahhoz vivé ő eszelős füzérit:
Csalán-, kakukfü-, torma-, kosborát
(Ezt pásztorink durvábban nevezik,
Holtember-ujjnak szűz leányaink).
Ott egy behajló ágra koszorúját
Függesztené, s amint kapaszkodik,
Egy gonosz ág letört; s ő maga is
Gyom-ékszerével a siró folyamba
Zuhant alá. Ruhája szétterülve
Mint habléányt tartá fenn egy korig;
Miközben régi nótákból danolt,
Mint ki nem is gyanítja önbaját;
Vagy oly teremtmény, ki a víz-elem
Szülötte és lakója. Csakhamar
Azonban ittas és nehéz ruhái
Dallam köréből levonák szegényt,
Sáros halálba.

LAERTES

Ó, jaj! hát beléfült?

KIRÁLYNÉ

Belé, belé.

LAERTES

Sok is vized, szegény Ophelia!
Elfojtom hát könnyüm. De lám, minő
Bolond az ember! a természet rátart,
Mondjon akármit a szégyenkedés
Ha ez kicsordult, a nő is kiment.
Élj boldogul, királyom! tűz beszéd
Lobogna nyelvemen, ha el nem oltja
Ez a bolondság.

El.

KIRÁLY

Jer, Gertrúd, kövessük.
Mi nagy bajjal csitíthatám dühét!
Most félek, újra felzaklatja ez.
Jer hát, kövessük.

Elmennek.

Ötödik felvonás

1. szín

Temető.

Két Sírásó jön, ásóval, kapával.

ELSŐ SÍRÁSÓ

El szabad temetni keresztyén temetőben egy olyan leányt, ki maga jószántából keresi az üdvösséget?

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Hát el azt, én amondó vagyok; ássuk meg neki szaporán a sírt; a halottvizsgálók törvényt tettek rá, s úgy találták, hogy megilleti a keresztyén temetés.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Hogy lehet az, hacsak önvédelemből nem fúlt a vízbe?

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Márpedig azt úgy találták.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Se offendendo kellett esni; nem lehet különben. Mert hát ez a bibéje: ha én készakarva fúlok vízbe: jele, hogy az tett; a tettnek pedig három ága van; úgymint: tenni, cselekedni és elkövetni; *ergo*, készakarva fúlt belé.

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Úgy, de hallja csak, pajtás-uram -

ELSŐ SÍRÁSÓ

Hagyj békét nekem. Itt foly a víz, no jó; itt áll az ember, no jó; ha már most az ember megyen a vízhez s beléöli magát, az *nollé-vellé* annyit tesz, hogy ő megy oda, érted? de ha a víz jön őhöz, s úgy nyeli el, akkor nem maga fojtotta belé magát; *ergo*, ki nem vétkes önnön halálában, nem rövidíti meg az életét.

MÁSODIK SÍRÁSÓ

De hát ez a törvény?

ELSŐ SÍRÁSÓ

E bizony; halottvizsgáló törvény.

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Megmondjam hát az igazat? Ha ökelme nagy kisasszony nem lett volna, bizony kívül temetnék ám a keresztyén temetőn.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Hüm! mondasz valamit; sajnos bizony, hogy az úri népnek több szabadsága van vízbe fojtani vagy felkötni magát, mint a többi keresztyén felebarátjának. Ide veled, ásó. Nincs olyan régi nemesember, mint a kertész, az árkoló, meg a sírásó; ezek tartják fenn az Ádám mesterségét.

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Hát Ádám nemesember volt?

ELSŐ SÍRÁSÓ

A bizony, vele kezdődik a nemesi kar.

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Volt is akkor még olyan kar.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Micsoda! pogány vagy? Hát nem érted az Írást? Hiszen az Írás mondja: »Ádám pedig ásott« - hogy áshatott volna kar nélkül? Várj, teszek még egy kérdést: ha arra meg nem felelsz, ismerd el magadat...

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Halljuk.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Ki az, aki tartósabb munkát csinál, mint akár a kőműves, akár az ács, vagy a hajóépítő?

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Hát az akasztófa-csináló; annak a készítménye ezer lakót is elnyű.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Becsülöm az eszed, bizisten; az akasztófa éppen jó; de kinek jó? annak jó, aki rosszat cselekszik; márpedig te rosszat cselekszel, ha aszondod, hogy az akasztófa tartósabb épület a templomnál: *ergo*, az akasztófa éppen jó neked. No csak találd ki, gyere.

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Már hogy ki épít tartósabbat, mint a kőműves az ács, vagy a hajómester?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Igen; ezt fejtsd meg, aztán kifoghatsz, pihenni.

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Ahá! tudom már.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Ki vele hát!

MÁSODIK SÍRÁSÓ

Bizistók, már nem tudom.

Hamlet és Horatio távol megjelennek.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Ne törd tovább a csürhejárást; nem üget a te szamarad jobban, hiába püfölsz. Ha máskor ezt kérdik tőled, hát mondjad: a sírásó; mert az olyan házat csinál, hogy ítéletnapig eltart. Eredj csak, lódulj amoda Jáfethez, hozz nekem egy itce valamit.

Második sírásó el.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Ásás közben dalol.

Hajdanda, míg ifjú valék,
Tartottam szeretőt;
Kényemre, hej! kedvemre, húj!
Tölthettem az időt.

HAMLET

Nem érzi e fickó, amit csinál, hogy dalol, midőn sírt ás?

HORATIO

A megszokás közönyössé tette iránta.

HAMLET

Úgy van az: kevés dolgú kéznek annál finomabb az érzése.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Dalol.

De meglöpött öregkorom,
Öklébe markola;
S elhányt-vetett, hogy azt se t'om,
Ki voltam valaha.

Feldob egy koponyát.

HAMLET

E koponyának egykor nyelve volt, szépen tudott dalolni; s hogy vágja földhöz e pimasz, mintha Kain állkapcája volna, ki az első gyilkosságot elkövette. Egy államférfi agya is lehetett, kinél most e szamar különbséző; egy olyané, ki az Úristent is rászedte volna; nem meglehet?

HORATIO

Lehet, főséges úr.

HAMLET

Vagy udvaroncé, ki oly szépen tudta mondani: »Jó reggelt, édes úr! Hogy vagy, jó uram?« Ez-s-ez ő méltósága lehetett, ki édig magasztalta ez-s-ez ő méltósága lovát, ha el akarta csalni tőle; úgye lehetséges?

HORATIO

Igen, főséges úr.

HAMLET

Hát biz' úgy van az; és most Féreg asszonyságé; beesett pofával, melynek csontját leüté a sírásó szerszáma. Furcsa átalakulás folyt itt; ha belé láthatnánk. Hát csak annyiba került táplálni e csontokat, hogy most tekézzenek velök? Az enyémbe nyilallás áll, ha erre gondolok.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Dalol.

Ásó, kapa, veremvágó;
Egy szemfedő lepel;
Ó! az ily vendégnek egy gödör,
Egyéb semmi se kell.

Másik koponyát dob.

HAMLET

Itt egy másik: mért ne lehetne ügyvéd koponyája? Hol vannak most szörszálhasogatási, ármányai, tényálladéka, birtokjoga és fogásai? Mért szenved most, hogy e goromba ripők fültövön csapja egy piszkos ásóval, anélkül, hogy perbe fogná »súlyos testi sérelem« miatt? Hm! - Ez az atyafi meg, a maga idejében, nagy birtokszerző lehetett; csupa telektörvény, nyugta, százalék, kettős tanú, térítvény volt. De hát, annyi nyugta után itt leve nyugta? annyi térítvény után ide tért meg? s agya százalék helyett ázalékkal van tele? Tanúi az egész véteményből nem megyéről, csak egy szűk megyéről tanúskodnak? Átruházó oklevelei alig férnének e ruhaszekrényben, és most a birtokosnak sincs tágabb tere? Mi?

HORATIO

Hajszállal sincs, uram.

HAMLET

Nemde juhbőrből készítik a pergament?

HORATIO

Abból, uram; meg borjúbőrből is.

HAMLET

Az is mind juh meg borjú, ki ebben biztosságot keres.
- Ki sírja ez, hé!

ELSŐ SÍRÁSÓ

Az enyém, uram. -

Dalol.

Ó, az ily vendégnek egy gödör,
Egyéb semmi se kell.

HAMLET

Gondoltam, hogy tiéd ez a zug, mert benne vagy, ha züg.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Az úr meg kívül zúg, ha zúg; és így nem az úré; én, ha zug sem vagyok benne, mégis enyém.

HAMLET

Abban vagy hazug, hogy benne lévén, magadénak mondd; mert halottnak való az, nem elevenek.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Eleven hazugság ez, uram; visszapattan mindjárt, tőlem az úrra.

HAMLET

Miféle embernek ásod ezt?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Nem-embernek, uram.

HAMLET

Némbernek hát?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Annak se.

HAMLET

Kit temetnek belé?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Aki valaha nő volt, de már, Isten nyugassza lelkét, csak halott.

HAMLET

Mily átalkodott ez a semmirekellő! Az ember kótából beszéljen hozzá, különben megöli a szójátékával. Uttartson, Horatio! három év óta, úgy veszem észre; oly elménc lett a világ; hogy a paraszt lábujjhegye az udvaronc sarkára tapos. - Mióta vagy sírásó?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Az esztendő minden napjai közül az napon adtam rá magamat, mikor néhai Hamlet királyunk legyőzte Fortinbrast.

HAMLET

Mennyi ideje annak?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Hát nem tudja? Hisz minden bolond tudja azt. Éppen aznap volt, mikor az ifjú Hamlet világra lett, tudja, az, aki megbolondult, aztán Angliába küldték.

HAMLET

Vagy úgy! igen. Aztán mért küldték Angliába?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Hát, mert bolond volt; ott majd észire tér, vagy ha nem, ott úgyse baj.

HAMLET

Miért?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Mert ott szembe se tűnik; ott minden ember olyan bolond, mint ő.

HAMLET

Aztán, hogy bolondult meg?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Nagyon furcsán, aszondják.

HAMLET

Furcsán? hogy-hogy?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Hát csak úgy biz' a', hogy elment neki az esze.

HAMLET

A gutába!

ELSŐ SÍRÁSÓ

Nem a gutába, hanem itt Dániába, hol én harminc esztendő óta ásom a sírt, összevéve mint gyerek és ember.

HAMLET

Meddig áll el az ember, rothadás nélkül, a földben?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Hát bizony, ha már halála előtt meg nincs rothadva (mert mai napság annyi francu-ette test kerül ide, aki a temetést is alig bírja), eláll az nyolc vagy kilenc esztendeig; cserzővarga eláll kilencig.

HAMLET

Miért tovább az, mint más?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Mert hát, uram, annak a bőre úgy kicserződik a mesterségivel, hogy soká nem ereszti által a vizet; márpedig a víz leggonoszabb pusztítója ennek a mi kurafi testünknek, ha meghalt. Látja ezt a kaponyát: huszonhárom esztendeje fekszik a földben.

HAMLET

Kié volt az?

ELSŐ SÍRÁSÓ

Hej, kurafi bolond fickóé volt ez: mit gondol, kié?

HAMLET

Nem tudom.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Nyavalya essék a gaz bolondjába! egyszer egész palack rajnait a nyakam közé öntött. Ez a tulajdon kaponya, uram, ez a tulajdon kaponya Yorick kaponyája volt, a király udvari bolondjáé.

HAMLET

Ez?

Elveszi a koponyát.

ELSŐ SÍRÁSÓ

Éppen ez.

HAMLET

Hadd lám. Haj, szegény Yorick! - Ismertem, Horatio; végtelen tréfás, szikrázó elmességű fiú volt; engem a hátán hurcolt ezerszer: és most hogy irtózik tőle a képzeletem! a gyomrom is émelyedik rá. Itt függött az ajk, melyet én összecsókoltam, azt se tudom, hányszor. Hová lettek gúnyjaid, bakugrásaid, dalaid? villámló élceid, melyek az egész asztalt hahotára fakaszták? Egy sincs már belőlük, hogy kimajmolnád saját torzképedet? Bezzeg, most esett le az állad! No, eredj ő asszonysága öltözőjébe, s mondjad neki: fesse bár magát ujjnyi vastagon, erre jut az arca; eredj, kacagtasd meg vele. - Valamit kérdek tőled, Horatio.

HORATIO

Mi lesz az, fönség?

HAMLET

Mit gondolsz, Nagy Sándor is ilyenné lett a földben?

HORATIO

Éppen.

HAMLET

S ilyen szaga volt? phú!

Leteszi a koponyát.

HORATIO

Éppen, fönség.

HAMLET

Minő aljas célokra használhatnak még bennünket, Horatio! Nem nyomozhatja-e képzeletünk a Sándor nemes porát, míg végre mint hordóakna tapasztát leli meg?

HORATIO

Nagyon tűhegyre vennők, ha így vennők.

HAMLET

Bizony nem; egy szikrát sem; csak szerényen elkísérnök őt oda, s valószínűség vezérlene; ilyenformán: Sándor meghalt; Sándort eltemették; porrá vált; a por föld; földből sárt csinálnak: és így azzal a sárral, mely öbelőle lett, miért ne dughatnák be a sörös hordót? Fejedelmi Caesar, ha föld röge lett, Lyukat töm, hogy kizárja a szelet; Ó, hogy ki a világ félelme volt,

E sár, most egy repedt falon a folt!
De lassan! félre! - Itt jó a király,
*Király, Királyné, Laertes, Urak és egy Pap,
Ophelia koporsóját kísérve jönnek.*

Királyné s udvaroncok. Kit temetnek
Ily csonka szertartással? Ez jele,
Hogy akit hoznak, öngyilkos kezekkel
Végezte életét; bárha rangbeli.
Vonuljunk hátra, lessük el, mi ez.
Hátravonul Horatióval.

LAERTES

S mi szertartás még?

HAMLET

Ez Laertes,
Igen derék ifjú; figyelj csak.

LAERTES

Mi szertartás még?

PAP

A temetésben annyit kedvezénk,
Amennyi csak szabad: halála kétes,
S ha egy parancsszó rendet nem zavar,
Beszenteletlen várná e gödörben
Ama vég-harsonát: imák helyett
Cserép, kavics, kő hullna rá; de így,
Szűz dísze a virághintés, harangszó,
S köz temető-hely megengedett.

LAERTES

Ennél több nem szabad?

PAP

Több nem szabad.
Fertőzve lenne gyászszolgálatunk
A *requiem*mel, mely békében elszállt
Lelkekre mondatik.

LAERTES

Tegyék a földbe;
Szeplőtlen szűz testéből violák
Fakadjanak! - De tudd meg, durva pap,
Szolgáló angyal lesz húgom, midőn te
Ott lenn üvöltesz.

HAMLET

Mi! Ophelia!

KIRÁLYNÉ

Virágot hintve.

Kedvest a kedvesnek: Isten veled.
Reméltem, Hamletemnek nője léssz;
Azt gondolám, nászágyadat vetem meg,
Nem sírodat hintem, kedves leány.

LAERTES

Háromszoros jaj, ó! harmincszoros,
Fejére az átkozottnak, ki gonosz
Tettével megrabolta dús eszed! -
Ne még a földet! hadd szorítom újra
Karomba egyszer. Most halmozzatok

A sírba ugrik.

Port elevenre, holtra, míg hegyet
Emeltek e lapályon, mely tetőzze
Vén Peliont s Olympus kék fejét.

HAMLET

Előlép.

Ki az, kinek fájdalma elbir ily
Tulzó beszédet? kinek jaj-szavára
Büvölten áll a vándor csillag is,
S döbbenve hallgatózik? - Én vagyok,
Hamlet, a dán.

A sírba ugrik.

Birkoznak.

LAERTES

Ördög lelked vigye
Pokolba hát.

HAMLET

Nem jól imádkozol.
Vedd, kérlek, a torkomról ujjaid;
Mert bárha nem vagyok tüzes, szilaj,
Veszélyes is van bennem valami:
Kerüld, tanácslom. Vedd innen kezed.

KIRÁLY

Szét kell cibálni őket.

KIRÁLYNÉ

Hamlet! Hamlet!

MIND

Urak -

HORATIO

Türelmet, édes jó uram!
A kísérek elválasztván őket, feljönnek a sírból.

HAMLET

Hagyján! e pontért harcolok vele,
Míg a szemem héját mozdíthatom.

KIRÁLYNÉ

Fiam, fiam! miféle pontért?

HAMLET

Szerettem Opheliát; negyvenezer
Testvér szerelme, összefogva, nem
Ér az enyimmel. - Mit tennél te érte?

KIRÁLY

Ó, hisz bolond, Laertes.

KIRÁLYNÉ

Türd néki, az Isten szerelmiért!

HAMLET

Krisztusra! mit tennél meg érte; hadd lám:
Sírnál? viaskodnál? tépnéd magad?
Innál-e mérget? ennél krokodilt?
Én megteszem. Hát ríni jössz ide?
S hogy sírba ugrálj, engem azzal ölj?
Jer hát, temetkezz mellé eleven,
Én kész vagyok; s ha bércekről fecsegsz;
Hadd hányjanak ránk annyi milljom holdat,
Míg a tetőhöz, melynek homlokát
A lángoló napkör megperzseli,
Az Ossa egy bibircsó lesz. Na ládd,
Ha szájaskodni tudsz, én is tudok.

KIRÁLYNÉ

Őrült beszéd ez: így tart egykorig;
Ha rájön a láz; majd türelmesen,
Mint nőgalamb aranyszín pelyhesi
Fölött, alélva gubbaszt hallgatása.

HAMLET

Hallod-e, hé! mért bánasz te így velem?
Mindig szerettelek; de semmi, no;
Bár Hercules, amit bír, tegye meg:
A macska nyávog, és megvész az eb.

El.

KIRÁLY

Kérlek, vigyázz rá, jó Horatio.

Horatio el.

Laerteshez.

Türelmed edzze múlt éji beszédünk;
Most e lökéshez szabjuk az ügyet.
Édes Gertrud, vigyáztass a fiadra.
E sírra élő emléket teszünk

Lesz egy nyugalmas óránk nemsokára:
Addig türelmet a nehéz munkára.

Elmennek.

2. szín

*Terem a kastélyban.
Hamlet és Horatio jönnek.*

HAMLET

Elég is erről: halld a másikat. -
Jut még eszedbe az egész dolog?

HORATIO

Jut-é eszembe, fönség?

HAMLET

Harc volt, barátom, a szívembe, mely
Alunni sem hagyott; és helyzetem
Irtóztatóbb volt egy rablázadásnál.
Gyorsan - becsülni méltó gyorsaság
(Mert tudni kell, hogy egy meggondolatlan
Tett néha jól segít, midőn derék
Tervünk hanyatlik; s ez tanítson arra:
Van egy istenség, aki céljaink
Formálja végre, bármiképp nagyoltuk) -

HORATIO

Kétségkívül:

HAMLET

- Fel, a hajó-szobámból,
Nyakamba vetve tengerészruhám,
Mentem sötétben tapogatva, hogy
Kimotozzam őket; céloom sikerült;
Vevém csomagjok; egyszóval, siettem
Szobámba vissza; hol bátor valék
- Felejtve a félsz minden illemet -
Feltörni a titkos csomag pecsétjét.
Mit leltem abban! Ó, királyi gazság!
Szoros parancsot - megtűzdelve okkal,
Dán- s Angolország jóllétök felől,
S mily rém, lidérc, huh! az én életem -
Hogy megtekintve, haladéktalan,
Még bárdfenésre sem hagyván időt,
Vegyék fejem.

HORATIO

Hah? lehetséges az?

HAMLET

Itt a parancs: olvasd, ha érkezel.
De most szeretnéd tudni, mit tevék?

HORATIO

Kérem fönségedet.

HAMLET

Igy bé levén hálózva e gazoktul
- Mert még előszót sem csinált agyam,
Midőn ők már elkezdtek játszani -
Leültem, új parancsot koholék;
Szépen leírtam. Egykor póriásnak
Tartám, mint sok nagy államférfiú,
A szép írást, s nagyon törtem magam,
Hogy elfeledjem e tudásomat;
De most deáki haszna lőn. Szeretnéd
Tudni, mit írtam?

HORATIO

Igen, jó uram.

HAMLET

Király nevében szörnyü kénytetést:
Úgy hív adózó néki Anglia,
Úgy, pálmaként, barátságuk viruljon,
Úgy hordja béke a kalász-füzért,
Úgy álljon a frigyök közt csak ,vonás'
S több ily nehéz »úgy-úgyot«: amiképp
Meglátva, értve a bennírtakat,
Minden halasztás nélkül, rögtöni
Halálnak adja e parancs vivőit,
Még gyónniok sem engedvén időt.

HORATIO

S hogyan pecsétlé újra be?

HAMLET

Hát ebben is segélt az ég. Atyám
Gyűrűje, melyről azt a dán pecsétet
Levették, éppen tarsolyomba' volt.
Alájegyzém az írást; összehajtam,
Úgy, mint a másik: bepecsételém,
S helyére dugtam: rá nem ismer a
Váltott-gyerekre senki. Másnap aztán
Hajó-tusánk lett; ami azt követte.
Immár tudod.

HORATIO

Megy hát Guildenstern s Rosencrantz neki?

HAMLET

No, hát: úgy kaptak e szolgálaton;
Egyik se nyomja lelkem; buktijok

Önnön csuszás-mászásból ered.
Veszélyes ám, ha két hatalmas ellen
Bőszült rohamja s vívó-tőre közzé
Hítvány elem kerül.

HORATIO

Minő király ez!

HAMLET

Nem néz-e most rám, gondold meg - királyom
Megölte; megszeplősíté anyámat;
Ide csöppent, trónraléptem és reményim
Közé; kihányta horgát életemre,
S minő fogással! - nem lélekbe jár,
Hogy megfizessek e karral neki?
S nem kárhozat, hogy az emberiség
E rákfenéje pusztítson tovább?

HORATIO

Rövid időn megtudja Angliából,
Mi lett ez ügynek kimenetele.

HAMLET

Rövid időn meg: de a *köz* enyim;
S az ember élte annyi, mint ez: »egy!«
Azt bánom, hogy felejtém magamat,
Horatio, Laertes ellenében:
Ügyem szakasztott mása az övé:
Kedvébe járok; de bizony, dagályos
Fájdalma szörnyü szenvedélyemet
Feltornyosítá.

HORATIO

Csendesen! Ki jó itt?

Osrick jó.

OSRICK

Üdvözlöm, fenség, Dániából visszatérte alkalmából.

HAMLET

Köszönöm alásan, uram. - Ismered ezt a pöcsiket?

HORATIO

Nem, jó uram.

HAMLET

Annál inkább üdvösségedre válik, mert vétek ezt
ismerni. Sok földje van, termékeny is; így hát
akármilyen barom legyen a barmok ura, annak jászla
a király asztala mellett áll. Szajkó ugyan, de
mondom, terjedelmes birtoka van, sárból.

OSRICK

Kedves fenséges úr, ha szívélyes volna ráérni,
egy dolgot közlendenék, őfelségétől.

HAMLET

Elfogadom, uram, szellemem összes éberségével.
Használja fővegét; fejrevaló az.

OSRICK

Köszönöm, fenség: ma nagyon meleg.

HAMLET

Sőt nagyon hideg van, tessék elhinni: felyülről fú a szél.

OSRICK

Valóban, uram, meglehetőleges hideg van.

HAMLET

De mégis, úgy tetszik, rekkenő a hőség - az én mérsékletemhez.

OSRICK

Roppantul, uram; igen rekkenő - mintha - nem is tudok mit mondani, hogyan. - De, uram, őfelsége jelentenem hagyta önnek, miszerint ő nagy fogadást tett önnek fejére. Az ügy, fenség, ez -

HAMLET

Kérem, ne feledje -

Int, hogy tegye fel kalapját.

OSRICK

Lelkemre! nem; saját kényelmemért, lelkemre!
- Uram, itt van, imént jöve udvarhoz, Laertes;
higgyen nekem, ő egy bevégzett világfi, a legjelesb különféleségek-, igen finom modor-, és nagy külfénnyel. Valóban, képlegesen beszélve róla, ő az udvariasság térképe vagy naptára, mert benne mindazon tényezők beltartalma található fel, miket egy udvaronc örömet lát.

HAMLET

Uram, leírása nem szenved veszteséget ön ajkán;
bár tudom, hogy őt leltárilag elemezni, zavarba ejtené az emlékezet számtanát, mely még csak evickélni sem bírna az ő gyors vitorlája után.
De, a magasztalás őszinteségével mondva, én őt egy nagymérvű szellemnek tartom, s oly drága és ritka öntvényűnek, hogy igaz szólamot használva felőle, hozzá hasonló csupán a tükre; bárki más akarná utánozni, árnyéka, semmi egyéb.

OSRICK

Fönséged a legkifogástalanabbul beszél róla.

HAMLET

S az ügy érdeme, uram? mért burkoljuk e lovagot a mi durvább lehelletünkbe?

OSRICK

Parancsol?

HORATIO

Uram, nem volna lehetséges más nyelven megértetni magát? Szíveskedik, úgye bizony?

HAMLET

Mit jelentsen e lovag neve említése?

OSRICK

Laertesé?

HORATIO

Üres már a zsebe; arany szavait mind elköltötte.

HAMLET

Az övé, uram.

OSRICK

Tudom, miszerint fönséged elég bölcs -

HAMLET

Vajha tudná, barátom; ámbár, bizony, az ön tudása még nem nagy becsületedre válna. Tovább, uram.

OSRICK

Fönséged elég bölcs átlátni, hogy mily kitűnő Laertes -

HAMLET

Azt nem merem bevallani, nehogy vele mérkőznöm kelljen a kitűnőségben; pedig ismerni jól az embert, ez volna a valódi önismeret.

OSRICK

Fegyverforgatásban értem, fenség; már e szakmában, miképp mindenki által lett beismerve, nincs hasonlója.

HAMLET

Mi a fegyvere?

OSRICK

Ví-kard és *rapier*.

HAMLET

Ez hát két fegyvere neki. Nos aztán?

OSRICK

A király, fönség, fogadott vele hat berber paripában; mik ellenében ő föltételezett, úgy hallom, hat francia ví-kard- és töröket, járulványaikkal együtt, mint öv, kardkötő és a többi. Az emeltyűk hármá valóban igen gyönyörű a szemnek, igen jól áll a markolathoz, nagyon finom emeltyűk, igen nemes fogalmazással.

HAMLET

Mit nevez ön emeltyűnek?

HORATIO

Tudtam, fenség, hogy nem éri be a szöveggel, hanem elébb az oldaljegyzeteken is akar épülni.

OSRICK

Emeltyúk, uram, a kardkötők.

HAMLET

A kitétel rokonabb lenne tárgyával, ha ágyút szoktunk volna hordani oldalunkon; addig a kardkötő, úgy hiszem, legyen kardkötő. De tovább: hat berber ló, hat francia tőr, ezek járulványi s három nemes fogalmazású emeltyűi ellen; igazi francia-dán fogadás. És miért lett mind föltételezve, amint mondá?

OSRICK

A király, fenség, arra fogadott, fenség, hogy ő és fenséged közötti tizenkét vímenetből ő háromnál többször nem talál, mint fenséged; ő pedig tizenkettő ellen kilencre fogadott; és ez rögtöni kísérlet tárgya lenne, ha fenséged méltóztatnék megfelelni -

HAMLET

Hátha nem felelek semmit?

OSRICK

Úgy értem, uram, hogy megfelelni a kihívásnak, személye kitétele által e kísérleten.

HAMLET

Itt járkálok, uram, e csarnokban; ez a naponkinti sétaidóm: ha őfelségének úgy tetszik, ám hozzák ide a szabályakat; s ha Laertesnek kedve tartja, és a király is marad szándéka mellett, nyerek neki, ha bírok; ha nem, úgy nem nyertem egyebet, csak a szégyent s a számfeletti ütlegeket magamnak.

OSRICK

Izenetét ily módon kézbesítsem?

HAMLET

Az értelmét, uram: különben amennyi szóvirággal kívánja a természete.

OSRICK

Ajánlom hódolatomat fenségednek.

El.

HAMLET

Viszont, viszont. - Jó, hogy ajánlja magát; különben nincs nyelv a világon, mely azt tenné.

HORATIO

Elszaladt a libuc, pedig még a tojánhéj is a fején van.

HAMLET

Tán még anyja emlőjével is udvariaskodott ez, mielőtt megszopta volna. Így ő (és sok más falkájabeli, kiket tudom, mint becéz e seprőjére szállt világ) a kornak pusztá hangját, a társalgás külmodorát és mintegy tajtékját szedték fel, mely őket átsegíti a legdörébb és legalaposb vélemények közt is: de kísérsd meg csak, fújj rá, s a buborék oda.

Jó egy Úr.

ÚR

Fenséges uram, őfelsége tiszteletét küldte vala az ifjú Osrick által, ki azt a választ hozá, hogy fenséged itt a csarnokban vár; most általam azt kérdezteti, van-e még kedve megvívni Laertessel, vagy hosszabb időre halasztja?

HAMLET

Én állani szoktam feltételeimnek; azok a király tetszését követik. Ha kedve parancsolja, az enyim kész; most vagy akármikor, föltéve, hogy oly képes leszek, mint most.

ÚR

A király, királyné, s mind jönnek már lefelé.

HAMLET

Isten neki!

ÚR

A királyné kéreti fönségedet, lássa szívesen Laertest, mielőtt víváshoz fognának.

HAMLET

Jóra oktat.

Úr el.

HORATIO

Elveszti a fogadást, fenség.

HAMLET

Nem gondolnám: mióta külföldön jár, mindig gyakorlom magamat; ily egerúttal nyerni fogok. De sose láttál olyat, mily nehéz itt a szívem tája; hanem sebaj.

HORATIO

Úgy hát ne, jó uram -

HAMLET

Merő bolondság; de afféle sejtelem mégis, mely talán megzavarna egy asszonyt.

HORATIO

Ha elméje nyugtalan valamiért; fogadjon szót neki;
én majd eléjük megyek, s megmondom, hogy nincs most
kedve hozzá.

HAMLET

Tapot se; dacolunk e baljóslattal: hisz egy verébfi
sem eshetik le a gondviselés akaratja nélkül. Ha most
történik: nem ezután; ha nem ezután, úgy most történik;
s ha most meg nem történik, eljő máskor: készen kell rá
lenni; addig van. Miután senkinek sincs olyanja, mit
itt ne hagyjon: mit árt elébb hagyni el? - Ám legyen!

*Király, Királyné, Laertes, Urak, Osrick
és kíséret, vívó tőrökkel stb. jönnek.*

KIRÁLY

Jer, Hamlet, jer: vedd tőlem e kezét.

Laertes kezét a Hamletébe teszi.

HAMLET

Uram, bocsánat: megsértettelek;
De, mint lovag, bocsásd meg azt nekem.
Ím, tudják a jelenvalók,
S kellett bizonynyal hallanod, minő
Bús elmebaj gyötör. Amit tevék,
Mi durván verte föl természeted,
Becsületed s botránkozásodat:
Kimondom itten: örültség vala.
Vagy Hamlet az, ki megbántá Laertest?
Hamlet soha! mert Hamlet, ha magán-
Kívül ragadva, mikor ő nem ő,
Bántá Laertest: nem Hamlet tevé azt,
Hamlet tagadja. Hát ki tette más?
Az örültsége. Így levén ezek,
Hamlet a bántott félhez tartozik:
A kór szegény Hamletnek ellene.
E fültanúk előtt, uram,
Tagadva minden ártó szándokom,
Mentsen ki annyiban nemes szived,
Hogy háztetőn nyilat lövék keresztül,
S öcsémet érte.

LAERTES

A vér megbocsát,
Melynek leginkább szítna gerjedelme
Bosszúra mostan: ámde a becsület
Még visszatartja béke-jobbomat,
Míglen korosb és közbecsületű
Bajmesterek szavát, ítéletét
Birandom, hogy nincs vérfolt nevemen.

Addig legyen barátság e barátság,
Mit felajánlasz; én elfogadom,
Nem is töröm meg.

HAMLET

Őszintén veszem;
S bizvást megvívom e testvéri párbajt. -
Acélt nekünk! Jer.

LAERTES

Jer, egyet nekem!

HAMLET

A *célod* én leszek, bizony, Laertes;
Mint legsötétebb éjen csillagok,
Lövellnek át tudatlanságomon
Mesterfogásid.

LAERTES

Ej, ne csúfolódj!

HAMLET

Nem, Istenemre!

KIRÁLY

Adj kardokat, kis Ostrick. - Hamlet öcs,
Tudod, miben fogadtunk?

HAMLET

Jól, királyom:
Felséged a gyöngébb oldalra tett.

KIRÁLY

Nem félek attól: víni láttalak;
S ha ő haladt: egéruunk van érte.

LAERTES

Nagyon nehéz; hadd lám a másikat.

HAMLET

Ez jó nekem. Egyforma hosszú mind?
Készülnek a viadalhoz.

OSRICK

Egyforma, fenség.

KIRÁLY

Bort billikomba! ez asztalra itt. -
S ha majd talál elsőre, másodikra,
Vagy harmadízben Hamlet jól felel:
Ágyú dörögjön minden várfokon:
Hamlet javáért iszik a király.
Egy gyöngyszemet dob a kehelybe akkor.
Drágábbat annál, melyet koronán
Felváltva már négy dán király viselt.
Kelyhet nekem! s az üstdob mondja meg

A harsonának, és a harsona
Künn a tüzérnek, pattantyú az égnek,
Az ég a földnek: »Most ürít kehelyt
Hamletre a király.« - Hajrá, fiúk! -
Ti meg, birák, jól nyissatok szemet.

HAMLET

No rajta!

LAERTES

Rajta hát!

HAMLET

Egy.

LAERTES

Nem.

HAMLET

Bíró!

OSRICK

Találta, szembetűnően találta.

LAERTES

Jó; újra hát!

KIRÁLY

Megállj! bort adjatok.
Hamlet, ez a gyöngy a tiéd; fogadd;
Egészségedre. - Nyújtsátok oda.
Harsonák; künn ágyúdörej.

HAMLET

Hadd végzem e döfést, tedd félre addig.
Jerünk.
Vínak.

Találtam ismét; igaz-e?

LAERTES

Ért, ért, bevallom.

KIRÁLY

A mi fiunk győz.

KIRÁLYNÉ

Tikkad, mert kövér. -
Ne, Hamlet, a kendőm; töröld meg arcod;
Ez a királyné áldomása, Hamlet:
Szerencsédért iszik!

HAMLET

Kegyelmes asszony!

KIRÁLY

Gertrud, ne igyál.

KIRÁLYNÉ

Iszom, bocsásson meg, uram király.

KIRÁLY

Félre.

Késő! a mérgezett pohár.

HAMLET

Mindjárt, anyám: még inni nem merek.

KIRÁLYNÉ

Jer, hadd töröljem meg hát arcodat.

LAERTES

Most *én* talállok, felség.

KIRÁLY

Nem hiszem.

LAERTES

Félre.

Mintegy a lelkem is furdal pedig.

HAMLET

Jer harmadikra. De játszol, Laertes:
Víjj, kérlek, amint Isten tudnod adta:
Félek, bolondot üzsz velem csupán.

LAERTES

Igen? No, jer hát.

OSRICK

Egyik sem talált.

LAERTES

Ne most!

*Laertes megsebzí Hamletet; erre, a birkózás közben,
felcserélik szablyáikat, és Hamlet megsebzí Laertest.*

KIRÁLY

Vonják el egymástól! Dühösesek.

HAMLET

Nem; rajta ismét!

A Királyné összeroskad.

OSRICK

Ha! ni, a királyné!

HORATIO

Mindkettő vérzik. - Hogy van, jó uram?

OSRICK

Hogy vagy, Laertes?

LAERTES

Hát, mint egy szalonka,
Saját törömben, Osrick.
En-árulásomért, méltán halok.

HAMLET

Mi lelte a királynét?

KIRÁLY

Csak elájult,
Hogy a vért látta.

KIRÁLYNÉ

Nem, nem: az ital,
Az ital - ó, édes Hamlet! - az ital,
Az ital: megmérgezték.
Meghal.

HAMLET

Ó, szörnyű gabság!
Be kell az ajtót zárni. Árulás!
Ki kell nyomozni.
Laertes elesik.

LAERTES

Itt fekszik, Hamlet. - Hamlet, oda vagy:
Nincs a világon szer, mitől kigyógyulj;
Nincs benned élet egy félórai.
Az áruló, kifent, megmérgezett
Eszköz kezedbe' van. Torkomra forrt
Az undok ármány: itt fekszem, soha
Föl nem kelendő. Mérget itt anyád is;
De hangom elhagy. A király az ok,
Mindenben a király.

HAMLET

A kardhegy is mérgezve van?
No, mérreg, hass tehát.
A Királyt ledöfi.

MIND

Árulás! árulás!

KIRÁLY

Ó, védjetekek barátim; csak seb ez.

HAMLET

Ne hát, te gyilkos, vérparázna dán!
Ne, idd ki ezt is: - benne gyöngyszemed? -
Kövesd anyámat.
A Király meghal.

LAERTES

Méltán bűnhődik;
Oly méreg ez, mit ő kevert maga. -
Váltsunk, nemes Hamlet, bocsánatot:
Atyám halála s az enyém ne szálljon
Fejedre, se az enyimre a tied!

Meghal.

HAMLET

Az ég ne tudja bűnödül! Követlek.
Halott vagyok, Horatio. -
Isten veled, boldogtalan királyné! -
Ti, kik halványan és remegve álltok,
Néma személyek s nézők e darabnál,
Ha volna még időm (de a halál
Kemény poroszló, nem ereszti foglyát),
Ó, majd beszélnek - de maradjon az.
Horatio, halott vagyok; te élsz:
Győzd meg felőlem és igaz ügyemről
A kétkedőket.

HORATIO

Azt ne várd soha:
Bennem a dánnál több a római;
Maradt még e pohárban egy kevés.

HAMLET

Addsza, ha lelked van! bocsásd a kelyhet.
Az égre! nem hagyom. - Ó, Istenem!
Horatio, mily sérelem marad,
Ha ez homályba vész, a nevemen!
Ha ápolál szivedben valaha:
Foszd meg az üdvtől egy kissé magad,
Szídd még e rossz világ kínos lehét,
Hogy elmondd esetem. -

Künn induló és lövés.

Mi hadzaj ez?

OSRICK

A győzedelmes ifjú Fortinbras
Üdvözli, Lengyelországból jövet,
Ily harcilag Angolhon követit.

HAMLET

Ó! meghalok, Horatio.
Túlzajg az ádáz méreg lelkemen!
Nem élhetem meg az új híreket;
De íme, jóslok: Fortinbrasra száll
Az ország; övé haldokló szavam.
Beszéld el ezt neki, s minden körülményt,
Mi okozá - A többi, néma csend.

Meghal.

HORATIO

Nemes szív tört meg itt. - Jó éjt, királyfi;
Nyugosson angyal éneklő sereg!
Miért jön a dob?

Künn induló.

Fortinbras, az angol követek és mások jönnek.

FORTINBRAS

Hol az a látvány?

HORATIO

Mit akarsz te látni?

Ha jajt, ha szörnyüt, ne keresd tovább.

FORTINBRAS

Itt koncolás volt. - Ah, kevély halál!
Mi dáridó készül örök honodban,
Hogy egy lövéssel ennyi fejedelmet
Ily véresen levertél?

ELSŐ KÖVET

Szörnyű látvány,

S mi Angliából hírt későn hozunk:
Nem érez a fül, mely meghallaná
Beszédünk, hogy parancsa teljesült,
Hogy Rosencrantz és Guildenstern halott.
Ki fogja megköszönni már?

HORATIO

Ez ajk nem,

Ha élne és köszönni bírna is.
De, minthogy éppen toppra jöttetek,
Ti lengyelekről, és ti Angliából,
E vér-tusához: rendeljétek el
Közszemle végett e holttetemek
Kitételét magas ravatalon;
S hadd hírlém a még nem-tudó világnak
Az itt történeteket. Majd hallotok
Vérbűn, erőszak, természetellen
Dolgok, nem is vélt gyilkolás, kivégzés,
Ravasz, de kényszerült ölés felől;
És végre füstbement bal terveket,
A főre hullva, mely koholta; mindezt
Híven elmondhatom.

FORTINBRAS

Jerünk sietve meghallgatni azt,
S hívjuk be rá az ország nagyjait.
Én e szerencsét búsán ölelem;

E tartományhoz, úgy rémlik, jogom van:
Most alkalom hí föllépnem vele.

HORATIO

Erről magamnak is lesz egy szavam,
S egy olyan ajké, hogy többet csinál.
Most ehhez lássunk, míg az emberek
Elméje bódult; míg több baj nem ér
Ármány s vétség miatt.

FORTINBRAS

Négy százados

Emelje Hamletet, mint katonát,
A ravatalra: mert belőle, ha
Megéri, nagy király vált volna még.
Útján kövesse harci tisztelet.
Harsogjon a zene. -
Vegyék föl tetemét. - Ily látomás
Szép a mezőn, de itt szemlélve más.
Menj, lőjenek sort!

Induló mellett mind el; azután sorlövés hallik.

.oOo.